

ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
: กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

**FACTORS AFFECTING TOWORD PARTICIPATION IN BUDDHIST
ACTIVITIES ON BUDDHIST HOLY DAYS : A CASE STUDY OF
STUDENTS IN COLLEGE OF PROFESSIONAL COMMUNITY
MAHA RATH DISTRICT AYUTTHAYA PROVINCE**

พระใบฎีกาวิหัย ปสนุโน (มีมาก)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
: กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระใบฎีกาวิหัย ปสนุโณ (มีมาก)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔
(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**FACTORS AFFECTING TOWORD PARTICIPATION IN BUDDHIST ACTIVITIES
ONBUDDHIST HOLY DAYS : A CASE STUDY OF STUDENTS IN COLLEGE OF
PROFESSIONAL COMMUNITY MAHA RATH DISTRICT AYUTTHAYA PROVINCE**

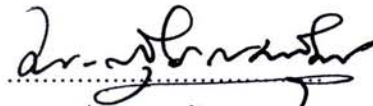
PHRABAIKAWINAI PASONNO (MEEMAK)

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)**

**Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E.2011**

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

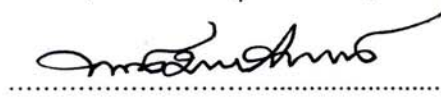
(พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.สุภกิจ สิตัต)

กรรมการ

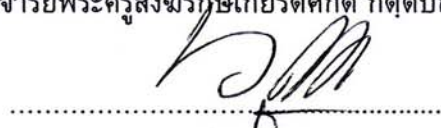
(อาจารย์พระมหาอำนาจ อัสுகาริ, ดร.)

กรรมการ

(อาจารย์พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ)

กรรมการ

(อาจารย์เดช ชูจันอัติ)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

อาจารย์พระมหาอำนาจ อัสுகาริ, ดร.

ประธานกรรมการ

อาจารย์พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ

กรรมการ

อาจารย์เดช ชูจันอัติ

กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา :
: กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระ
นครศรีอยุธยา
ชื่อผู้วิจัย : พระใบฎีกาวิชัย ปสนโน (มีมาก)
ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
: พระมหาอำนาจ อัสการี ดร., น.ธ.เอก, ป.ธ.๓, พธ.บ., M.A., Ph.D. (Soc.)
: พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ นธ.เอก, ประโยค.๑-๒,
พธ.บ. (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง), ศศ.ม.(พัฒนาสังคม).
: อาจารย์ เดช ชูจันทร์ ป.ธ.๖, พธ.บ, M.B.A.
วันสำเร็จการศึกษา : ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและ ๓) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในนักศึกษาภาคปกติ วิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จำนวน ๒๕๔ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๗๓๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติเชิงอนุมาน คือ สถิติทดสอบค่าที (t-test) สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance : ANOVA) และทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

ผลการวิจัย พบว่า

๑. ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ตามลำดับ

ค่าเฉลี่ย คือ ด้านความเชื่อ ๓.๗๒ ด้านรูปแบบพิธีกรรม ๓.๖๕ ด้านความต้องการ ๓.๖๓ และด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ๓.๕๙

๒. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อบัจจัยการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อบัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ส่วนนักศึกษาที่มีอายุต่างกัน นักศึกษาที่ระดับชั้นต่างกัน นักศึกษาที่แผนกวิชาต่างกัน และนักศึกษาที่มีรายได้ของครอบครัวต่างกันมีความคิดเห็นต่อบัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษาไม่แตกต่างกัน

๓. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ๑) ควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในวัดหรือสถานที่ปฏิบัติธรรมให้สะอาด ร่มรื่นและสวยงาม ปรับปรุงการเดินทางให้สะดวกสบายในการเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ๒) ควรดำเนินพิธีกรรมอย่างมีขั้นตอนและประสิทธิภาพ ควรบรรยายธรรมให้เข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนานั้นๆ ๓) ควรชี้แนะนักศึกษาให้เห็นถึงผลของกรรมดีในการเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาและควรแนะนำการปฏิบัติตนที่ถูกต้องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ๔) ควรส่งเสริมให้นักศึกษาจัดกิจกรรมในการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วิทยาลัยการอาชีพควรเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องให้แก่นักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

Thesis Title : Factors Affecting toward Participation in Buddhist Activities on Buddhist Holy Days : A Case Study of Students in College of professional Community Maha rat District Ayutthaya Province.

Researcher : Pharbaidikawinai pasonno (meemak)

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Thesis Supervisory Committee

: Dr. Phramaha Amnuay Amsukari Pali iii, B.A., M.A.,Ph.D.

: Phrakrusangharak Kiattisak Kittipaño, Sentence i - ii, B.A. (1st Class), M.A. (Soc. Dev.)

: Mr.Dech Chujanad, Pali VI, B.A., M.B.A.

Date of Graduation : February 8, 2012

ABSTRACT

The objectives of this research are i) to study the factors that affect participation in Buddhist Holy Days: A case study of students in College of professional Community in Maha rat District, Ayutthaya Province, ii) to compare the attitudes toward participation in Buddhist Holy Days, classified by the personal factors and iii) to study the suggestions of guideline to promote participation in Buddhist Holy Days. The research is survey research. Data collections are conducted using questionnaire with 254 targets of normally students in College of professional Community in Maha rat District, selected by purposive sampling technique. Data analysis was conducted using Statistical Program for analysis of Social Science data. Statistical values of Frequency, Percentage, Average and Standard Deviation were described. t-test was used for two variables. F-test with One-way ANOVA was employed for at least three variables. Statistical significance was conducted using Least Significant Difference (LSD) with 0.735 level of significance.

The findings of this research are as follows:

1) The overall the factors that affect participation in the Buddhist Holy Days: A case study of students in College of professional Community in Maha rat District, Ayutthaya Province was found at the high level. When considered in each aspects,

it was also noticed at the high levels in all aspects, namely i) the faith (\bar{x} = 3.72) ii) the form of worship (\bar{x} = 3.65) iii) the requirements (\bar{x} = 3.63) and iv) the environment (\bar{x} = 3.59).

2) With regard to comparison of the factors that affect participation in the Buddhist Holy Days: A case study of students in College of professional Community in Maha rat District, Ayutthaya Province, classified by the personal factors, it was found that the factors that affect participation in the Buddhist Holy Days: A case study of students in College of professional Community in Maha rat District, Ayutthaya Province with the different of sex, and age of students was statistically different at .01 level of significance, therefore the hypotheses were accepted. However, the factors that affect participation in the Buddhist Holy Days: A case study of students in College of professional Community in Maha rat District, Ayutthaya Province with the different of level of Studies class and department was not statistical significance, therefore the hypotheses were rejected.

3) For the suggestions of guideline to promote about the factors that affect participation in the Buddhist Holy Days: A case study of students in College of professional Community in Maha rat District Ayutthaya Province, it was found that: the suggestions of guideline to promote participation in the rituals of Buddhism offers the following guidelines: i) there should improve the internal environment in the temple or place of practice to clean, green and beautiful, to improve transportation assistance to participate in the Buddhist Holy Days, ii) there should be a process and performance, there should be described Dhamma to understand about the importance of the Buddhism, iii) there should guide students to see the results of good karma to participate in the Buddhist Holy Day and there should advice practical for important of Buddhism, iv) there should encourage students for activities to participate in religious rituals day. College of Professional should disseminate knowledge for students about participation in religious rituals day rightly and regularly.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาของคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ได้แก่ พระมหาอำนาจ อัสสุการี, ดร. พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญาญญ และ อาจารย์เดช ชูจันทร์ ที่ได้กรุณาอนุเคราะห์ให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์จนสำเร็จด้วยดีตลอดมา

ในการสอบวิทยานิพนธ์ขอขอบพระคุณ พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร.ประธานกรรมการ อาจารย์ ดร.สุภกิจ โสทัต กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ทั้ง ๓ รูป/คน รวมทั้ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุยะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ และคณะกรรมการบริหารหลักสูตรทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการต่างๆ อธิบายบอกว่า ภูมิใจที่ได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ และได้เป็นลูกศิษย์ของอาจารย์ทั้งหลาย

ขออนุโมทนาขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกณิฐ์ ศรีทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล ใจเย็น อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปรานีต อาจารย์วันชัย สุขตาม ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสอบถาม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช ตรวจจบคัตย่อ นายธิตวุฒิ หมั่นมี นางสาวสุกัญญา แจ่มนคร ช่วยเดินเรื่องเอกสาร

ขออนุโมทนาขอขอบคุณ นายพีระพล พูลทวี ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคอ่างทอง ที่ให้ความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม อาจารย์มาลีรัตน์ เทียมฉัตร ช่วยเก็บเอกสาร และนายมนัส พานทอง ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช ที่ให้อนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยอย่างดี พร้อมด้วยนายเจนวิทย์ ครองตน อดีตผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช นายมนตรี หาเรือนทรง และนายปริญญา บุ่งทิม รองผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช คุณกรองแก้ว ฟองสินธุ์ นางสาวนันทิดา พุทธารา ช่วยอนุเคราะห์หาเอกสารและเก็บข้อมูลต่างๆ

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระสุวรรณศีลาจารย์ (พระอุปัชฌาย์) พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระบวรรังษี ท่านพระครูวิมลธรรมธาดา ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดระฆังโฆสิตาราม ที่เมตตาต่อผู้วิจัยเสมอมา นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนๆ นิสิตพุทธศาสตรมหาบัณฑิตทุกรูปคุณโยมไพศาล แสงจันทร์ เกสัชกรหญิงนิธิกาญจน์ ชันติวรพงศ์ นางสาวสุทธิรัก ศรีจันทร์เพ็ญที่ได้ช่วยเหลือชี้แนะแนวทางในการดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ ครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์ใดๆ อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็น พุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และมอบบุชาเป็นกตเวทิตาคุณ แก่บิดามารดา และพี่น้องๆ ครอบครัวยุคใหม่ ครูอาจารย์ รวมทั้งคณะญาติโยมผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ซึ่งไม่สามารถจะเอ่ยนามได้ทั้งหมด ที่ได้อุปถัมภ์ กำลังทรัพย์ กำลังใจ สนับสนุน ด้วยดีเสมอมาโดยตลอด ๑๐ กว่าปีที่ผ่านมา ขออภัยว่า “ไม่เคยลืม” จึงเป็นที่มาของการทำงานวิจัยครั้งนี้ ให้ประสบผลสำเร็จด้วยดี

พระใบฎีกาวิญญ์ ปสนโน (มีมาก)

๒๖ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(๑)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(๓)
กิตติกรรมประกาศ	(๕)
สารบัญ	(๖)
สารบัญตาราง	(๙)
สารบัญแผนภาพ	(๑๑)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(๑๒)
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีการเข้าร่วม	๘
๒.๒ ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วม	๑๐
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับพิธีกรรมทางพุทธศาสนา	๒๙
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพุทธศาสนา	๔๑
๒.๕ แนวคิดและทฤษฎีของนักศึกษา	๔๘
๒.๖ สภาพการจัดการกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช	๕๒
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๔
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๘

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๓ วิธีการดำเนินการวิจัย	๖๙
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๖๙
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๖๙
๓.๓ เครื่องมือในการวิจัย	๗๐
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๒
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๓
บทที่ ๔ ผลการศึกษา	๗๕
๔.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๕
๔.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๗๘
๔.๓ ข้อมูลเกี่ยวกับระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๘๐
๔.๔ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล	๘๕
๔.๕ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๙๐
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๙๒
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๙๒
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๙๖
๕.๓ ข้อเสนอแนะในงานวิจัย	๑๐๔
บรรณานุกรม	๑๐๖
ภาคผนวก	๑๑๑
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	๑๑๒
ภาคผนวก ข ผลการหาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (IOC)	๑๑๘
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Try-out)	๑๒๔
ภาคผนวก ง ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Alpha)	๑๒๖

ภาคผนวก	จ	หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๒๙
ภาคผนวก	ฉ	แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๓๑
ภาคผนวก	ช	ประวัติวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช	๑๔๑
ประวัติผู้วิจัย			๑๔๕

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๓.๑	ประชากร และกลุ่มตัวอย่างของนักศึกษาภาคปกติที่ศึกษาอยู่ในระดับ ปวช. วิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๗๐
๔.๑	จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๖
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการเข้าร่วมพิธีกรรมและการ ปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๗๘
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการเข้าร่วมพิธีกรรมและการ ปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๗๙
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นของนักศึกษาต่อปัจจัยที่ มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรม ในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา ทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ด้านรูปแบบพิธีกรรม ด้านความเชื่อ และด้าน ความต้องการ	๘๐
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธี กรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม	๘๑
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธี กรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ด้านรูปแบบพิธีกรรม	๘๒
๔.๗	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธี กรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ด้านความเชื่อ	๘๓
๔.๘	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธี กรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ด้านความต้องการ	๘๔
๔.๙	การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมในพิธีกรรมในวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษา จำแนกตามเพศ	๘๕
๔.๑๐	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมในพิธีกรรมในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนาของนักศึกษา จำแนกตามอายุ	๘๖
๔.๑๑	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมในพิธีกรรมในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนาของนักศึกษา จำแนกตามระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา ปวช.	๘๗

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๒	คิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมในพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษา จำแนกตามแผนกวิชาที่ศึกษาอยู่	๘๘
๔.๑๓	คิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมในพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษา จำแนกตามรายได้ของครอบครัวเดือน	๘๙

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๘

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลัก โดยใช้ระบบย่อคำ ดังต่อไปนี้

พระสุตตันตปิฎก

ขุ.ชา.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ชาดกपालิ	(ภาษาบาลี)
ม.มู.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	มชฌิมนิกาย	มุลปณณาสกपालิ	(ภาษาบาลี)
ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มชฌิมนิกาย	มุลปณณาสก	(ภาษาไทย)

๒. การระบุเลขหมายพระไตรปิฎก

ในงานวิจัยฉบับนี้ ใช้พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นการอ้างอิงพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีใช้ระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ขุ.ชา.(บาลี)๓๔/ ๒๐๔๓ / ๔๑๓.หมายความว่า การอ้างอิงนั้นระบุถึง สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดกपालิ ฉบับภาษาบาลีพระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๔ ข้อที่ ๒๐๔๓ หน้าที่๔๑๓ ส่วนพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยจะระบุ เล่ม / ข้อ / หน้า เช่น ที.ม. (ไทย) ๑๐/๕๐/๕๕๔ หมายความว่า สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค เล่มที่ ๑๐ ข้อที่ ๕๐ หน้าที่ ๕๕๔ เป็นต้น

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตวัฒนธรรมและความรู้สึกนึกคิดของคนไทยอย่างแนบแน่นและลึกซึ้งเรามองพระพุทธศาสนาได้สองด้าน คือด้านวิชาการ และด้านปฏิบัติ ทางด้านปฏิบัตินั้นมีสถาบันสงฆ์ซึ่งได้ทำการสืบทอดและเผยแผ่พุทธธรรมภาคปฏิบัติแก่คนทั่วไปได้เป็นอย่างดี นับได้ว่าประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการปฏิบัติพุทธธรรมที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่ง ในโลกการศึกษาพระพุทธศาสนาเป็นหลักด้านวิชาในประเทศไทยนั้นได้เริ่มมาช้านานแล้ว แต่ยังไม่อาจกล่าวได้ว่าการศึกษาด้านนี้ของเราก้าวหน้ายิ่งกว่าที่ทำกันในที่อื่น ๆ ทั้ง ๆ ที่พระพุทธศาสนาเป็นหลักสำคัญที่สุดหลักหนึ่งของสังคมไทยในประเทศตะวันตก และในศรีลังกา พม่า อินเดีย และที่อื่น ๆ การศึกษาและวิเคราะห์พุทธธรรมเป็นไปอย่างกว้างขวาง และมีผู้พยายามมองปัญหาต่าง ๆ ของโลกและของสังคมจากมุมของพุทธธรรม มากขึ้น แม้พระพุทธศาสนาจะเป็นรากฐานของสังคมไทยมาช้านานแต่การศึกษาทางสังคมเกี่ยวกับพฤติกรรม และความเชื่อที่เกิดขึ้นจริงในหมู่ชาวพุทธยังไม่กว้างขวางนัก พฤติกรรมและความเชื่อทางศาสนาของชาวพุทธมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมและความเชื่อทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม วัฒนธรรม แต่การศึกษาเรื่องเหล่านี้ยังไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควรทั้งๆที่การเข้าใจเรื่องเหล่านี้ให้ประโยชน์อย่างมากในการเข้าใจและพัฒนาสังคมไทย^๑

สังคมไทยเรา ถือว่าเป็นสังคมของชาวพุทธเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา และพระพุทธศาสนาก็เป็นส่วนหนึ่งในสถาบันหลักคือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ สังคมไทยเราจึงเป็นสังคมชาวพุทธอย่างแท้จริง แม้แต่พระมหากษัตริย์ก็ทรงนับถือพระพุทธศาสนา เมื่อมีพระชนมายุครบผนวชตามพระราชประเพณีก็ทรงผนวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ตามพระราชประเพณีประเทศไทยไม่ได้มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ แต่ก็ยังเป็นสถาบันหลักของประเทศสถาบันหนึ่ง หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาได้สอนให้ใช้เหตุผลในการคิดและปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพเป็นพลเมืองดี เป็นผู้มีความรับผิดชอบอันเป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมกล่าวคือพุทธศาสนาสอนให้คนเคารพเหตุผล เพราะพระพุทธเจ้าทรงเชื่อว่าเหตุผลเป็นสิ่งมั่นคงทำให้มนุษย์พ้นจากความมมงาย ดังคำสอน

^๑ ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, วารสารพุทธศาสนศึกษา, ปีที่ ๑๐, ฉบับที่

กาลามสูตรที่ทรงสอนชาวกาลามะพุทธศาสนาสอนบุคคลให้มีมนุษยธรรมเมื่อมนุษย์ปฏิบัติตามเบญจศีลและเบญจธรรมจะทำให้มนุษย์รู้จักตัวเองและเพื่อนร่วมงานพุทธศาสนาสอนให้รู้จักหนทางแห่งความเจริญ ซึ่งปรากฏในหลักธรรมจักร ๔ ได้แก่การอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี การอยู่ร่วมกับคนดี การวางตนโดยชอบและเป็นผู้ได้กระทำความดีไว้แต่ปางก่อนพุทธศาสนาสอนให้รู้จักการประสานประโยชน์ พุทธศาสนาสอนให้มนุษย์สามัคคีกลมเกลียวกัน มีความพร้อมเพรียงกันของหมู่คณะและรู้จักประนีประนอม

นอกจากหลักคำสอนดังกล่าวแล้ว พิธีกรรมทางศาสนาก็เช่นเดียวกันเป็นสิ่งที่ช่วยหล่อเลี้ยงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาไว้ เหมือนเปลือกของต้นไม้คอยปกป้องแก่นไม้ไว้พุทธศาสนามีความสำคัญต่อประเพณีและวัฒนธรรมทางสังคม วัฒนธรรมทางพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม ในการกำหนดแนวทางตามความสัมพันธ์และการปฏิบัติระหว่างสมาชิกในสังคมและยังทำหน้าที่เป็นกลไกควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมอีกด้วย^๒

คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นอัจฉริยะ คือ ใครก็ตามเมื่อน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติแล้วจะได้ประโยชน์ตามสมควรแก่การประพฤติปฏิบัติที่เรียกว่า ธรรมานุธรรมปฏิบัติ ซึ่งผู้ปฏิบัติย่อมจะได้รับผลสมควรแก่การปฏิบัติอย่างแน่นอน เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้แล้วนำมาสั่งสอนพุทธสาวกของพระพุทธองค์ก็เพื่อให้ได้นำไปประพฤติเพื่อผลคือการแก้ปัญหาชีวิตต่างๆ ในสังคมนั้นเอง^๓

ในปัจจุบันสังคมและวัฒนธรรมไทยได้เปลี่ยนแปลงและพัฒนา ไปตามอิทธิพลของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการไหลเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติและการสื่อสารโทรคมนาคมทันสมัย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อแบบแผนพฤติกรรม ค่านิยมและทัศนคติของนักศึกษาระดับชั้น ปวช. เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านิยมทางวัฒนธรรมไทยนักศึกษาระดับชั้น ปวช. ซึ่งอยู่ในวัยเรียนและเป็นวัยที่มีอิสระในการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ได้ซึมซับเอาค่านิยมและวัฒนธรรมตะวันตกที่ไม่เหมาะสม ซึ่งทำให้เกิดปัญหาสังคมมากมาย เช่น การสูบบุหรี่ ดื่มสุราการใช้สารเสพติด การอดอาหารเพื่อลดน้ำหนัก การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร รักร่วมเพศ การมั่วสุมเสพยาเสพติด การขายตัวของนักศึกษาเพื่อหาเงินเที่ยวเตร่และนิยมซื้อของใช้ราคาแพงเป็นต้น ประกอบกับสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันไม่เอื้ออำนวย ทำให้พ่อแม่ไม่มีเวลาให้แก่อลูกร ทำให้ลูกขาดความรักขาดความอบอุ่น จึงต้อง

^๒ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), *พิธีกรรมใครว่าไม่สำคัญ*, (กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย, ๒๕๔๗), หน้า ๘.

^๓ คุณ โทจันทร์, *พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไอเดียเนลส์โตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๑๒๗.

หันหน้าไปหาคนอื่น เช่นเพื่อน เป็นที่พึ่งซึ่งอาจจะชักจูงไปในทางเสื่อมเสียพ่อแม่บางคนประพฤติตนไม่ดี เช่นเป็นนักการพนัน นักเลงสุรา ไม่สนใจเรื่องศาสนาไม่ประพฤติตนตามหลักธรรมของศาสนา พ่อแม่เหล่านี้เป็นตัวอย่างไม่ดีแก่ลูก และเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหา ทำให้ขาดที่ยึดเหนี่ยว ก่อให้เกิดการห่างเหินศาสนาประพฤติตนไม่เหมาะสมมีสุขภาพจิตที่ไม่ดี บกพร่องในศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม นอกจากนี้ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและสังคม ทำให้บทบาทของวัดและพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมลดลงในอดีตโรงเรียนกับวัดอยู่ในสถานที่เดียวกัน พระสงฆ์มีส่วนช่วยอบรมให้เด็กเป็นผู้ที่มีความประพฤติที่ดีงามอยู่ในศีลธรรมควบคู่กับการศึกษาวิชาความรู้ วิทยาการต่างๆ ทางโลกด้วยแต่ในปัจจุบันสถานศึกษาส่วนมากได้ออกจากวัด พระสงฆ์ไม่มีโอกาสได้สั่งสอนอบรมเด็กในวัยนี้เหมือนเช่นแต่ก่อน ทำให้ห่างเหินจากวัดและศาสนา เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความประพฤติและจิตใจของนักเรียนระดับชั้น ปวช. มีความประพฤติและสภาพจิตใจที่แย่งลง

สาเหตุของการด้อยพัฒนาทางจิตใจและเสื่อมทางศีลธรรม ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะพบว่าส่วนหนึ่งมาจากไม่เข้าใจในการนำหลักธรรมหรือการนำคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ทำให้นักศึกษาในวัยนี้มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่อสังคมและส่วนรวม จนกลายเป็นปัญหาและภาระของสังคม ดังนั้นถ้านักศึกษาได้เข้าร่วมในพิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร การสมาทานศีล การปฏิบัติสมาธิภาวนา การปล่อยนกปล่อยปลา ฟังเทศน์ ฟังธรรม และเวียนเทียนเป็นต้น ก็จะทำให้พฤติกรรมของนักศึกษาที่มีต่อสังคมดีขึ้น จะได้เป็นบุคคลที่มีแนวคิดและแนวปฏิบัติที่พัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจโดยมีศีลธรรมคือการรักษาศีลและปฏิบัติเป็นหลักเกณฑ์ จากการศึกษาค้นคว้าหลายแห่ง พบว่านักศึกษามีความคิดเห็นว่าพระพุทธศาสนามีคุณค่ายึดเหนี่ยวจิตใจช่วยให้นักศึกษามีคุณภาพส่วนใหญ่จะปฏิบัติกิจกรรมและ ประกอบกิจกรรมทางพุทธศาสนา หรือเข้าเป็นสมาชิกเกี่ยวกับกิจกรรมและประกอบกิจกรรมทางพุทธศาสนา^๔

จากสภาวะการณ์ดังกล่าวข้างต้นผู้ศึกษาวิจัย จึงสนใจทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษา เพื่อจะได้ทราบว่านักศึกษามีความคิดต่อการเข้าร่วมในพิธีกรรมและมีการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอย่างไร และมากน้อยเพียงใด ผลการศึกษาจะเป็นแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และแรงจูงใจให้นักศึกษาระดับชั้น ปวช. เข้าร่วมในพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น

^๔ บุญเย็น วอทอง, พุทธศาสนากับปุถุชน, (ธรรมศิริ ออฟเซ็ท : อุดรราชธานี, ๒๕๔๐), หน้า ๘.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- ๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาภาคปกติ วิทยาลัยการอาชีพ อำเภอมหาราช ที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้น ปวช. และนับถือพระพุทธศาสนา มีจำนวนประชากรทั้งหมด ๑,๐๑๖ คน โดยใช้ประชากร จำนวน ๒๕๔ คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ใน ๔ ด้านคือ ๑.ปัจจัยด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ๒.ปัจจัยด้านรูปแบบของพิธีกรรม ๓.ปัจจัยด้านความเชื่อ ๔.ปัจจัยด้านความต้องการ

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยคือ วิทยาลัยการอาชีพ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการทำวิจัย ระหว่างวันที่ มกราคม ๒๕๕๔ - มกราคม ๒๕๕๕ รวมระยะเวลาทำการวิจัย ๑ ปี

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๒.๑ ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับใด
- ๑.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ตามตัวแปรอิสระ แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๑.๒.๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีอะไรบ้าง

๑.๕ สมมติฐานของการวิจัย

๑.๕.๑ เพศที่ต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมในพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาแตกต่างกัน

๑.๕.๒ อายุที่ต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมในพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาแตกต่างกัน

๑.๕.๓ ระดับชั้นที่ต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมในพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาแตกต่างกัน

๑.๕.๔ แผนกวิชาที่ต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมในพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาแตกต่างกัน

๑.๕.๕ รายได้ของครอบครัวที่ต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมในพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาแตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ปัจจัย หมายถึง สิ่งที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่

- สภาพแวดล้อม หมายถึง วัด ชุมชน การศึกษา เศรษฐกิจและสังคม
- รูปแบบของพิธีกรรม หมายถึง รูปแบบการจัดพิธีกรรม ขั้นตอนการจัดพิธีกรรม ความน่าสนใจของพิธีกรรม
- ความเชื่อ หมายถึง ความเชื่อเรื่องกรรม เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตนเอง และเชื่อในปัญญาการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า
- ความต้องการ หมายถึงความต้องการของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนที่มีความต้องการและปรารถนากับการเข้าร่วม

พิธีกรรมทางศาสนา หมายถึง ระเบียบปฏิบัติที่กำหนดขึ้นในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา

การเข้าร่วม หมายถึง การที่นักศึกษาเข้าร่วมปฏิบัติพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา ด้วยจิตสำนึกในฐานะผู้นับถือพระพุทธศาสนา

วันมาฆบูชา ตรงกับวันวันเพ็ญเดือน ๓ แต่ในปีที่มีอธิกมาสเลื่อนไปเป็นวันเพ็ญเดือน ๔ นิยมว่าคล้ายวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์อันเป็นหลักการสำคัญของศาสนา แก่พระอริยสงฆ์ที่มาประชุมกัน จำนวน ๑,๒๕๐ รูป

วันวิสาขบูชา ตรงกับวันเพ็ญ เดือน ๖ แต่ในปีที่มีอธิกมาสเลื่อนไปเป็นวันเพ็ญเดือน ๗ ถือว่าเป็นวันคล้ายวันที่พระพุทธเจ้า ประสูติ ตรัสรู้ ปรีชาญาณ ซึ่งแต่ละวันนั้นตรงกับวันเพ็ญ เดือน ๖ ทั้งนี้ เพราะเหตุนี้พุทธศาสนิกชนจึงนิยมทำการบูชาเป็นกรณีพิเศษ บางแห่งเรียกว่า วันพระพุทธเจ้า

วันอาสาฬหบูชา ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ ซึ่งมีความสำคัญ ดังนี้

- (๑) เป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา คือ “ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร”
- (๒) เป็นวันที่พระพุทธเจ้าเริ่มประกาศพระศาสนา
- (๓) เป็นวันที่เกิดพระภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนา คืออัญญาโกณฑัญญะ
- (๔) เป็นวันพระที่พระรัตนตรัยครบองค์ ๓ คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

วันเข้าพรรษา ตรงกับวันแรม ๑ ค่ำเดือน ๘ หรือแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ หลังในปีที่มีอธิกมาส เป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุอยู่จำพรรษา คือ อยู่ประจำที่โดยจะไปพักแรมค้างที่อื่นไม่ได้ ตลอด ๓ เดือน ตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ไปจนถึง ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ เป็นถึงฤดูฝนซึ่งเป็นฤดูที่ชาวนาชาวไร่ปลูกข้าวและพืชผักของตน พระภิกษุที่จาริกไปเหยียบข้าวและพืชไร่ได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก จึงเกิดเสียงครหาว่ากล่าวพระภิกษุขึ้น พระพุทธเจ้าทรงทราบจึงทรงอนุญาตให้ภิกษุอยู่ประจำที่เป็นเวลา ๓ เดือน โดยจะไปพักค้างแรมที่อื่นไม่ได้

การปฏิบัติตน หมายถึง การกระทำเพื่อเป็นพุทธบูชาและเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง เนื่องในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา ใน ๘ ประการคือ การให้ทานบำเพ็ญบุญกุศล พุดจาสุภาพไม่ว่าพูดคำหยาบ งดอาหารประเภทเนื้อสัตว์ งดเที่ยวกลางคืน งดเล่นการพนัน งดการมีเพศสัมพันธ์ รักษาศีล บวชชี - พรหมณ์ ปฏิบัติสมาธิ กรรมฐาน

หนักศึกษา หมายถึง นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น ปวช. วิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง สภาพแวดล้อมที่สะอาดภายในวัดหรือสถานที่ปฏิบัติธรรม และการเดินทางที่สะดวกสบาย มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนมีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา

ด้านรูปแบบพิธีกรรม หมายถึง ผู้ดำเนินพิธีกรรมและผู้นำในการทำพิธีกรรมที่ยิ่งใหญ่และดูขลังมีผลให้คนได้เข้าใจหลังธรรมอย่างแท้จริงและ รูปแบบพิธีกรรมที่ทันสมัยและปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยมีส่วนตัดสินใจ เพื่อความจริงของชีวิต และเป็นไปเพื่อให้พ้นจากความทุกข์

ด้านความเชื่อ หมายถึง ความเชื่อว่าการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา จะส่งผลของกรรมดีอาจทำให้ผลการเรียนของนักศึกษาดีขึ้นมีคู่ครองที่ดีจะส่งเสริมให้ครอบครัว นักศึกษามีฐานะที่มั่นคงและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและผลของกรรมดีจะทำให้ไปสู่สุคติโลกสวรรค์ในชาติหน้าพ้นจากอุปสรรคปัญหาในชีวิตปัจจุบันและอบายภูมิในภพหน้า

ด้านความต้องการ หมายถึง ต้องการศึกษาและปฏิบัติตนตามคำสั่งสอนของ พระพุทธองค์ ต้องการจะหาทางหลุดพ้นจากทุกข์ ชื่อเสียงเกียรติยศ และความสมหวังในชีวิต โชค ลาภ ความร่ำรวย เป็นความต้องการของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนาของ นักศึกษาภาคปกติ วิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วม พิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของ นักศึกษาภาคปกติ วิทยาลัยการอาชีพ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๗.๓ ทำให้ทราบถึงปัญหาและแนวทางการส่งเสริม การเข้าร่วมพิธีกรรม ในวัน สำคัญทางพระพุทธศาสนาของ นักศึกษาภาคปกติ วิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๗.๔ นำผลจากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการเข้าร่วมพิธีกรรมในวัน สำคัญทางพระพุทธศาสนา

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอเมืองมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบความคิดและแนวทางในการวิจัยดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีการเข้าร่วม
- ๒.๒ ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วม
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับพิธีกรรมทางพุทธศาสนา
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพุทธศาสนา
- ๒.๕ แนวคิดและทฤษฎีของนักศึกษา
- ๒.๖ สภาพการจัดการกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของวิทยาลัยการอาชีพ อำเภอเมืองมหาราช
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีการเข้าร่วม

๒.๑.๑ ความหมายของการเข้าร่วม

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่าผู้ให้ความหมายของการเข้าร่วมไว้ดังนี้ **เฮย์ (Hay)** ให้คำนิยามการเข้าร่วมว่าเป็นการเข้าร่วมไปมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ ในลักษณะความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลต่อกลุ่มคนซึ่งเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมของกลุ่มนั้น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้^๑

สุรัชย์ หวันแก้ว เห็นว่าการเข้าร่วมหมายถึง การอยากร่วมและสมัครใจ ซึ่งแยกออกจากการเสียสละและการหวังผลตอบแทนจากทางราชการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะต้องสอดคล้องกัน วัฒนธรรมและชีวิตของบุคคลนั้น^๒

^๑ Hay, A Sale For The Measuring of Social Participation of Rural Households *Rural Sociology*, 1985, p 294.

^๒ สุรัชย์ หวันแก้ว, การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนากรุงเทพมหานคร ศูนย์ศึกษา นโยบายสาธารณสุข, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗), หน้า ๑๑๖.

สุริย์ ตัณฑ์ศรีฐโรจน์ ได้กล่าวถึงการเข้าร่วมว่าเป็นการร่วมมือร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบด้วยกัน ไม่ว่าจะป็นของบันเจกชนหรือของกลุ่มชน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้^๓

จากความหมายของการเข้าร่วมดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่าการเข้าร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการด้วยการสมัครใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

๒.๑.๒ ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเข้าร่วม

ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเกิดการเข้าร่วมนั้น มีผู้เสนอปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อการเข้าร่วมดังนี้ **ณรงค์ ศรีสวัสดิ์** ได้รวบรวมแนวคิดของ Hay เกี่ยวกับการเข้าร่วมทางสังคมของบุคคลนั้น มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางอาชีพและที่อยู่อาศัย โดยบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจสูงจะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนมากกว่าบุคคลที่อยู่ในสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำ^๔

นรินทร์ จงวุฒิเวศย์ ได้กล่าวว่าการเข้าร่วมเกิดจากแนวคิดสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. ความสนใจและห่วงกังวลร่วมกันซึ่งเกิดจากความสนใจและห่วงกังวลส่วนบุคคลซึ่งบังเอิญเห็นพ้องต้องกันกลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม^๕

๒. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกัน ที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่ผลักดันให้มุ่งไปสู่การรวมกลุ่มวางแผนและลงมือกระทำการร่วมกัน

๓. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มกระทำการที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

นรินทร์ จงวุฒิเวศย์ ยังได้เสนอปัจจัยของการเข้าร่วม ๓ ประการคือ

๑. การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ เป็นการเกี่ยวข้องทั้งตัวไม่ใช่เฉพาะเพียงแต่เกี่ยวข้องด้านกำลังหรือทักษะ กล่าวคือผู้เข้าร่วมจะมีส่วนเกี่ยวข้องทางจิตใจไม่เพียงแต่เฉพาะด้านกรงาน

^๓ สุริย์ ตัณฑ์ศรีฐโรจน์, “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของผู้นำเยาวชนในชุมชนคลองจั่น เขตบางกะปิ”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๑), หน้า ๕๓.

^๔ ณรงค์ ศรีสวัสดิ์, “คำบรรยายประกอบวิชาสังคมวิทยาชั้นสูง”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๕), หน้า ๔๓.

^๕ นรินทร์ จงวุฒิเวศย์, “กลวิธี แนวทาง วิธีการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน”, (กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๑๕๓.

๒. การกระทำการให้เมื่อผู้มีส่วนได้บังเกิดความเกี่ยวข้องด้านจิตใจและอารมณ์ ก็เท่ากับเปิดโอกาสให้เราได้แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มโดยเหตุนี้การเข้าร่วมจึงเป็นมากกว่าการยินยอมที่จะกระทำตามคำสั่ง ซึ่งเป็นการกระทำโดยปราศจากการยินยอมพร้อมใจและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การเข้าร่วมจึงเป็นความสัมพันธ์ทางอารมณ์และจิตใจ ระหว่างบุคคลนั้นและกลุ่ม

๓. การร่วมรับผิดชอบเมื่อเกิดการเกี่ยวข้อง ด้านจิตใจ อารมณ์และได้กระทำการ ให้แก่สถานการณ์กลุ่มนั้น แล้วผู้ที่เข้าร่วมจะเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มนั้นด้วย เพราะการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่ม และต้องการ เห็นผลสำเร็จของการทำงานนั้นด้วย จึงเกิดความรู้สึกรับผิดชอบกับกลุ่ม

๒.๒ ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วม

ปัจจัยที่มีผลต่อเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็นปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านรูปแบบของพิธีกรรมและปัจจัยภายใน ประกอบด้วยปัจจัยด้านความเชื่อและปัจจัย ด้านความต้องการซึ่งผู้วิจัยขออธิบายดังนี้

๒.๒.๑ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมถือเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญกับการเข้าร่วม พิธีกรรม และการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการเข้า ร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนนั้นในปัจจุบัน สภาพแวดล้อมถือเป็นปัจจัยภายนอกของการเข้า ร่วมพิธีกรรมและปฏิบัติตน ผู้ที่เข้าร่วมที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมนั้นจะมองเพียง เปลือกภายนอกศาสนาและพิธีกรรมเท่านั้นถ้าเห็นว่ามันน่าสนใจก็จะเข้าร่วม หรือมีการส่งเสริมเป็น อย่างมากก็จะเข้าร่วม

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมนี้ถือเป็นปัจจัย ประกอบไปด้วยหลายปัจจัยด้วยกันซึ่ง ผู้วิจัยขอแบ่งออกเป็นรายด้านดังนี้

๑) วัด วัดเป็นสัญลักษณ์และเป็นเสมือนตัวแทนของศาสนา มีความสำคัญอนุเคราะห์ ประการ เช่น เป็นสถานที่ฟังธรรม ปฏิบัติธรรม เป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจ ศาสนพิธี เป็นสถานที่บำเพ็ญ บุญกุศล เป็นสถานที่ประพาศพิภพจรีย์ เป็นสถานที่สงบระงับความเดือดร้อนทุกข์ใจ เป็นสถานที่อาศัยของผู้ถูกภัยคุกคามเป็นสถานที่ศึกษา เป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน เป็นสถานที่ บำบัดบรรเทาโรคทางจิตซึ่งตราบไต่ที่ความโลภความโกรธ ความหลงยังมีอยู่ ตราบนั้นมวลมนุษย์ก็จะ มีความเดือดร้อนและโลกก็จะมีแต่ความวุ่นวาย แม้ว่าปัจจุบัน โลกจะเจริญก้าวหน้าไปไกลมากในทาง วัตถุ แต่ก็หาได้ลดความเดือดร้อนวุ่นวายตามไปไม่ ดูเหมือนว่าความเดือดร้อนวุ่นวายจะเพิ่มมาก ยิ่งขึ้น ความสงบสุขลดน้อยลง มีสถิติแสดงให้เห็นชัดว่า คนในโลกเป็นโรคหัวใจ โรคประสาทและ

โรคจิตมากขึ้น โลกทั้งโลกจะกลายเป็นโรงพยาบาลบ้า ถ้ามนุษย์ไม่รีบหาวิธีป้องกันและสิ่งที่จะเป็นยาวิเศษป้องกันโรคจิตได้ดีก็คือธรรมโอสธ ซึ่งมีพระสงฆ์เป็นนายแพทย์ผู้แจกจ่ายและมีวัดวาอารามเป็นสถานที่บำบัดวิธีการบำบัดที่ดีที่สุด ก็คือการเป็นที่พึ่งอันบรรเทาอาการและการนำปฏิบัติตั้งกล่าวแล้ว เพราะฉะนั้นสถานที่บำบัดคือวัดวาอาราม จึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญยิ่ง เป็นตัววัดที่เห็นได้ง่ายที่จะเป็นตัวโน้มน้าวให้เกิดศรัทธาปสาทะและความสงบทางใจได้ในเบื้องต้น พระสงฆ์ควรระดมกำลังพระภิกษุสามเณรและเด็กวัด พัฒนาวัดของตนเป็นประจำ ทำให้เป็นสถานที่ปลอดภัยจากการเบียดเบียนกันและกันไม่ว่าคนและสัตว์ที่เรียกกันว่าเขตอภัยทาน ทำให้วัดเป็นสถานที่สะอาด เรียบร้อย สงบเย็น จะเป็นที่ยศบายกายสบายใจมีความร่มรื่นสมกับที่ได้สมญานามว่า “อาราม” และให้เป็นสถานที่จรรโลงปัญญาชี้ทางแห่งชีวิตที่ถูกต้อง และเป็นเสมือนแหล่งน้ำในทะเลทรายอันแห้งแล้งการพัฒนาวัดจึงเป็นปัจจัยที่จะดึงดูดผู้คนให้เข้ามาร่วมพิธีกรรมมากขึ้น สภาพแวดล้อมนั้นอาจพัฒนาได้เช่น

สภาพของวัด รั้ววัดหรือกำแพงวัด ควรจะทาสีที่ดูสะอาดตา ปราศจากรอยขีดเขียน ประกาศหรือติดแผ่นปลิว ป้ายประกาศต่าง ๆ ที่ประตูเข้าวัดทั้ง ๔ ทิศ ควรจะได้ติดตั้งป้ายประกาศเป็นเขตอภัยทาน

สถานปฏิบัติธรรม อาคารและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกุฏิ ศาลา หอระฆัง หอสมุด สถูปเจดีย์ พระอุโบสถ ฯลฯ ภายในวัดควรจะต้องมีแผนผังที่แน่นอน เหมาะสม และการสร้างก็ต้องเป็นไปตามแผนผังที่วางไว้อย่างเหมาะสมเจาะ หรือจะแบ่งชัดเจนว่าเป็นเขตพุทธาวาสเป็นเขตสังฆาวาสได้ก็ยิ่งเป็นการดี

บรรยากาศ ควรรักษาต้นไม้ที่มีอยู่แล้วในบริเวณวัดเพื่อให้ได้ความร่มรื่นจากร่มต้นไม้หรือปลูกเสริมให้มากก็ได้ ให้เป็นธรรมชาติมากที่สุดและควรปลูกหญ้าให้ขึ้นเขียวขจีตัดให้เรียบร้อยเป็นครั้งคราว พร้อมทั้งปลูกเสริมไม้ดอกไม้ประดับมีลักษณะเป็นสวนหย่อมได้ก็ยิ่งเป็นการดี ตามต้นไม้ควรมีแผ่นป้ายเล็ก ๆ เขียนพุทธภาษิต คำคม คติธรรม สอนใจ ตำรายา ความรู้รอบตัวที่ควรรู้ ปรัชนาธรรมชวนไว้ให้คนได้อ่าน ในลักษณะที่ว่า “ต้นไม้พูดได้” และบริเวณรอบ ๆ ก็ควรตั้งม้านั่งไว้ เป็นระยะ ๆ สำหรับการนั่งพักผ่อนหย่อนใจหรือพักผ่อนน้อยของสาธุชนผู้เข้ามาเยี่ยมชมวัด นอกจากนี้ถ้าภายในบริเวณวัด จะมีอาคารที่เป็นบริการต่อชุมชนได้ในรูปของพิพิธภัณฑ์เป็นที่เก็บโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ วรรณกรรมท้องถิ่น ภาพศิลป์ ภาพปริศนาธรรม หรือในรูปของห้องสมุดเป็นที่เก็บรวบรวมหนังสือทางพุทธศาสนา และสารคดีทั่วไปมาไว้ให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษาค้นคว้า ตลอดทั้งบริการเทปบันทึกเสียงเทศนาหรือปาฐกถา คำบรรยายธรรมะของท่านผู้มีชื่อเสียงไว้ให้ผู้สนใจได้ยืม หรือจะจัดให้มีห้องฟังธรรมจากเทปบันทึกเสียงเหล่านี้ไว้ให้ผู้สนใจได้เข้าฟังตามกำหนดเวลาสลับกับดนตรีเบา ๆ เย็น ๆ และเพลงธรรมะที่ไพเราะก็ได้ ซึ่งจะเป็นวิธีที่จะดึงดูดให้คนอยากเข้าวัดได้ งานพัฒนาวัดตั้งตัวอย่างที่ได้กล่าวแล้วนี้ นับว่าอยู่ในวิสัยที่พระภิกษุสามเณรในวัดจะกระทำได้อย่างสบายโดยไม่ขัดกับพระวินัย

จะเห็นได้ว่ามีหลายวัดที่ได้รับการพัฒนาดังกล่าวและได้รับการประกาศสฤติจากกรมการศาสนา
ว่าเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างซึ่งมีการคัดเลือกกันเป็นประจำทุกปี^๖

วัดจึงถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยแรก วัดเป็นปรากฏการณ์แรกเป็นสิ่งที่อยู่
ภายนอกเปรียบเหมือนเปลือกของต้นไม้ใหญ่ที่ตั้งตระง่านเรียกผู้คนและเหล่าสรรพสัตว์ทั้งหลาย
ได้เข้ามาพึ่งอาศัยใต้อาถรรพณ์แห่งไม้นั้น และเป็นปัจจัยในการที่คิดตัดสินใจในการที่จะเข้าร่วม
พิธีกรรมและปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพุทธศาสนา

๒) สภาพแวดล้อมของชุมชน สภาพแวดล้อมของชุมชนนั้นถือเป็นปัจจัยอีก
ปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนในการเข้าร่วมพิธีกรรมของคนในชุมชนหมู่บ้านต้องมีความเจริญและพระสงฆ์ก็
มีบทบาทในการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชน การพัฒนาี้ หมายถึง การนำชาวบ้านสร้างสรรค์พัฒนา
สิ่งที่จำเป็นสำหรับชาวบ้าน และประชาชนโดยทั่วไป ในฐานะที่พระสงฆ์เป็นผู้ที่ได้รับความ
ศรัทธา ความเชื่อถือและความเลื่อมใสจากชาวบ้าน อาจจะเป็นผู้ประสานงานให้คำแนะนำ
ชักชวนชาวบ้านในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ สำหรับหมู่บ้านหรือชุมชนและจะได้รับความร่วมมือ
ร่วมแรงสามัคคีเป็นอย่างดีจากชาวบ้าน เพราะฉะนั้นเมื่อพระสงฆ์เห็นว่าหมู่บ้านของตนยังขาด
สิ่งที่จำเป็นอะไรบางอย่างที่ควรจจะร่วมแรงร่วมใจและร่วมทุนสร้างให้หมู่บ้านของตนเองได้โดยไม่
รอคอย งบประมาณจากรัฐบาลก็จะชักชวนชาวบ้านช่วยกันสร้างสรรค์หรือพัฒนา เช่น
สร้างธนาคารข้าว สร้างถนนภายในหมู่บ้าน ขุดคูคลองส่งน้ำ ทำท่อระบายน้ำ สร้างสุขศาลา
หรือเทศนาชักชวนให้เจ้าของที่ดิน บริจาคที่ดินสร้างโรงเรียน หรือสร้างสวนสาธารณะ
สวนสุขภาพประจำหมู่บ้าน เป็นต้น ในการสร้างสรรค์และพัฒนาทางวัดดังกล่าวแล้วนั้น ได้มี
พระสงฆ์ในชนบทเป็นจำนวนมากหลายแห่งได้เป็นผู้นำ เป็นผู้ประสานงาน ชักชวน เป็น
แกนกลาง เป็นต้นคิดและได้ดำเนินการสำเร็จเป็นประโยชน์แก่หมู่บ้านและชุมชนโดยส่วนรวม
นับว่าพระสงฆ์สามารถทำได้โดยไม่ขัดกับพระวินัยและไม่ใช่งานโลกซึ่งเหมือนกับงานสอนธรรม
และนำปฏิบัติ พระสงฆ์ธรรมดาก้าวไปที่สนใจอาจทำได้สบายและยังสามารถที่จะแนะนำให้
สงวนรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ ที่ได้ร่วมแรงร่วมใจร่วมทุนสร้างขึ้นนั้น ให้ดำรงอยู่ยั่งยืน
นานและให้เป็นประโยชน์ส่วนรวมได้มากที่สุดการพัฒนาจึงเป็นหน้าที่ของทุกคนทั้งพระและ
ชาวบ้าน เพราะทุกคนต่างก็เป็นสมาชิกของสังคม แม้พระภิกษุจะได้ออกจากบ้านมาอยู่วัดแล้ว
แต่ในสามเณรประชากร พระภิกษุก็ยังเป็นประชากรเป็นพลเมืองไทยอยู่ภายใต้กฎหมาย
รัฐธรรมนูญเหมือนกัน จึงควรที่จะมีหน้าที่พัฒนาร่วมกับชาวบ้าน โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องเป็นสิ่ง
ที่ไม่ขัดกับพระวินัย และสมณะสาธูปดังกล่าวแล้ว และยังได้รับความร่วมมือจากครูในโรงเรียน

^๖ คุณ โทจันทร์, พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์,
๒๕๓๗), หน้า ๘๑.

ประจำหมู่บ้านได้ก็ยิ่งเป็นการดียิ่ง บางท้องที่มีการพัฒนาแบบร่วมมือกันเป็นไตรภาคีทั้ง ๓ องค์การ คือ บ้าน วัด โรงเรียน เรียกว่า บวร^๗

๓) ด้านการศึกษา ผู้ที่เป็นที่ให้คำปรึกษาให้คำแนะนำปรึกษาหารือในเรื่องต่างๆ ได้เป็นอย่างดีเป็นที่เชื่อถือศรัทธามากและมีสถานที่อยู่แน่นอนสำหรับสังคมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมชนบทแล้วไม่มีใครทำหน้าที่นี้ได้ดีเท่ากับพระสงฆ์ พระสงฆ์จึงเป็นที่ปรึกษาที่ดีสำหรับชาวบ้าน ยิ่งในเรื่องศาสนาเรื่องศาสนพิธีต่างๆ หรือพิธีกรรมต่างๆ ก็ยิ่งมีความเชี่ยวชาญมาก นอกจากนั้น พระสงฆ์ก็ยังพยายามทำตนเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ และรับให้คำปรึกษาแนะนำแก่ชาวบ้าน เช่น ในด้านการเกษตร การสหกรณ์ การค้าขาย การปฏิบัติหน้าที่พลเมือง การเป็นสมาชิกที่ดีของหมู่บ้าน การสุขภาพอนามัย การศึกษาหาความรู้ในวิชาการต่างๆ เป็นต้น ความรู้ในเรื่องต่างๆ ดังกล่าวที่จะให้คำแนะนำแก่ชาวบ้านได้นั้น เป็นความรู้พื้นๆ ที่พระสงฆ์สามารถศึกษาค้นคว้าทำความเข้าใจได้ด้วยตนเอง โดยในวัดพระสงฆ์จะสะสมหนังสือเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้เอาไว้ในตู้ หรือถ้าวัดใดมีห้องสมุดได้ยิ่งเป็นการดี เมื่อท่านมีเวลาว่างหรือโอกาสต่างๆ ก็จะหยิบหนังสือเรื่องนั้นบ้างเรื่องนี้บ้างมาอ่านแล้วก็จดจำสาระสำคัญไว้ เมื่อมีญาติโยมมาปรึกษาหารือเรื่องอะไรก็ชี้แจงแนะนำเขาได้ถ้าจำไม่ได้ก็อาจเปิดตำราอีก ถ้าในตำราไม่มีก็อาจจะไปพบผู้เชี่ยวชาญในที่อื่นหรือตามหน่วยงานหน่วยราชการต่างๆ ได้ในปัจจุบันนี้จะเห็นว่าบางวัดได้ดำเนินงานด้านนี้อย่างเป็นระบบเช่น เปิดอบรมและให้คำแนะนำปรึกษาสำหรับผู้ว่างงาน ในการที่จะหางานทำ ก็เป็นการช่วยแก้ปัญหาของสังคมของชาวบ้านได้ เมื่อชาวบ้านมีปัญหาต่างๆ จะเป็นปัญหาชีวิตปัญหาครอบครัว ปัญหาของหมู่บ้าน ถ้าพระสงฆ์จะสามารถเข้าใจปัญหาและให้คำปรึกษาแนะนำในการแก้ปัญหาได้ พระสงฆ์ก็จะยิ่งเป็นที่พึ่งอันบรรลุนิรมลยิ่งของชาวบ้านและประชาชนทั่วไป อย่าลืมว่าในสมัยพุทธกาลนั้น พระพุทธองค์และสาวกก็ได้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาที่ดีในปัญหาต่างๆ ตั้งแต่ปัญหาส่วนตัว ปัญหาชีวิต จนถึงปัญหาของประเทศปัญหาระหว่างประเทศ (รัฐ) ซึ่งปรากฏว่ามีผู้มาปรึกษาด้วยปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้าน ข้าราชการคหบดี หรือพระราชามหากษัตริย์ เพราะฉะนั้นเพื่อเป็นการแสดงความเป็นพุทธสาวกที่ดี พระสงฆ์จึงควรจะได้ดำเนินตามเบื้องยุคลบาทในเรื่องนี้อย่างจริงจังและแพร่หลาย ซึ่งมีหลายสำนักก็ได้ดำเนินการเป็นตัวอย่างอยู่แล้วในปัจจุบันนี้ถ้าจะได้มีการประชุมสัมมนาพระสังฆาธิการในลักษณะอบรมเชิงปฏิบัติการ ก็จะช่วยให้บทบาทของพระสงฆ์ในด้านนี้บรรลุนิรมลเป้าหมายมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องที่พระสงฆ์จะได้ถือกุศลอนุเคราะห์ประชาชนโดยตรง นับว่าเป็นเรื่องสำคัญจนถึงกับมีผู้เสนอความเห็นที่น่าจะได้รับการพิจารณาคือควรมีโครงการให้การศึกษแก่พระสงฆ์ โดยเฉพาะพระสงฆ์ในชนบทอย่างจริงจัง หลักสูตรดังกล่าวควรเป็น “หลักสูตรพระเพื่อประชาชน” คือนอกจากการศึกษาธรรมที่เหมาะสมแก่

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๒.

สมณเพศของพระแล้วก็ควรมีวิชาต่างๆ ที่เสริมเข้าไปเพื่อให้ท่านได้สามารถดำรงตนเป็นผู้นำเป็นที่ปรึกษาที่ดีของชาวบ้านได้อย่างแท้จริง^๔

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การศึกษาโดยเฉพาะในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมถือเป็นสิ่งสำคัญและหาได้ยากในสังคมผู้ที่ทำหน้าที่นี้ได้ดีก็คงเป็นพระภิกษุสงฆ์ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในส่วนของการศึกษา จึงเป็นเรื่องสำคัญและเป็นปัจจัยและมีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมและปฏิบัติตน ในวันสำคัญทางพุทธศาสนา

๔) ด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยสภาพเศรษฐกิจและสังคมแล้วถือเป็นตัวสำคัญ เพราะถ้าเศรษฐกิจดี ผู้คนในประเทศมีความสุขอยู่กันอย่างสุขสบายไม่เกิดปัญหาในการปกครองประเทศแล้ว พระพุทธศาสนาก็จักเจริญไพบูลย์ ถ้าประเทศอดยากประชาชนในประเทศได้รับความเดือดร้อน พระพุทธศาสนาก็ต้องได้รับความเดือดร้อนไปด้วย ด้านเศรษฐกิจจึงมีความสำคัญและเป็นปัจจัยต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมและปฏิบัติตนทางศาสนาแต่ในทางหลักการแล้ว พุทธศาสนาได้มีหลักคำสอนที่เกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจมากมาย เช่นสอนให้ขยันหมั่นเพียรสอนให้รู้จักเก็บออมรู้จักประหยัด สอนให้สันโดษพระสงฆ์ได้ชื่อว่าเป็นแบบอย่างแห่งความเป็นผู้ประหยัดผู้สันโดษ ไม่ฟุ้งเฟ้อเป็นอยู่แบบเรียบง่าย ฉ้นเพียง ๒ มือ หรือบางรูปฉ้นเพียงมือเดียว เป็นการประหยัดอาหารไว้เลี้ยงประชาชนวันละมิใช่ช่น้อย และท่านทำอย่างนี้มาหลายศตวรรษแล้ว นับว่าเป็นการพยุ่งเศรษฐกิจของประเทศชาติได้เพียงใด เครื่องนุ่งห่มพระภิกษุสามเณรก็มีน้อย มีพอใช้เท่านั้น และตัดเย็บอย่างง่าย สีเดียวเหมาะแก่การประหยัด ห่มไปได้ทุกแห่งทุกงาน ตั้งแต่ห่มฉ้นข้าวจนถึงเข้าเฝ้าพระราชารองเท้าก็ราคาไม่แพง^๕

๒.๒.๒ ปัจจัยด้านรูปแบบของพิธีกรรม

รูปแบบของพิธีกรรม ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันคนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญของรูปแบบของพิธีกรรมเป็นอย่างมาก ถ้าวัดหรือสถานปฏิบัติธรรมใดให้ความสำคัญกับรูปแบบของพิธีกรรมมากเท่าใดผู้คนก็ให้ความสนใจมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งถือได้ว่าพิธีกรรมนั้นเป็นตัวเลือกศาสนิกของแต่ละศาสนาให้เข้ามาร่วมพิธีกรรมและปฏิบัติตนทางศาสนา

รูปของพิธีกรรมก็เปรียบเสมือนดอกไม้ล้อมคนในสังคมให้เข้ามารวมกันไว้เป็นหมู่เป็นพวก เพื่อไม่ให้กระจัดกระจายกันไปต่างคนต่างทำกิจกรรมกันไปคนละทิศละทาง ไม่อาจจะร่วมกันเป็นปึกแผ่นสามัคคีกันได้ คนประเภทที่ฉลาดน้อยจำเป็นต้องเอาพิธีกรรมเข้าล้อมพวก

^๔ อ่างแล้ว, หน้า ๘๖.

^๕ อ่างแล้ว, หน้า ๘๕.

เขาไว้ก่อน ในวันข้างหน้าถ้าพวกเขามีสติปัญญาสูงขึ้นก็จะสามารถเข้าใจและค่อย ๆ ขำมั่วคอก คือ ประเพณีออกมาได้เอง ข้อนี้นับว่าเป็นวิธีการที่ดี ถ้าเหตุการณ์เป็นไปเช่นกล่าวมานี้ แต่เท่าที่เป็นอยู่ปัจจุบันคนเราติดพิธีกรรมจนลืมหูลืมตาไม่ขึ้น ติดอยู่ในคอกของประเพณี พิธีกรรมจนเข้าไม่ถึงหลักคำสอนที่แท้จริงของศาสนา เช่น คนไทยชาวพุทธบางคน เห็นว่า พระพุทธรูป คือ พระพุทธเจ้า อย่างคำที่นักปราชญ์ผู้หนึ่งกล่าวว่า“พระพุทธรูปบังพระพุทธเจ้า ในลานบังพระธรรมผ้าเหลืองบังพระสงฆ์”

และอีกประการหนึ่ง ท่านภิกขุโพธิ์ แสตนยานุภาพ กล่าวว่า “ประเพณี พิธีกรรม เปรียบเสมือนเรือที่มีไว้ให้คนนั่งพายเข้าหาฝั่ง คือ ศาสนา” แต่เมื่อขึ้นฝั่งได้แล้วจงสละเรือเสีย อย่ามัวติดอยู่ในเรือ นั้น ถ้ายังติดอยู่ในเรือก็ไม่ได้ขึ้นฝั่งสักที จากข้อคิดนี้แสดงให้เห็นว่า ประเพณี พิธีกรรม กับเรือนั้นเป็นเพียงเครื่องมือที่จะนำคนเราไปสู่จุดหมายข้างหน้า ซึ่งอยู่นอก ประเพณี พิธีกรรม และนอกเรือถ้าคนเรามัวติดอยู่แต่ในประเพณี พิธีกรรมก็จะไม่ได้บรรลุ จุดมุ่งหมายที่แท้จริงเลย ฉะนั้นท่านจึงแนะนำให้ทิ้งเรือเสียจึงจะถึงฝั่ง คือแก่นแท้ของศาสนา การปฏิบัติตามประเพณี พิธีกรรมทางศาสนาพุทธนั้นนับว่าเป็นการทำความดีเป็นบุญกุศล แต่ในที่สุดก็ต้องละทิ้งบุญนี้เสีย จึงจะถึงฝั่ง คือพระนิพพาน นั่นคือผู้ที่ได้บรรลุนิพพานเป็น พระอรหันต์ จึงเป็นผู้ละได้ทุกสิ่งทุกอย่างทั้งบุญและบาป (บุญญาปาปปหีน) นี่คือจุดหมายสูงสุด ของพุทธศาสนา สำหรับผู้ที่เข้าถึงแก่นแท้ของศาสนาเหล่านี้ แม้จะมีโอกาสเข้าร่วมทำพิธีกรรม อยู่ก็ตาม ก็ทำไปตามสังคมเพื่ออนุเคราะห์คนที่ยังติดอยู่ในคอกแห่งประเพณี พิธีกรรมเท่านั้น แต่ตัวท่านทั้งหลายเหล่านั้นขังอยู่ไม่ ตั้งใจความในพุทธภาษิตที่ ว่า “สุเจ้าทั้งหลาย จงมาดูโลก นี้อันตระการดูราชรถที่พวกคนเขลาหมกอยู่แต่ผู้รู้หาข้อติดอยู่ไม่”^{๑๑}

จากทัศนะของ ดวงเด่น นุเรมรัมย์ เห็นรูปแบบของพิธีกรรมนั้นมีส่วนสำคัญอย่างมากถ้าได้รับการพัฒนาให้ผู้เข้าร่วมเกิดความสนใจที่จะเข้าร่วมและปฏิบัติตน รูปแบบของ พิธีกรรมนั้นยังช่วยเสริมสร้างจริยธรรมในแง่ที่ว่า พิธีกรรมดังกล่าวทำให้ผู้ประกอบพิธีกรรมน้อม จิตระลึกถึงความสำคัญของพิธีกรรมนั้นๆ แล้วตั้งจิตเพื่อบูชาพระรัตนตรัย และแน่นอนว่าผู้ที่เข้าร่วมในพิธีกรรมนั้นล้วนแต่มีใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส จิตใจก็จะปลอดโปร่งด้วยความอึดอึดใน บุญกุศลที่ตนเองได้ทำและเมื่อศาสนิกชนปฏิบัติศาสนพิธีอย่างต่อเนื่องแล้วย่อมมีจิตใจเป็นกุศล และการทำใจให้เป็นสมาธิย่อมทำให้เกิดปัญญาทำให้สามารถควบคุมจิตใจให้สงบ สามารถข่มใจ ไม่ไหวหวั่นต่อสิ่งที่จะมากระทบกระเทือนใจ อีกทั้งการประกอบศาสนพิธีย่อมทำให้เกิดความ สำนึกดีขึ้นในหมู่มชน รูปแบบของพิธีกรรมนั้น เกิดจากความเชื่อที่หลากหลายในการดำเนินชีวิต

^{๑๑} ดวงเด่น นุเรมรัมย์, "พุทธจริยศาสตร์กับแนวคิดเรื่องสงครามที่เป็นธรรม: กรณีศึกษา ทัศนคติของนักวิชาการในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย", วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจริย ศาสตร์ศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๕), หน้า ๒๒.

ของผู้คนในแต่ละยุคสมัย รูปแบบของพิธีกรรมจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของความเจริญและผู้เข้าร่วมพิธีกรรมนั้นเห็นว่าดีที่สุดจึงเลือกเอาและยึดถือปฏิบัติสืบต่อเนื่องกันมา ซึ่งสามารถแบ่งแยกประเภทและรูปแบบออกได้ดังนี้

๑) พิธีกรรมที่เกิดจากปัญญา

พิธีกรรมหรือข้อปฏิบัติที่มีมูลเหตุมาจากปัญญานี้ มีปรากฏทั้งศาสนาประเภทเทวนิยม (Theistic Religions) คือศาสนาที่นับถือพระเจ้าและศาสนาอเทวนิยม (Atheistic Religions) คือศาสนาที่ไม่นับถือพระเจ้า ดังนั้นพิธีกรรมหรือข้อปฏิบัติในลักษณะนี้เกิดจากการกำหนดของศาสดาในศาสนานั้นๆ เช่นการประกอบพิธีฮัจญ์ของชาวมุสลิม ที่ต้องเดินทางไปแสวงบุญที่นครเมกกะประเทศซาอุดีอาระเบีย นอกจากจะเป็นการแสวงหาบุญตามครรลองของศาสนาแล้วยังถือได้ว่าเป็นการแสดงออกถึงความมั่นคงและความเป็นปึกแผ่นของศาสนิกชนเช่นกัน

แม้ในพุทธศาสนาพิธีกรรมหรือข้อปฏิบัติต่างๆ ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ก็เป็นเรื่องที่มีเหตุผลในแต่ละพิธีกรรมนั้นๆ เช่นพิธีเข้าพรรษา พิธีออกพรรษาและพิธีสวดพระปาติโมกข์ เป็นต้นดังนั้น พิธีกรรมหรือข้อปฏิบัติที่เกิดจากปัญญาหรือความมีเหตุผลหรือแม้กระทั่งปริศนาธรรมที่แฝงอยู่ในพิธีกรรม จึงเป็นเนื้อหาสาระสำคัญที่ศาสนิกชนแต่ละศาสนาควรนำมาประพฤติปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ในชีวิตอย่างแท้จริง^{๑๑}

๒) พิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อ

ความเชื่อถือได้ว่าเป็นบ่อเกิดของพิธีกรรม เมื่อบุคคลมีความเชื่อในสิ่งใด ก็ย่อมมีการเคารพบูชาสิ่งนั้น จึงเป็นธรรมดาที่จะต้องมีการประกอบพิธีกรรม และการตกแต่งคำกล่าวสรรเสริญบุญคุณและอำนาจของสิ่งนั้นๆ เป็นพิเศษขึ้นมาคำสาธยายมนต์อันอ่อนน้อมก็ดีพิธีประกอบการเคารพบูชาอันมีหลายอย่างต่างๆ กิตติมภิรฤคเวทของพราหมณ์ อันเป็นบทสวดและแสดงยัญพิธีต่างๆ ก็เป็นผลสืบต่อมาจากมูลเหตุแห่งความเชื่อทั้งสิ้น^{๑๒}

ความเชื่อของมนุษย์ เกิดจากการยอมรับนับถือสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อต้องการแสวงหาคำตอบในสิ่งที่ตนไม่รู้และเมื่อไม่สามารถค้นหาคำตอบได้ ก็จะคาดเดาหรือเปรียบเทียบกับสิ่งที่ตนเคยรู้มาก่อนหรืออาจจะเดาตามที่เคยมีผู้เล่าไว้ก่อนแล้วดังนั้นความเชื่อจึงอาจจะมีเหตุผลเพียงพอต่อการยอมรับหรือไม่ก็ได้^{๑๓}

^{๑๑} จิระศักดิ์ สังเมฆ, **ศาสนปฏิบัติ**, (ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๔๙), หน้า ๖.

^{๑๒} เสฐียร พันธงศรี, **ศาสนาเปรียบเทียบ**, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๑๖-๑๘.

^{๑๓} ขนิษฐา จิตชินะกุล, **คติชนวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕),

ความเชื่อในเรื่องพิธีกรรมมักเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ สังคมทุกสังคมมีความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ไม่รูปแบบใดก็รูปแบบหนึ่ง คำว่าศาสนาที่ใช้ในที่นี้หมายถึงความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ถึงแม้ว่าคำสอนเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะไม่ได้เป็นคำสอนของศาสนา ความเชื่อในภูตผีปีศาจก็รวมเรียกเป็นศาสนา เพราะเป็นความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ลักษณะของสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์มีตัวอย่าง เช่น พระภูมิเจ้าที่ ผีปู้ตา เจ้าเข้าทรง เทพเจ้า ฯลฯ^{๑๔}

และความเชื่อของศาสนามี ๓ ส่วน คือความเชื่อในปรมาตถธรรม พิธีกรรมและผู้ประกอบพิธีกรรม

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าพิธีกรรมและรูปแบบของพิธีกรรม นั้นเป็นการแสดงถึงคุณธรรมที่มีอยู่ในทรศนะของผู้ประกอบพิธีกรรมและผู้เข้าร่วมพิธีกรรม และสิ่งที่น่าพิจารณานั้นคือรูปแบบของพิธีกรรมใดๆ ถ้ามีความน่าสนใจและให้ความสำคัญต่อสภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิต ฐานะทางเศรษฐกิจของตน รูปแบบของพิธีกรรมนั้น ก็จะเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาอีกปัจจัยหนึ่ง

๓) พิธีกรรมที่เกิดจากอวิชชา

อวิชชา ได้แก่ ความไม่รู้ หรือความไม่รู้เหตุผล เริ่มต้นตั้งแต่ความไม่รู้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ ไม่รู้เหตุผลทางดาราศาสตร์ไม่รู้ชีววิทยาและไม่รู้จักธรรมชาติอื่นๆ ที่อยู่รอบตัวเรา เมื่อมีความไม่รู้เหตุผลก็เกิดความกลัวในพลังทางธรรมชาติ ต้องการความช่วยเหลือจากธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งมีอำนาจเหนือตน จึงมีการสร้างขนบธรรมเนียมประเพณี เพื่อบูชาเอาใจสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้น เพื่อที่จะสามารถช่วยให้มนุษย์มีความอยู่รอดไม่มีภัยต่อไป มนุษย์จะอยู่ในโลกได้ต้องมีหน้าที่ คือ การต่อสู้กับธรรมชาติ และสู้สัตว์ร้ายนานาชนิดและโดยเฉพาะกับมนุษย์ด้วยกันเอง ยามใดที่เราสามารถเอาชนะธรรมชาติหรือคนได้ ความเกรงกลัวธรรมชาติ สัตว์ร้ายหรือมนุษย์ย่อมไม่มี แต่ถ้าไม่สามารถต่อสู้ได้ มนุษย์จะเกิดความกลัวต่อสิ่งเหล่านั้น และในยามนั้นเอง ที่มนุษย์ต้องพากันกราบไหว้บูชา^{๑๕}

อวิชชาในที่นี้ หมายถึง ความไม่รู้หรือความเข้าใจไม่แจ่มแจ้ง เช่น ไม่เข้าใจในปรากฏการณ์ธรรมชาติรอบตัวว่า เหตุใดจึงเกิดฟ้าแลบ ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า หรือฝนตก เมื่อไม่รู้ไม่เข้าใจ จึงหาคำตอบออกมาในลักษณะต่างๆ เช่น เข้าใจว่า ฟ้าแลบเนื่องจาก นางมณีเมขลาเอาแก้วมาล่อรามสูร และฟ้าผ่าเพราะรามสูรขว้างขวานไปถูกแก้วแตก เป็นต้น อวิชชา หรือความไม่รู้ ความกลัวเป็นมูลเหตุที่ต่อเนื่องจากอวิชชา เมื่อเกิดความไม่รู้ มีความกลัว กลัวในสิ่งที่

^{๑๔} ประเสริฐ แย้มกลิ่นฟูง และคนอื่นๆ, สังคมและวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๒๗.

^{๑๕} จิระศักดิ์ สังเมฆ, ศาสนปฏิบัติ, (ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๔๗), หน้า ๔.

ตนไม่รู้ไม่เข้าใจ จึงคิดหาทางเอาอกเอาใจในสิ่งนั้น ในรูปของการเคารพกราบไหว้ เช่นสรวงบูชาตลอดจนบนบานศาลกล่าว เพื่อไม่ให้ภัยพิบัติแก่ตน แต่ให้บันดาลความสุขสวัสดิ์มาให้ เป็นต้น

พิธีกรรมที่เกิดจากความไม่รู้หรืออวิชชานี้ เป็นพิธีกรรมที่คนทั่วไปกับเห็นว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมากและมีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมเป็นอย่างมาก อาจเป็นเพราะสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันสภาพบ้านเมืองมีความไม่แน่นอน ผู้คนไม่มีที่พึ่งทางจิตใจ เลยให้ความสนใจและความสำคัญกับพิธีกรรมที่อยู่เหนือความเป็นจริงความไม่มีเหตุมีผล และดูเหมือนพิธีกรรมที่เกิดจากอวิชชานี้จะยังมีเพิ่มมากขึ้นในสังคมปัจจุบัน

๔) พิธีกรรมที่เกิดจากความกลัว

มูลเหตุของลัทธิพิธีกรรมอันเกิดจากความกลัว น่าจะเป็นมูลเหตุสำคัญที่สุดที่เนื่องมาโดยลำดับจากอวิชชา เพราะจิตสำนึกของมนุษย์เบื้องต้นก่อนสำนึกก็คือ กลัวสิ่งที่ตนไม่รู้ กลัวอำนาจ กลัวความทุกข์ และกลัวความตาย ดังนั้นธรรมชาติรอบตัวมนุษย์ที่มนุษย์พบเห็นสัมผัสมาแต่แรกเกิด เช่น ความมืด ความสว่าง ความหนาว ความร้อน ลมพายุ และอื่นๆ เมื่อมนุษย์ไม่มีความรู้ความเป็นไปในธรรมชาติเหล่านี้ ความสงสัยความหวาดกลัวย่อมเกิดขึ้น และเป็นมูลเหตุให้เกิดการทำพิธีสังเวทต่อธรรมชาติดังกล่าวด้วยความหวัง หรืออ้อนวอนขอให้เกิดความสำเร็จตามความปรารถนา อันเป็นความสุขความปลอดภัยและความเป็นอยู่ได้ในโลกตามความปรารถนา

มนุษย์โบราณหลายเผ่าแถบลุ่มแม่น้ำไนต์กรีสและยูแฟรเตส ในตะวันออกกลางกลัวความมืดมาก ถึงกับสมมุติให้เป็นเทพที่ดุร้ายสามารถทำลายความสว่างซึ่งสมมุติเป็นเทพอีกองค์หนึ่ง ต้องพากันกราบไหว้ยอมมอบเครื่องพลีให้ด้วยความกลัวฟ้าร้องและลมพายุ เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติอย่างหนึ่งที่มนุษย์เกรงกลัวมากเพราะความกลัวเช่นนั้น จึงมีบทสรรเสริญความมีภัยของฟ้าร้องและลมพายุ ปรากฏในคัมภีร์ของชนเผ่าอารยันมาแต่โบราณ ดังนั้นความเกรงกลัวธรรมชาติของมนุษย์ดังกล่าวเป็นบ่อเกิดแห่งลัทธิพิธีกรรมอย่างกว้างขวางอีกทางหนึ่ง

พิธีกรรมที่เกิดจากความกลัวนี้ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเข้าร่วมและกาปฏิบัติตนในวันสำคัญเป็นอย่างมาก ศาสนาแทบทุกศาสนาเกิดมาจากจากความกลัวและความกลัวนี้จึงเป็นเหตุให้มนุษย์เกิดการรวมตัวกันอยู่เป็นกลุ่มและหาวิธีการแก้ความกลัวนั้นๆ ด้วยการสร้างรูปแบบพิธีกรรมต่างๆ ขึ้นมาอย่างสร้างสรรค์ และประณีตเพื่อให้เกิดความพึงพอใจในการกำจัดความกลัวเหล่านั้น

๕) พิธีกรรมที่เกิดจากความจงรักภักดี

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ให้คำนิยามของคำว่า “ความภักดี” ไว้ว่า “ความจงรัก ความเลื่อมใสยิ่ง” ความเชื่อและความเลื่อมใส โดยวางใจว่าสิ่งที่ตนเชื่อและเลื่อมใส นั้น มีศักดิ์มีศรีสามารถอำนวยประโยชน์ให้แก่ตนได้ ซึ่งอาจเกิดขึ้นโดยความเป็น

เหตุเป็นผลก็ได้ หรือโดยความไม่มีเหตุ เช่นการเชื่อเรื่องผีสังนางไม้ หรือพระเจ้าก็ได้แล้ว เลื่อมใสกราบไหว้บูชาสิ่งนั้นๆ^{๑๖}

ความเชื่อว่าวิญญาณของบรรพบุรุษไม่สูญสลายยังวนเวียนอยู่กับครอบครัวอันเป็นเหตุให้มีพิธีกรรมการกราบไหว้บูชาบรรพบุรุษ (Ancestor Worship) ที่เกิดจากความรักภักดี ดังกล่าวนี้อาจจะเรียกว่าภักดี (Fidelity) เป็นศรัทธาอันหนึ่งที่มีมนุษย์ทุกสมัยยอมรับว่าเป็นกำลัง ก่อให้เกิดความสำเร็จได้ทุกเมื่อ กลุ่มชาวอียิปต์ (ไอยคุปต์โบราณ) กลุ่มชาวมองโกลกลุ่มศาสนิกที่นับถือพระเจ้า เช่นศาสนาฮินดู ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม เป็นต้นมุ่งเอาความภักดีต่อพระเจ้าเป็นใหญ่ในการปฏิบัติทางพิธีกรรม ในศาสนาพุทธศาสนิกชนมีศาสนาพราหมณ์หรือฮินดู เป็นต้น มีคำสอนเกี่ยวกับภักดีมรรค คือทางแห่งความดีอันจะยังบุคคลให้ถึงโมกษะ คือความหลุดพ้นได้แม้ในพุทธศาสนิกชนก็ยอมรับว่า ศรัทธาคือความเชื่อความเลื่อมใสเท่านั้นที่จะพาข้ามโอฆสงสารได้ในพุทธศาสนาฝ่ายนิกายมหายานหรืออวัชรยาน ยังแสดงหลักภักดีมากขึ้น เช่นเรื่องเกี่ยวกับพระอมิตาภะ พุทธเจ้า เป็นต้น

ดังนั้นเมื่อศาสนิกชนของลัทธิศาสนาใดๆ ยอมมอบตนแสดงความรักความภักดีต่อผู้ที่ตนนับถือย่อมจะยกย่องผู้นั้นด้วยการกราบไหว้บ้าง ด้วยการหาสิ่งของที่ซบใจมาเป็นเครื่องสักการะบ้าง หรือปฏิบัติตามบทบัญญัติที่ศาสดาผู้นั้นกำหนดกฎเกณฑ์ไว้อย่างครบถ้วน

๒.๒.๓ ปัจจัยด้านความเชื่อ

๑) เชื่อเรื่องกรรม

พุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งกรรมนิยมคือถือเรื่องกรรมว่าเป็นบทบาทสำคัญที่สุด กรรมคืออะไร กรรมคือการกระทำดังนั้นกรรมจึงเป็นคำกลางๆ ไม่ได้ไม่ชั่ว ส่วนจะดีหรือชั่วขึ้นอยู่กับ การกระทำนั้นๆ กล่าวคือ ถ้าทำชั่วมักถือว่าอกุศลกรรม หรือบาปกรรม หรือทุจริตกรรม แต่ถ้าทำดีก็เรียกว่า กุศลกรรม หรือบุญกรรม หรือสุจริตกรรม การกระทำกรรมทำได้ ๓ ทางด้วยกัน หรือที่เรียกว่า ไตรทวาร คือทำทางกาย เรียกว่า กายกรรม ทางวาจา เรียกว่า วาจกรรม และทางใจ เรียกว่า มโนกรรม กล่าวคือ

การกระทำชั่วทางกาย เรียกว่า กายทุจริต มี ๓ อย่าง คือ ๑.ฆ่าสัตว์ ๒. ลักทรัพย์ ๓.ประพฤติผิดในกาม

การกระทำชั่วทางวาจา เรียกว่า วาจาทุจริต มี ๔ อย่างคือ ๑.พูดเท็จ ๒.พูดส่อเสียด ๓.พูดคำหยาบ ๔. พูดเพ้อเจ้อ

^{๑๖} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๔๘๕.

การกระทำชั่วทางใจ เรียกว่า **มโนทุจริต** มี ๓ อย่างคือ ๑.โลภอยากได้ของเขา
๒.พยาบาทคิดปองร้ายเขา ๓. มิจฉาทิฐิ เห็นผิดเป็นชอบ ผิดจากคลองธรรม

ส่วนการทำความดีก็มีลักษณะตรงกันข้าม กล่าวคือ

ทำความดีทางกาย เรียกว่า **กายสุจริต** มี ๓ อย่างคือ ๑.ไม่ฆ่าสัตว์ ๒.ไม่ลักทรัพย์
๓.ไม่ประพฤติผิดประเวณี

ทำความดีทางวาจา เรียกว่า **วจีสุจริต** มี ๔ อย่างคือ ๑.ไม่พูดเท็จ ๒.ไม่พูดส่อเสียด
๓.ไม่พูดคำหยาบ ๔. ไม่พูดเพ้อเจ้อ

ทำความดีทางใจ เรียกว่า **มโนสุจริต** มี ๓ อย่างคือ ๑.ไม่โลภอยากได้ของเขา
๒.ไม่พยาบาทคิดปองร้ายเขา ๓. สัมมาทิฐิ มีความเห็นถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

การกระทำกรรมทำได้ ๓ ทางดังกล่าวมาแล้วและในบรรดาทั้ง ๓ ทางนั้นคนทั่วไป
ก็มักเข้าใจว่าการกระทำทางกาย และทางวาจาสำคัญส่วนการกระทำทางใจไม่สำคัญ เพราะเป็น
เพียงการนึกคิดเท่านั้น ยังไม่ได้แสดงออกมาทางกาย วาจา จึงยังไม่เป็นบุญเป็นบาป แต่ความ
จริงกลับตรงกันข้าม กล่าวคือ มโนกรรมสำคัญที่สุด เพราะเป็นงานละเอียด งานประณีต
งานชั้นสูงทั้งเป็นบ่อเกิดของกายกรรมและวจีกรรมอีกด้วย เพราะใจสั่งจึงเกิดการกระทำทางกาย
และวาจาตามมา โดยนัยนี้ทั้งกายกรรมและวจีกรรม จึงเป็นเพียงการแสดงออกของมโนกรรม
เท่านั้น

๒) เชื่อเรื่องการให้ผลกรรม

ในทางพระพุทธศาสนา นอกจากจะถือว่ากรรมมีบทบาทสำคัญที่สุด ดังกล่าวแล้ว
ยังถือว่ากรรมเป็นพลังศักดิ์สิทธิ์ คือให้ผลตอบแทนสนองแก่ผู้กระทำเสมอ จะสูญหายไปผลนั้น
ไม่มี ดังจะเห็นได้จากพุทธภาษิตว่า

สพฺพํ นรานํ สผลํ สุจิตฺตํ น กมฺมุนา กิณฺจน โมฆมตฺติ^{๑๗}

“กรรมทุกอย่าง ที่คนสั่งสมไว้แล้ว ย่อมมีผล ขึ้นชื่อว่ากรรม แม้เพียงเล็กน้อย ที่จะ
ไม่ให้ผลนั้นย่อมไม่มี”

กฺลฺยาณํ ยถิ วา ปาปํ น หิ วินสฺสติ^{๑๘}

“กรรมไม่ว่าดีหรือชั่ว ย่อมไม่สูญเปล่าเลย”

พระพุทธเจ้า ทรงสอนว่า กรรมให้ผลแน่ ไม่สูญหาย ใครทำกรรมใดไว้ ก็จักต้องรับ
ผลกรรมนั้น ดังที่พระองค์ตรัสว่า

^{๑๗} ขุ.ชา. (บาลี) ๓๔/ ๒๐๔๓ / ๔๑๓.

^{๑๘} ขุ.ชา. (บาลี) ๓๔/๘๖๔/๓๐๖.

“หญิง ชาย คฤหัสถ์ บรรพชิต ควรพิจารณาเนืองๆ ว่า เรามีกรรมเป็นของตนเอง เป็นผู้รับผลของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย เราทำกรรมใดไว้ ดีหรือชั่ว เราจักต้องรับผลของกรรมนั้น”^{๑๙}

เรื่องพูดถึงผลของกรรม กรรมบางอย่างให้ผลตั้งแต่ชาตินี้ กรรมบางอย่างก็ให้ผลในชาติหน้าและกรรมบางอย่างก็ให้ผลในชาติต่อไป ข้อนี้จะเห็นได้จากการที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย วิบากแห่งกรรมทั้งหลายเป็นไฉน เรากล่าวว่า วิบากแห่งกรรมมี ๓ อย่าง คือในปัจจุบัน (ทิฏฐเจว ธมฺเม) ในที่ที่เกิด (อุปปชฺเซ วา) หรือในลำดับต่อไป (อปเร วา ปริยาเย)”^{๒๐}

กรรมที่ให้ผลชาตินี้ก็เป็นที่ประจักษ์กันอยู่แล้ว เช่น ผู้ให้ยืมได้รับการให้ตอบ ผู้ให้ยืม ย่อมได้รับการให้ตอบ ทำดีต่อใครก็ย่อมได้รับความรักตอบ เรียบหนังสือ ก็ต้องอ่านออก หัดเป็นคนดีก็ย่อมได้รับความเป็นคนดีตอบ ตรงกันข้ามถ้าทำความชั่วก็ได้รับชั่วตอบ เช่น ต่ำเขาก็ถูกต่ำตอบ ทำร้ายเขาก็ถูกเขาทำร้ายตอบ หัดเป็นโจรก็ได้รับความเป็นโจรตอบ เหล่านี้เป็นต้น และอีกความหมายหนึ่ง หมายถึงกรรมในอดีตชาติ ส่งผลมาถึงปัจจุบัน เช่นรูปร่างดี อายุยืน เจริญฉลาด เป็นต้น เป็นผลเกิดจากกรรมในอดีตชาติสร้างให้มา

ส่วนกรรมที่ให้ผลข้ามภพ ข้ามชาติ กล่าวคือให้ผลในชาติหน้าตลอดถึงชาติต่อไป จะเห็นได้จากการที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ดังปรากฏในจุฬามณีวาทคสูตร มีใจความว่า

เมื่อพระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันมหาวิหารของอนาถปิณฑิกเศรษฐีสุภมาณพ บุตรของโตเทยพราหมณ์เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าและกราบทูลถึงเหตุที่ทำให้คนแตกต่างกัน คือบางคนมีอายุยืน บางคนมีอายุสั้น บางคนมีโรคมาก บางคนมีโรคน้อย บางคนมีโรคะมาก บางคนมีโรคะน้อย บางคนเกิดในตระกูลสูง บางคนเกิดในตระกูลต่ำ บางคนฉลาด บางคนโง่ พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่ากรรมเป็นตัวเหตุที่ทำให้แตกต่างกัน

จากคำสอนของพระพุทธเจ้าดังกล่าวมา ชี้ให้เห็นว่ากรรมที่บุคคลทำแล้วไม่ว่าดีหรือชั่วก็ไม่ได้สูญหายไปไหน แต่จะคอยติดตามมาหาโอกาสให้ผลอยู่เสมอท่านอุปมาดังสุนัข ๒ ตัว วิ่งไล่เนื้อ ตัวไหนไล่ทันก่อนก็จะเข้ากัดก่อน เพราะฉะนั้นใครทำกรรมอะไรไว้ก็จะพาผลกรรมนั้นติดตัวไปด้วย ดังพุทธภาษิตว่า

“สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง จักต้องตาย	เพราะชีวิตมีความตายเป็นที่สุด
สัตว์ทั้งหลาย จักไปตามกรรม	เป็นผู้เข้าถึงผลบุญและบาป
ผู้มีกรรมเป็นบาปจะไปสู่นรก	ผู้มีกรรมเป็นบุญจะไปสู่สุคติ”

^{๑๙} พัน ดอกบัว, การศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับสังสารวัฏ : การเวียนว่ายตายเกิดในพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๘), หน้า ๔๙.

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๙.

“ผู้มีอันจะต้องตาย ทำบุญและบาปทั้งสองอันใดไว้ในโลกนี้ ก็บุญบาปทั้งสองนั้นจะเป็นของเขา เขาจะถือบุญบาปนั้นไป บุญบาปนั้นจะติดตามเขาไป เหมือนเงาติดตามตัวไปฉนั้น”^{๒๑}

เมื่อพูดถึงกรรมแล้วก็มากมาย แต่ในอรรถกถาท่านจัดเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ ๓ ประเภทและแต่ละประเภทมี ๔ อย่าง รวมเป็น ๑๒ หรือที่เรียกว่า กรรม ๑๒ ดังต่อไปนี้

กรรมประเภทให้ผลตามกาลเวลา

๑. ทิฏฐธัมมเวทนียกรรม	คือ	กรรมที่ให้ผลในชาตินี้
๒. อุปปีชชเวทนียกรรม	คือ	กรรมที่ให้ผลในชาติหน้า
๓. อปรปரியเวทนียกรรม	คือ	กรรมที่ให้ผลในชาติต่อ ๆ ไป
๔. อโหสิกรรม	คือ	กรรมที่หมดโอกาสให้ผลแล้ว

กรรมประเภทที่ให้ผลตามหน้าที่

๑. **ชนกกรรม** คือ กรรมที่ทำหน้าที่คล้ายบิดามารดากล่าวคือแต่งให้มาเกิดดีหรือชั่ว
๒. **อุปถัมภกกรรม** คือ กรรมที่ทำหน้าที่คอยอุปถัมภ์หรือสนับสนุนส่งเสริมชนกกรรมให้แรงเด่นชัดยิ่งขึ้น กล่าวคือ ถ้าชนกกรรมแต่งให้มาดี กรรมนี้จะสนับสนุนส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้น แต่ถ้าชนกกรรมแต่งให้มาชั้วก็จะเข้าสนับสนุนให้ชั้วยิ่งขึ้น

๓. **อุปปีฬกกรรม** คือ กรรมที่ทำหน้าที่คอยขัดขวาง บีบคั้น หรือบั่นทอนชนกกรรม กล่าวคือ ถ้าชนกกรรมแต่งให้มาดี กรรมนี้ก็จะคอยขัดขวาง บั่นทอนให้ออกไปในทางดีน้อยลงหรือทางชั้ว แต่ถ้าชนกกรรมแต่งให้มาชั้ว กรรมนี้ก็จะคอยบีบคั้นบั่นทอนให้ออกไปในทางชั้วน้อยลงหรือทางดี

๔. **อุปฆาตกรรม หรือ อุปัจเจตกกรรม** คือ กรรมที่คอยตัดรอน หรือห้าหั้นชนกกรรมให้ออกผลตรงกันข้ามกันเลย อย่างหน้ามือเป็นหลังมือ กล่าวคือ ถ้าชนกกรรมแต่งให้มาดี กรรมนี้ก็จะเข้าตัดรอน ห้าหั้น ให้ผลออกมาเป็นชั้ว เช่น เศรษฐีเกิดล้มละลายกลายเป็นยากมียศถาบรรดาศักดิ์ถูกถอดยศถาบรรดาศักดิ์ หรือถ้าชนกกรรมแต่งให้มาชั้ว กรรมนี้ก็จะเข้าตัดสินให้กลายเป็นดี เช่น ยากถูกสลากรินแบ่งรัฐบาล รางวัลที่ ๑ กลายเป็นเศรษฐี เป็นต้น

กรรมประเภทให้ผลตามความหนักเบา

๑. **ครุกรรม** คือ กรรมหนัก กล่าวคือ กรรมหนักย่อมจะให้ผลก่อนกรรมเบาดูจโยนสิ่งต่าง ๆ ลงมาจากที่สูง สิ่งที่หนักกว่าย่อมจะลงถึงพื้นก่อน ครุกรรม มีทั้งฝ่ายดีและฝ่ายชั้ว ฝ่ายดีก็ได้แก่การบรรลุมานสมาบัติ ส่วนฝ่ายชั้ว ก็ได้แก่การทำอนันตริยกรรมกรรมดังกล่าวจะให้ผลก่อนกรรมอื่น

^{๒๑} อ้างแล้ว, หน้า ๕๒.

๒. อาจิณณกรรม หรือ พหุลกรรม คือ กรรมสังสม กล่าวคือ กรรมที่ได้สังสมทีละน้อย ๆ นานเข้ารวมกันกลายเป็นกรรมมาก กรรมหนา กรรมใหญ่ ดุจดินพอกหางหมูกรรมนี้จะให้ผลต่อจากครุกรรม ถ้าครุกรรมไม่มี อาจิณณกรรมก็จะให้ผลทันที

๓. อาสินนกรรม คือ กรรมใกล้ตาย กล่าวคือ กรรมไม่ว่าดี หรือชั่วที่ทำเมื่อใกล้ตาย จะให้ผลก่อน ดุจโคตัวที่อยู่ปากคอก ย่อมออกได้ก่อนเมื่อคอกเปิด ไม่ว่าเป็นโคแก่หรือโตอ่อน

๔. กตัตตากรรม คือ กรรมที่สักว่าทำกล่าวคือกรรมที่ไม่มีเจตนาหรือจงใจ

กรรมทั้ง ๑๒ ดังกล่าวมีความหมายกว้าง เพราะครอบคลุมเรื่องกรรมได้ทั้งหมด แต่ในบรรดากรรมทั้ง ๑๒ นั้น เมื่อกล่าวถึงกาลเวลาให้ผล ก็เป็นไปในลักษณะ ๓ อย่าง คือ กรรมบางอย่างให้ผลในชาตินี้ กรรมบางอย่างให้ผลในชาติหน้า ผลกรรมบางอย่างให้ผลในชาติต่อๆ ไป หากแต่กรรมนั้นยังไม่ได้ให้ผล หรือให้ผลแล้วแต่ยังไม่หมด^{๒๒}

จากการที่ได้ศึกษาในเรื่องของพุทธศาสนาของผู้วิจัยนั้น เรื่องของกรรมเป็นสิ่งที่ใหญ่และยากที่จะเข้าใจได้ทุกๆ คนเกิดมาก็รับกรรมของตนตั้งแต่วันแรกที่เกิดทั้งกรรมใหม่ที่จะกระทำขึ้นและกรรมเก่าที่ได้ติดตามตัวมาตั้งแต่ภพที่แล้ว จึงทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าความเชื่อเรื่องของกรรมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพุทธศาสนา เพราะผู้ที่ปฏิบัติตนที่ดีในทางพุทธศาสนาต่างก็ปรารถนาที่จะสร้างกรรมดีให้เห็นผลในภายภาคหน้า

๓) เชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตนเอง

ความเชื่อในพุทธศาสนานั้นเชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายต่างมีกรรมเป็นของตนเอง เป็นทายาทแห่งกรรม มีกำเป็นกรรมเนีน มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้ทราบและประณีต^{๒๓} บุคคลหว่านพืชเช่นไดย่อมได้รับผลเช่นนั้น ผู้ทำดีย่อมได้ดี ผู้ที่ทำชั่วย่อมได้ชั่ว บุคคลทำกรรมเช่นใดแล้วย่อมเดือดร้อนในภายหลัง กรรมนั้นทำแล้วไม่ดีบุคคลมีหน้าซุ้มด้วยน้ำตา ร้องไห้อยู่ ย่อมเสพผลของกรรมใดกรรมนั้นทำแล้วไม่ดี บุคคลทำกรรมใดแล้วย่อมไม่เดือดร้อนในภายหลังกรรมนั้นแล ทำแล้วเป็นดีผลของกรรมนั้นจะสามารถนำผู้ที่เชื่อในเรื่องสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตนเองคนที่เข้าวัดปฏิบัติธรรม และยึดมั่นในพระรัตนตรัยไม่มีใครที่จะปฏิเสธ ความเชื่อนี้ผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาและปฏิบัติตนตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนา ต่างก็ต้องการจะประสบกับกรรมดีซึ่งนั่นก็คือกุศลกรรม ไม่มีใครที่อยากจะทำไม่ดีนั่นคืออกุศลกรรม

กล่าวถึงสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตนเอง ก็คงต้องกล่าวถึงการให้ผลของกรรมโดยอาศัยหลัก “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” บางคนพยายามหาหลักฐานมาแสดงให้เห็นว่า ในโลกแห่งความ

^{๒๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๑๙-๒๒๐.

^{๒๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๙), หน้า ๒๑๔.

เป็นจริง คนที่ทำชั่วได้ดีและคนที่ทำดีได้ชั่วมีมากมาย เบื้องต้นให้พิจารณาการให้ผลของกรรมโดยแบ่งเป็น ๔ ระดับคือ

๑. ระดับภายในจิตใจ ว่ากรรมทำให้เกิดผลภายในจิตใจ มีการสั่งสมคุณสมบัติคือกุศลธรรมและอกุศลธรรม คุณภาพและสมรรถภาพของจิตมีอิทธิพลปรุงแต่งความรู้สึกรู้สึกนึกคิด ความโน้มเอียง ความนิยมชมชอบและความสุขความทุกข์เป็นต้น^{๒๔}

๒. ระดับบุคลิกภาพ ว่ากรรมทำให้เกิดผลในด้านการสร้างเสริมนิสัย ปรุงแต่งลักษณะความประพฤติการแสดงออก ท่าทาง การวางตัว อากาโรบสนอง ความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ และต่อสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมต่างๆ ไปการให้ผลระดับต่อเนื่องออกมาจากระดับที่ ๑ นั้นเองและมีขอบเขตคาบเกี่ยวกัน แต่แยกพิจารณาให้มองเห็นแง่มุมของการให้ผลชัดเจนยิ่งขึ้น^{๒๕}

๓. ระดับวิถีชีวิตของบุคคล ว่ากรรมชักนำความเป็นไปในชีวิตของบุคคล ทำให้เขาได้รับประสบการณ์ที่น่าปรารถนาและไม่น่าปรารถนา ประสบผลตอบสนองจากภายนอกพบความเสื่อมความเจริญ ความล้มเหลว ความสำเร็จ ลาภ ยศ สุข สรรเสริญและความสูญเสียต่างๆ ที่ตรงข้ามซึ่งรวมเรียกว่าโลกธรรม ซึ่งสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ได้ส่งผลอาจแยกระดับได้สองด้านคือ ๑.ผลสนองจากปัจจัยด้านอื่นๆ ของสภาพแวดล้อมที่นอกจากคน ๒.ผลสนองจากปัจจัยด้านบุคคลอื่นและสังคม

๔. ระดับสังคม ว่ากรรมที่บุคคลและคนทั้งหลายกระทำมีผลต่อความเป็นไปของสังคมอย่างไรบ้างทำให้เกิดความเสื่อมความเจริญ ความร่มเย็นเป็นสุข ความทุกข์ยากเดือดร้อนร่วมกันของมนุษย์ทั้งหลายรวมทั้งผลจากการที่มนุษย์กระทำต่อสภาพแวดล้อมอื่นๆ และย้อนกลับมาหาตัวมนุษย์เอง

จะเห็นได้ชัดว่าผลในระดับที่ ๑-๒ คือผลภายในจิตใจและบุคลิกภาพ เป็นขอบเขตที่กรรมนิยามเป็นใหญ่ ระดับที่ ๓ เป็นขอบเขตที่กรรมนิยามกับสังคมนิยมเข้ามาสัมพันธ์กัน และเป็นจุดที่มักเกิดความสับสนก่อให้เกิดปัญหาซึ่งควรพิจารณาในที่นี้ส่วนระดับ ๔ แม้จะเป็นเรื่องสำคัญแต่ก็อยู่นอกขอบเขตของการพิจารณา^{๒๖}

เมื่อเชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตนเองแล้ว ผู้นั้นย่อมเข้าถึงความจริงของพุทธศาสนา เป็นผู้ที่เห็นความจริงจากการกระทำของตนเองและการให้ผลของกรรมนั้นๆ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าปัจจัยในความเชื่อเรื่องสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน ว่ามีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมและปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพุทธศาสนาต่อไป

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๗.

^{๒๕} อ้างแล้ว, หน้า ๑๘๘.

^{๒๖} อ้างแล้ว, หน้า ๑๘๘.

๔) เชื่อในปัญญาการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

ความเชื่อในปัญญาการตรัสรู้ของพระพุทธองค์ทรงเป็นผู้ศาสดาถือเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งในการนับถือพระพุทธศาสนาเพราะก่อนที่จะประกาศตนเป็นศาสดาก็ต้องยอมรับในตัวของศาสดา นั่นก็คือยอมรับปัญญาการตรัสรู้ของพระองค์ว่ามีอยู่จริง

ตลอดระยะเวลาของการตรัสรู้ ทรงเริ่มทำงานสั่งสอนพุทธธรรมเพื่อประโยชน์แก่สังคมของชาวโลกอย่างหนักแน่นจริงจังและทรงดำเนินงานนี้จนตลอด ๔๕ ปี แห่งพระชนชีพของพระองค์ แม้ไม่พิจารณาเหตุผลด้านอื่น ๆ มองเฉพาะในแง่สังคมอย่างเดียวยกก็จะเห็นว่า พุทธกิจที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญเพื่อประโยชน์สุขแก่สังคมสมัยนั้น จะสำเร็จผลดีที่สุดในที่สุดก็ด้วยการทำงานในบรรพชิตเพศเท่านั้น พระองค์จึงได้ทรงชักจูงคนชั้นสูงจำนวนมากมาให้ละความมั่งมีศรีสุขออกบวชศึกษาเข้าถึงธรรมของพระองค์แล้ว ร่วมทำงานอย่างเสียสละอุทิศตน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนด้วยการจาริกไปเข้าถึงคนทุกชั้นวรรณะ และทุกถิ่นที่จะไปถึงได้ทำให้บำเพ็ญประโยชน์ได้กว้างขวางอีกประการหนึ่ง คณะสงฆ์เองก็เป็นแหล่งแก้ปัญหาสังคมได้อย่างสำคัญ เช่นในข้อว่าทุกคนไม่ว่าจะเกิดในวรรณะใดเข้าบวชแล้วก็มีสิทธิ์เสมอกันทั้งสิ้น^{๒๗}

นอกจากจะเชื่อในปัญญาการตรัสรู้แล้วพรหมจรรย์(คือพระศาสนา)เทวดาและมนุษย์ประกาศไว้ดีแล้วต่อเมื่อมีองค์ประกอบต่อไปนี้

๑. องค์พระศาสดาเป็นเถระ รัตตัญญู ล่วงกาลผ่านวัยมาโดยลำดับ
๒. มีภิกษุสาวกที่เป็นเถระมีความรู้เชี่ยวชาญได้รับการฝึกฝนอบรมอย่างดี แก่ล้ากล้าอาญาบรรลุธรรมอันเกษมจากโยคะ สามารถแสดงธรรมให้เห็นผลจริงจังกำราบปรีชา (ลัทธิที่ขัดแย้งหรือวาทะฝ่ายตรงข้าม) ที่เกิดขึ้นให้สำเร็จเรียบร้อยโดยถูกต้องตามหลักธรรมและมีภิกษุสาวกชั้นปุนกลางและชั้นนวกะที่มีความสามารถเช่นเดียวกัน
๓. มีภิกษุณีสาวิกา ชั้นเถรี ชั้นปุนกลาง และชั้นนวกะที่มีความสามารถเช่นเดียวกันนั้น
๔. มีอุบาสกทั้งประเภทพรหมจารีและประเภทครองเรือนเสวยสุขซึ่งมีความสามารถเช่นเดียวกันนั้น
๕. มีอุบาสิกาทั้งประเภทพรหมจารีและประเภทครองเรือนเสวยสุขซึ่งมีความสามารถเช่นเดียวกัน^{๒๘}

ปัญญานี้เกิดจากการตรัสรู้ธรรมของพระองค์นั้นถูกถ่ายทอดเป็นคำสอนซึ่งลักษณะทั่วไปของคำสอนนั้นสรุปได้ ๒ อย่างคือ

๑. แสดงหลักความเป็นจริงสายกลาง ที่เรียกว่า “มัชฌิมนธรรม” หรือเรียกเต็มว่า “มัชฌิมนธรรมเทศนา” ว่าด้วยความจริงตามแนวของเหตุและผล บริสุทธิ์ตามกระบวนการของ

^{๒๗} อ่างแล้ว, หน้า ๕.

^{๒๘} อ่างแล้ว, หน้า ๖.

ธรรมชาตินำมาแสดงเพื่อประโยชน์ในทางปฏิบัติในชีวิตจริงเท่านั้น ไม่ส่งเสริมความพยายามที่จะเข้าถึงสัจธรรมด้วยวิธีถกเถียงสร้างทฤษฎีต่างๆ ขึ้นแล้วยึดมั่นปกป้องทฤษฎีนั้นๆ ด้วยการแก่งความจริงทางปรัชญา

๒. แสดงข้อปฏิบัติสายกลาง ที่เรียกว่า“มัชฌิมาปฏิปทา” อันเป็นหลักการครองชีวิตของผู้ฝึกอบรมตนผู้รู้เท่าทันชีวิตไม่หลงมกมาย มุ่งผลสำเร็จคือ ความสุข สะอาด สว่าง สงบ เป็นอิสระที่สามารถมองเห็นได้ในชีวิตนี้ ในทางปฏิบัติความเป็นสายกลางนี้เป็นไปโดยสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่นๆ เช่นสภาพชีวิตของบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการกระทำ (กรรมวาทและกรรมกิริยาท) เป็นศาสนาแห่งความเพียรพยายาม (วิริยาท) ไม่ใช่ศาสนาแห่งการอ้อนวอนปารณาหรือศาสนาแห่งความหวังหวังกังวล การสั่งสอนธรรมของพระพุทธเจ้าทรงมุ่งผลในทางปฏิบัติ ให้ทุกคนจัดการกับชีวิตที่เป็นอยู่จริงในโลกใบนี้เป็นสิ่งที่ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในสภาพและระดับชีวิตใด สามารถเข้าใจและนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ตามสมควรแก่สภาพและระดับชีวิตนั้น^{๒๙}

หากยกเอาผลงานและจริยาของพระพุทธเจ้าขึ้นมาเป็นหลักพิจารณาแล้ว ก็คงไม่มีใครกล้าปฏิเสธในปัญญาการตรัสรู้ของพระองค์ ความเชื่อทั้ง ๔ ความเชื่อที่กล่าวมาแล้วนี้ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นปัจจัยในการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพุทธศาสนา และมีความสำคัญในการวิจัยเป็นอย่างยิ่ง

๒.๒.๔ ปัจจัยด้านความต้องการ

๑) ทฤษฎีความต้องการของนักศึกษา

นักศึกษาย่อมมีความต้องการเหมือนกับบุคคลทั่วไป ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ความต้องการนี้จะเป็นแรงผลักดัน ให้นักศึกษามีการแสวงหาที่แตกต่างกันไป ความต้องการที่ทุกๆ คนมีเหมือนกันก็คือปัจจัย๔ตามหลักพระพุทธศาสนาได้แก่ความต้องการอาหารเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค^{๓๐}

๒) ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs Theory)

อับราฮัม มาสโลว์ เป็นนักจิตวิทยาอยู่ที่มหาวิทยาลัยแบรนดีส์ ได้พัฒนาทฤษฎีการจูงใจที่รู้จักกันมากที่สุดทฤษฎีหนึ่งขึ้นมา มาสโลว์ระบุว่าบุคคลจะมีความต้องการที่เรียงลำดับจากระดับพื้นฐานมากที่สุดไปยังระดับสูงสุด ขอบข่ายของมาสโลว์จะอยู่บนพื้นฐานของสมมุติฐานรากฐานสามข้อ คือ

^{๒๙} อ่างแล้ว, หน้า ๘.

^{๓๐} พัชรี จิตรจรรุ, "การศึกษานิเทศศาสตร์และความต้องการการบริการสุขภาพของนักศึกษาในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า", วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๖.

๑. บุคคลคือสิ่งมีชีวิตที่มีความต้องการ ความต้องการของบุคคลสามารถมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของพวกเขาเข้าได้ ความต้องการที่ยังไม่ถูกตอบสนองเท่านั้น สามารถมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความต้องการที่ถูกตอบสนองแล้วจะไม่เป็นสิ่งจูงใจ

๒. ความต้องการของบุคคลจะถูกเรียงลำดับตามความสำคัญ หรือเป็นลำดับชั้น จากความต้องการพื้นฐาน(เช่นอาหารและที่อยู่อาศัย)ไปจนถึงความต้องการที่ซับซ้อน (เช่น ความสำเร็จ)

๓. บุคคลที่จะก้าวไปสู่ความต้องการระดับต่อไปเมื่อความต้องการระดับต่ำลงมาได้ ถูกตอบสนองอย่างดีแล้วเท่านั้น นั่นคือคนงานจะมุ่งการตอบสนองความต้องการสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัยก่อน ก่อนที่จะถูกจูงใจให้มุ่งไปสู่การตอบสนองความต้องการทางสังคม

๓) ความต้องการอันเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของมนุษย์

๑. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) ความต้องการทางร่างกายจะอยู่ลำดับต่ำที่สุด ความต้องการพื้นฐานมากที่สุดที่ระบบโดยมาสโลว์ ความต้องการเหล่านี้จะหมายถึงแรงผลักดันทางชีววิทยาพื้นฐาน เช่น ความต้องการอาหาร อากาศ น้ำ และที่อยู่อาศัย เพื่อการตอบสนองความต้องการเหล่านี้ บริษัทจะต้องให้เงินเดือนอย่างเพียงพอแก่บุคคลที่พวกเขาจะรับภาระสภาพการดำรงชีวิตอยู่ได้ (เช่นอาหารและที่อยู่อาศัย) ในทำนองเดียวกันเวลาพักจะเป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งของงานด้วยที่เปิดโอกาสให้บุคคล ตอบสนองความต้องการทางร่างกายของพวกเขาได้ ทุกวันนี้บริษัทต่างๆ ในประเทศมากขึ้น บริษัททุกที่มีโครงการออกกำลังกายนี้จะช่วยให้พนักงานมีสุขภาพดี ด้วยการตอบสนองความต้องการทางร่างกายของพวกเขา บุคคลที่หิวจนเกินไปหรือเจ็บป่วยจนเกินไปยากที่จะมีส่วนช่วยต่อบริษัทของพวกเขาได้อย่างเต็มที่ โดยทั่วไปความต้องการทางร่างกายจะถูกตอบสนองด้วยรายได้ที่เพียงพอและสภาพแวดล้อมของงานที่ดี เช่น ห้องน้ำสะอาด แสงสว่างที่เพียงพอ อุณหภูมิที่สบายและการระบายอากาศที่ดี

๒. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการลำดับที่สองของมาสโลว์ จะถูกกระตุ้นภายหลังจากที่ความต้องการทางร่างกายถูกตอบสนองแล้ว ความต้องการความปลอดภัยจะหมายถึงความต้องการสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยปราศจากอันตรายทางร่างกายและจิตใจ บริษัทสามารถทำได้หลายหลายอย่างเพื่อที่จะตอบสนองความต้องการความปลอดภัย ตัวอย่างเช่น บริษัทอาจจะให้การประกันชีวิตและสุขภาพ สภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัยกฎและข้อบังคับที่ยุติธรรมและสมควรและการยอมให้มีสภาพแรงงาน

๓. ความต้องการทางสังคม (Social Needs) ความต้องการทางสังคมคือ ความต้องการระดับสามที่ระบุโดยมาสโลว์ ความต้องการทางสังคมจะหมายถึงความต้องการที่จะเกี่ยวพันการมีเพื่อนและการถูกยอมรับโดยบุคคลอื่น เพื่อการตอบสนองความต้องการทางสังคม บริษัทอาจจะกระตุ้นการมีส่วนร่วมภายในกิจกรรมทางสังคม เช่นงานเลี้ยงของสำนักงาน

ทีมฟุตบอลหรือโบว์ลิ่งของบริษัทจะให้โอกาสของการตอบสนองความต้องการทางสังคมด้วยการเป็นสมาชิกสโมสรของบริษัทจะให้โอกาสที่ดีแก่ผู้บริหารเพื่อ “การสร้างเครือข่าย” กับผู้บริหารคนอื่นในขณะที่ตอบสนองความต้องการทางสังคมของพวกเขาได้ด้วย ก่อนหน้านี้เราได้กล่าวถึงโครงการสุขภาพจะช่วยตอบสนองความต้องการทางร่างกายได้ โครงการสุขภาพนี้สามารถช่วยตอบสนองความต้องการทางสังคมได้ด้วย ความจริงแล้วการทำงานหรือการเล่นกีฬา กับเพื่อนร่วมงานจะให้โอกาสที่ดีเยี่ยมต่อการมีเพื่อน การวิจัยแสดงให้เห็นว่าความต้องการทางสังคมจะถูกกระตุ้นภายใต้สภาวะที่ “ความไม่แน่นอนทางองค์กร” มีอยู่ เช่น เมื่อความเป็นไปได้ของการรวมบริษัทได้คุกคามความมั่นคงของงาน ภายใต้สภาวะเช่นนี้บุคคลจะแสวงหาความเป็นมิตรจากเพื่อนร่วมงาน เพื่อที่จะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่กำลังเป็นไปอยู่

๔. ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง (Esteem Needs) ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียงคือ ความต้องการระดับที่สี่ ความต้องการเหล่านี้หมายถึง ความต้องการของบุคคลที่จะสร้างการเคารพตนเองและการชมเชยจากบุคคลอื่น ความต้องการชื่อเสียงและการยกย่องจากบุคคลอื่นจะเป็นความต้องการประเภทนี้ ตัวอย่างเช่น พวกเขาอาจจะได้รับเชิญงานเลี้ยงเพื่อที่จะยกย่องความสำเร็จที่ดีเด่น การพิมพ์เรื่องราวภายในจดหมายข่าวของบริษัท เพื่อที่จะพรรณนาความสำเร็จของบุคคลการให้กุญแจห้องน้ำแก่ผู้บริการ การให้ที่จอดรถยนต์ส่วนบุคคล และการประกาศ “บุคคลดีเด่น” ประจำเดือน ล้วนแต่เป็นตัวอย่างของสิ่งที่สามารถกระทำเพื่อการตอบสนองความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง การให้รางวัลเป็นนาฬิกาและเพชรแก่การบริการที่ดีและรางวัลราคาถูก เช่น ที-เชิ้ต และเหยือกเบียร์จะมีประโยชน์ต่อการยกย่องด้วย

๕. ความต้องการความสมหวังของชีวิต (Self-Actualization Needs) ความต้องการความสมหวังของชีวิตคือ ความต้องการระดับสูงสุด บุคคลมักจะต้องการโอกาสที่จะคิดสร้างสรรค์ภายในงาน หรือพวกเขาอาจจะต้องการความเป็นอิสระและความรับผิดชอบ บริษัทได้พยายามจูงใจบุคคลเหล่านี้ด้วยการเสนอตำแหน่งที่ทำหายแก่พวกเขา ความต้องการความสมหวังของชีวิตคือ ความต้องการที่จะบรรลุความสมหวังของตนเองด้วยการใช้ความสามารถทักษะ และศักยภาพอย่างเต็มที่ บุคคลที่ถูกจูงใจด้วยความต้องการความสมหวังของชีวิตจะแสวงหางานที่ทำหายความสามารถของพวกเขา การเปิดโอกาสให้พวกเขาใช้ความคิดสร้างสรรค์หรือการคิดค้นสิ่งใหม่

มาสโลว์เชื่อว่าความต้องการเหล่านี้จะถูกเรียงลำดับจาก “ต่ำสุด” ไปยัง “สูงสุด” มาสโลว์กล่าวว่า เมื่อต้องการ ณ ระดับ “ต่ำสุด” ร่างกายได้ถูกตอบสนองแล้วความต้องการ ณ ระดับ “สูงขึ้น” ต่อไปความปลอดภัย จะมีความสำคัญมากที่สุดและต่อไปตามลำดับ

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

๒.๓.๑ ความหมายของพิธีกรรม

ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า “พิธีกรรม” ไว้หลายทัศนะ ดังนี้

พิธีกรรม หมายถึง การบูชา แบบอย่างหรือแบบแผนต่างๆ ที่ปฏิบัติในทางศาสนา^{๓๑}

พิธีกรรม หมายถึง วัฒนธรรมที่คนในสังคมได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงทางด้านจิตใจ และความสบายใจความสมหวังในชีวิตเมื่อได้ประกอบพิธีกรรมนั้นๆ เพราะเชื่อว่าจะประสบผลตามที่มุ่งหวังหรือคาดหวังไว้^{๓๒}

พิธีกรรม หมายถึง การบูชาความเชื่อและวิถีชีวิตของคนไทยในแต่ละท้องถิ่นอันทรงคุณค่าและควรสืบสานให้ยืนยาวต่อไป^{๓๓}

พิธีกรรม หมายถึง การกระทำที่เป็นพิธีที่จะทำให้สำเร็จผลที่ต้องการ หรือการกระทำที่เป็นวิธีการเพื่อให้สำเร็จผลที่ต้องการหรือนำไปสู่ผลที่ต้องการ เป็นกิจกรรมร่วมกันของชุมชน เป็นเครื่องฝึกความมีวินัย หรือเป็นพื้นฐานในการที่จะพัฒนาคุณธรรมด้านอื่น ๆ เช่นการฝึกกาย วาจา ให้อยู่ในระเบียบก่อให้เกิดปกติสุขขึ้นในสังคมนั้น(พระธรรมปิฎก)พิธีกรรมใครว่าไม่สำคัญ^{๓๔}

พิธีกรรม หมายถึง เป็นพฤติกรรมที่บ่งถึงความเชื่อของบุคคลและสังคมการศึกษาเกี่ยวกับพิธีกรรมจะทำให้เข้าใจถึงจุดประสงค์ของศาสนาที่แท้จริง จุดประสงค์ของผู้ประกอบพิธี และผลของพิธีที่มีต่อบุคคลและสังคม^{๓๕}

พิธีกรรม หมายถึง การกระทำที่คนเราสมมติขึ้น เป็นขั้นตอน มีระเบียบวิธีเพื่อให้เป็นสื่อหรือหนทางที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังไว้ ซึ่งทำให้เกิดความสนใจและมีกำลังใจที่จะดำเนินชีวิตต่อไป เช่นพิธีกรรมทางพุทธศาสนาก็มีพุทธบริษัทเป็นผู้ร่วมประกอบพิธี โดยแผ่ปรัชญาธรรมไว้เป็นหลักการของพิธีกรรมนั้นด้วย โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้คนเข้าใจหลักธรรมโดยไม่

^{๓๑} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๗๘๘.

^{๓๒} กิ่งแก้ว อรรถการ, ลักษณะพิธีกรรมทางสังคมไทยในเอกสารการสอนชุดวิชาไทยคดีศึกษาหน่วยที่ ๖-๑๑., (นนทบุรี : สำนักพิมพ์อมรินทร์, ๒๕๓๓), หน้า ๑๙.

^{๓๓} อุดม เขยกิจวงศ์, ประเพณีพิธีกรรมท้องถิ่นไทย, (กรุงเทพมหานคร : เอมี่เทรดดิ้ง, ๒๕๔๕), หน้า ๗-๘.

^{๓๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), พิธีกรรมใครว่าไม่สำคัญ, (กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย, ๒๕๓๗), หน้า ๗.

^{๓๕} เพ็ญศรี ตึก, และคนอื่นๆ, วัฒนธรรมพื้นบ้าน:คติความเชื่อ, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๒๓๙.

รู้ตัวดังจะเห็นได้จากพิธีทำบุญงานศพก็จะมีคำสอนในพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ตลอดเวลา^{๓๖}

พิธีกรรม หมายถึง การทำพิธี หรือการบูชาที่เกี่ยวกับศาสนาและการดำเนินชีวิต พิธีกรรมเป็นอุบายที่จะทำให้คนเข้าใจศาสนาและมีระเบียบแบบแผนในการดำเนินชีวิต พิธีกรรมจึงเป็นส่วนหนึ่งของขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมจึงควรที่ชาวพุทธจะศึกษาให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง เพื่อความบริสุทธิ์ดำรงมั่นของพระพุทธศาสนา และเพื่อประโยชน์สุขของชาวพุทธ^{๓๗}

พิธีกรรม หมายถึง พฤติกรรมที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อความเชื่อ ทางศาสนาของตนเองไม่ว่าจะเป็นศาสนาใด ๆ ก็ตามต่างก็มีการปฏิบัติต่อศาสนาของตน ตามความเชื่อและความศรัทธาของตนเองในแต่ละศาสนา จึงก่อให้เกิดเป็น“พิธีกรรม”ทางศาสนาด้วยความเชื่อและความศรัทธา^{๓๘}

พิธีกรรมนี้มีประโยชน์หลายอย่าง พิธีกรรม แปลว่าการกระทำที่เป็นพิธี คือเป็นวิธีที่จะให้สำเร็จผลที่ต้องการหรือกระทำที่เป็นวิธีการเพื่อให้สำเร็จผลที่ต้องการหรือนำไปสู่ผลที่ต้องการ^{๓๙}

๒.๓.๒ ประเภทของพิธีกรรม

กรมการศาสนาได้แบ่งพิธีกรรมทางศาสนาออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่คือ พิธีกรรมของพระสงฆ์กับพิธีกรรมของพุทธศาสนิกชน ซึ่งในชั้นนี้จะกล่าวถึงพิธีกรรมของพุทธศาสนิกชนเท่านั้นพิธีกรรมของพุทธศาสนิกชน คือแบบอย่างหรือวิธีปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนในโอกาสต่างๆ เช่น พิธีทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา พิธีบำเพ็ญทานต่างๆ พิธีกรรมของศาสนิกชนหรือศาสนพิธี แบ่งได้เป็น ๔ หมวดดังนี้

๑. หมวดกุศลพิธีได้แก่ พิธีกรรมสำหรับปฏิบัติในการบำเพ็ญกุศล ได้แก่

๑.๑ พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะคือ พิธีที่บุคคลที่ศรัทธาในพุทธศาสนาประกาศตนรับพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง

๑.๒ พิธีรักษาอุโบสถศีล พุทธศาสนิกชนที่สามารถปฏิบัติศีล ๕ ได้ดีเมื่อมีศรัทธาจะรักษาศีลให้ยิ่งขึ้นไป หรือผู้ที่จะบวชธรรมาวาสรักษาศีลเป็นพิเศษเฉพาะในวันธรรมสวนะนิยมถือศีล ๘ หรืออุโบสถศีล ได้แก่ วันขึ้น ๘ ค่ำ วันขึ้น ๑๕ ค่ำ วันแรม ๘ ค่ำ และวันแรม ๑๕ ค่ำ โดยกำหนดรักษาศีลวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง ส่วนมากจะไปรักษาศีลที่วัดเพราะไม่มีภาระหรือภาวะ

^{๓๖} สุเมธ เมธาวิทยกุล, **สังกัปปพิธีกรรม**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๒), หน้า ๑.

^{๓๗} มหาชนชัย, **พิธีกรรม**, ๒ Nov ๒๐๐๖ , (เข้าถึงเมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๓),

www.muangmaha.org/index.php.

^{๓๘} Ceremonies and Respects, **พิธีกรรม และ การยอมรับนับถือ**, (เข้าถึงเมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๓), www.bloggang.com.

^{๓๙} พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต), **พิธีกรรมใครว่าไม่สำคัญ**, (กรุงเทพมหานคร : เกล็ดไทย, ๒๕๓๗), หน้า ๔.

แวดล้อมทางบ้านรบกวนให้ผิดศีลได้ง่าย พิธีประกอบด้วย การขอสมათานศีล อาราธนาศีล รับศีลไปจนถึงพระสงฆ์บอกอานิสงส์ของศีล

๑.๓ พิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา เมื่อวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเวียนมาถึงพุทธศาสนิกชนจะบำเพ็ญกุศล เช่น การรักษาศีล บำเพ็ญภาวนา เป็นต้น โดยกระทำเป็นกรณีพิเศษเพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์สำคัญทางพุทธศาสนา พิธีกรรมนี้มีทั้งส่วนที่เป็นของภิกษุสงฆ์ และของฆราวาสโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางการทำพิธี

จำนวนวันสำคัญทางพระพุทธศาสนานั้นกำหนดแตกต่างกันไปบางคนกำหนดกันเพียง ๔ วันคือ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา บางคนกำหนด ๕ วัน วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษาวันสำคัญเหล่านี้มีพิธีกรรมที่พุทธศาสนิกชนจัดขึ้นเพื่อบำเพ็ญกุศล และนอกจากพิธีของราษฎร์และยังมีพิธีการของทางราชการด้วย

๒. หมวดบุญพิธี หมายถึง พิธีทำบุญตามประเพณีนิยมในครอบครัวของพุทธศาสนิกชนนิยม ปฏิบัติกัน ๒ ประเภทคือ

๒.๑ การทำบุญกันในงานมงคล ได้แก่ การทำบุญเพื่อความ สุขความเจริญ โดยถือเอาโอกาสคนทั่วไปถือว่าเป็นโอกาสดี เช่นวันเกิด วันอายุครบรอบ วันมงคลสมรส วันขึ้นบ้านใหม่ โอกาสที่ได้รับเกียรติยศ วันขึ้นปีใหม่ เป็นต้น การทำบุญในงานมงคล มีขั้นตอนดังนี้

๑.) อาราธนาพระสงฆ์ล่องหน้อยอย่างน้อย ๓ วัน กำหนดเวลาให้ชัดเจนโดยปกติ อาราธนาพระ จำนวน ๕ รูป คือ จำนวนที่ หากเป็นงานมงคลสมรสนิยมจำนวนคู่ งานพระราชพิธีนิยม ๑๗ รูป เป็นอย่างน้อย

๒.) จัดโต๊ะหมู่บูชาให้ถูกต้องตามธรรมเนียม

๓.) เตรียมภาชนะน้ำมนต์ สายสิญจน์ ปูลาดสำหรับพระ จัดเครื่องรับรองพระสงฆ์ เช่น กระโถน พานหมากพลู ภาชนะน้ำร้อน น้ำเย็น

๔.) เมื่อพระสงฆ์มาถึง ต้อนรับด้วยการล้างเท้าให้ท่าน พร้อมเช็ดให้ หรือหาผ้าเช็ดเองก็ได้

๕.) ได้เวลาแล้วเจ้าภาพจุดธูป เทียนบูชาพระ และกราบ ๓ ครั้ง ประเคนสายสิญจน์แก่พระเถระผู้เป็นประธาน

๖.) อาราธนาศีลและรับศีลจบแล้วกราบ ๓ ครั้ง

๗.) อาราธนาพระปริตร และตั้งใจฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์

๘.) หลังจากเจริญพระพุทธมนต์แล้วถวายภัตตาหารบูชาพระพุทธรูป ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ ขณะพระกำลังฉันคอยดูแลปฏิบัติ

๙.) เมื่อพระสงฆ์ฉันเสร็จ เข้านั่งประจำอาสนะและได้ถวายเครื่องไทยทานเรียบร้อยแล้ว ตั้งใจกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศล

๑๐.) เสร็จพิธีพระสงฆ์ประพรมน้ำพระพุทธมนต์และลากลับเจ้าภาพตามส่งที่ประตูบ้าน หรือที่วัดตามแก่กำลังความสามารถ

๒.๒ การทำบุญในวันอวมงคล ได้แก่ การทำบุญในโอกาสที่ไม่เป็นมงคล เช่นการตายของบุคคลในครอบครัว งานฃาปนกิจ วันครบรอบวันตาย สะเดาะเคราะห์ ขึ้นตอนในการทำบุญงานอวมงคลมีดังนี้

๑.) อาราธนาพระสงฆ์ ๗ รูปบ้าง ๑๐ รูปบ้าง ถ้าสวดอภิธรรมนิยม ๔ รูปเป็นเกณฑ์ พิธีหลวงนิยม ๑๐ รูปเป็นพื้น จะนิยมพระบังสกุลหรือสวดแจ้งได้ไม่จำกัดจำนวน

๒.) ไม่ต้องตั้งบาตรน้ำมนต์ ไม่ต้องโยงสายสิญจน์ ใช้กุษาโยงหรือใช้ด้ายสายสิญจน์แทน ด้ายสายสิญจน์ที่โยงนี้ไม่เรียกด้ายสายสิญจน์ แต่เรียกกุษาโยงโดยโยงจากหีบทางด้านศีรษะศพมาวางไว้บนพานใกล้โต๊ะหมู่บูชา ถ้าไม่มีศพไม่ต้องโยงสายสิญจน์หรือสายโยง

๓.) เมื่อพระสงฆ์เข้านั่งประจำอาสนะเรียบร้อยแล้ว เจ้าภาพจุดเทียน รูป บูชาศพ แล้วจุดเทียนที่หน้าโต๊ะพระพุทธรูป หน้าตู้พระธรรม ถ้าเป็นการทำบุญอุทิศแก่ผู้ตายธรรมดา ก็จุดเทียน รูปบูชาพระเท่านั้น

๔.) อาราธนาศีล รับศีล ถ้ามีการสวดมนต์หรือถ้ามีการแสดงธรรมอาราธนาธรรม จุดเทียนหน้าธรรมมาสน์เป็นการบูชาธรรม แล้วพระสงฆ์จะขึ้นสู่ธรรมโดยถือว่าการจุดเทียนนั้นเป็นการอาราธนา

๕.) เมื่อพระสงฆ์สวดมนต์หรือเทศน์จบแล้ว นำสิ่งของที่ถวายมาวางตรงหน้าพระสงฆ์วางผ้าที่จะถวายลงบนกุษาโยง นั่งประนมมือจนพระสงฆ์บังสกุลจบ

๖.) พระสงฆ์ให้พร แล้วเจ้าภาพกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลเป็นอันเสร็จพิธี

๗.) หากทำพิธีที่บ้าน เจ้าภาพตามส่งพระสงฆ์เช่นเดียวกับพิธีมงคล

๓. หมวดทานพิธี หมายถึงทานที่ทำแก่พระสงฆ์ ทานที่จะถวายแก่พระสงฆ์ซึ่งพระพุทธรเจ้าทรงอนุญาตไว้มีมาก เช่น สังฆทาน สลากภัต ตักบาตรข้าวสาร ถวายข้าวสาร ถวายเสนาสนะกุฏิวิหาร ศาลาโรงธรรม ผ้าจ่านาพรรษา ผ้าป่า ผ้ากฐิน เป็นต้นการถวายทานแบ่งได้เป็น ๒ประเภทคือ

๓.๑ ปาฏิปุคคลลิกทาน ได้แก่ทานที่ถวายจำเพราะเจาะจงบุคคล คือถวายเฉพาะเจาะจงพระภิกษุรูปนั้นรูปนี้ เจ้าภาพต้องไปนิมนต์ท่านด้วยตนเอง

๓.๒ สังฆทาน ได้แก่ ทานที่ถวายแก่พระสงฆ์โดยไม่เจาะจงรูปใดรูปหนึ่ง เช่น ถวายแก่พระสงฆ์รูปใดก็ได้ที่พบ หรือถ้าจะถวายพระสงฆ์ที่วัดก็ได้ แล้วแต่เจ้าอาวาสจะนิมนต์ให้หรือพระภิกษุเทศก์จัดส่งให้ โดยกำหนดวัน เวลา และสถานที่จำนวนพระสงฆ์ที่ต้องการทานสองอย่างนี้ที่พระพุทธรเจ้าสรรเสริญสังฆทานว่าได้บุญมากกว่า เพราะเป็นทานที่ถวายแก่พระสงฆ์ทั้งหมด คือ พระภิกษุสามเณรที่มารับทานนั้นในนามของสงฆ์การถวายทานนี้ไม่จำกัดจำนวนสงฆ์ จะนิยมก็รูปก็ได้ตั้งรายละเอียดเกี่ยวกับการถวายทาน เช่น การถวายสังฆทาน ถวายสลากภัต ถวายผ้าอาบน้ำฝน เป็นต้น

๔. ปกิณกพิธี ได้แก่พิธีเบ็ดเตล็ด เช่นพิธีสวดมนต์ไหว้พระของนักเรียน พิธีไหว้ครูสำหรับนักเรียน พิธีจับด้ายสายสิญจน์ พิธีบอกศักราช พิธีเจริญพระพุทธรมนต์ ซึ่งในชั้นนี้จะ

ยกตัวอย่างเกี่ยวกับพิธีเจริญพระพุทธ ซึ่งในขั้นนี้จะยกตัวอย่างเกี่ยวกับพิธีเจริญพระพุทธมนต์ ดังนี้เจ้าภาพจะต้องเตรียมสถานที่ โต๊ะหมู่บูชา อาสนสงฆ์ การวางสายสิญจน์ไว้ให้พร้อมเมื่อพระสงฆ์และเจ้าภาพพร้อมแล้ว ได้เวลาพิธีให้เจ้าภาพจุดธูปเทียนหน้าบูชาพระพุทธรูป และประเคนสายสิญจน์แต่พระสงฆ์ผู้เป็นประธานต่อจากนั้นหัวหน้าอุบาสิกประนมมือ กล่าวคำอาราธนาศีล เมื่อพระสงฆ์ให้ศีลก็รับพร้อมกันเป็นข้อๆ จนจบ แล้วกราบพร้อมกันหัวหน้าอุบาสิกกล่าวคำอาราธนาพระปริตรต่อจบแล้วพระสงฆ์เริ่มเจริญพระพุทธมนต์ เจ้าภาพหรือหัวหน้าอุบาสิกจุดเทียนที่ขึ้นหรือบาตรน้ำมนต์แล้วประเคนพระสงฆ์ผู้เป็นประธาน นั่งประนมมือ ฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ต่อไปจนจบ นับว่าเสร็จพิธีของการทำบุญสวดมนต์

๒.๓.๓ ประโยชน์ของพิธีกรรม

พิธีกรรมถือได้ว่ามีความสำคัญต่อศาสนาและสังคม การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาไม่ว่าจะเป็นศาสนาใดก็ตาม ย่อมมีคุณประโยชน์ และปรีศนาธรรมแฝงไว้ใน การประกอบพิธีกรรมเสมอคนเรานั้นแม้จะเป็นคนเหมือนกัน แต่ก็ไม่เหมือนกันที่สติปัญญา บางคนก็มีสติปัญญาสูง ซึ่งมีเป็นจำนวนน้อย บางคนก็ปานกลาง แต่บางพวกก็มีสติปัญญาต่ำ เป็นคนโง่ มากน้อยต่างกัน ซึ่งอาจเปรียบได้กับบัว ๔ เหล่าในพุทธศาสนา สำหรับคนที่มีสติปัญญาดีนั้นก็ สามารถเข้าใจหลักธรรมในศาสนาได้ง่าย แต่คนที่มีสติปัญญาน้อยก็เข้าใจหลักธรรมได้ยากหรือ ใช้เวลานาน ตลอดจนถึงอาจจะต้องใช้กุศโลบายในการชักนำให้เป็นผู้เข้าถึงหลักธรรม นักการ ศาสนาจึงต้องหาวิธีการให้พวกเขาเข้าใจหลักธรรมด้วยวิธีการต่างๆ นานาวิธีการอันหนึ่งก็คือ การสอดแทรกหลักธรรมไว้ในพิธีกรรมต่างๆ เพราะคนเราบางคนไม่ชอบฟังการสั่งสอน แต่ชอบ พิธีกรรมติดพิธีกรรม ท่านจึงใช้กุศโลบายให้คนเราศึกษาธรรมจากพิธีกรรมเช่นเดียวกับหลอก เด็กให้กินยาขมในขนมหวาน ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าพิธีกรรมเป็นเทคนิควิธีการสอนศาสนาชนิดหนึ่ง เปรียบเสมือนคอกที่ล้อมคนในสังคมให้เข้ามารวมกันไว้เป็นหมู่เป็นพวก เพื่อไม่ให้กระจัด กระจายกันไป ต่างคนต่างทำกิจกรรมกันคนละทิศคนละทาง ไม่อาจจะร่วมกันเป็นปึกแผ่น สามีคึกกันได้ คนประเภทที่ฉลาดน้อยจำเป็นต้องเอาประเพณีพิธีกรรมเข้าล้อมพวกเขาไว้ก่อน ในวันข้างหน้าถ้าพวกเขา มีสติปัญญาสูงขึ้นก็จะสามารถเข้าใจ และค่อยๆ ข้ามรั้วคอกคือ ประเพณีพิธีกรรมออกมาเอง^{๔๐} ข้อนี้นับว่าเป็นวิธีการที่ดีประเพณีพิธีกรรมเปรียบเสมือนเรือที่มี ไม้ให้คนนั่งพายเข้ามาหาฝั่ง คือศาสนา พระธรรมปิฎกปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึง ความสำคัญของพิธีกรรมไว้ดังต่อไปนี้^{๔๑}

^{๔๐} สุเมธ เมธาวิทยกุล, *สังกัปปพิธีกรรม*, (กรุงเทพมหานคร:โอเอ พรินติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๓๒), หน้า ๑-๒.

^{๔๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), *พิธีกรรมใครว่าไม่สำคัญ*, (กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย, ๒๕๓๗), หน้า ๕-๑๐.

๑. พิธีกรรมเป็นจุดนัดหมายให้เริ่มทำการอย่างจริงจัง หมายถึงพิธีกรรมเป็นจุดนัดพบและเป็นจุดนัดหมายโดยเฉพาะสำหรับชุมชนหรือหมู่ชนในสังคม ให้มองเห็นความสำคัญที่จะเริ่มทำการอะไรๆ ด้วยความจริงจัง พิธีกรรมคือลำดับการกระทำกิจกรรมต่างๆ เช่นการประชุม การเปิดประชุม อันเป็นลักษณะของพิธีกรรม เป็นจุดเริ่มต้นที่จะทำกิจกรรมให้จริงจัง ซึ่งเป็นความหมายของพิธีกรรมเช่นกัน

๒. พิธีกรรมเป็นวินัยพื้นฐานและนำคนให้ประสานเข้าในชีวิตชุมชน หมายถึงตัวพิธีกรรมเป็นเครื่องฝึกวินัย หรือเป็นพื้นฐานในการฝึกฝน พัฒนาคนในด้านศีลธรรมอันเกิดจากข้อปฏิบัติระเบียบ ข้อห้าม ในเบื้องต้นที่เป็นตัวควบคุมพฤติกรรม ฝึกวินัยแก่สมาชิกในชุมชนได้ ลักษณะของพิธีกรรมยังช่วยนำคนเข้าสู่ชุมชน และวิถีชีวิตสังคม พิธีกรรมช่วยให้สมาชิกในสังคมเรียนรู้ระเบียบแบบแผน วัฒนธรรม และประเพณีของสังคมนั้นๆ การเข้าร่วมในพิธีกรรมจึงเป็นการร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม ทำให้สมาชิกกลมกลืนเข้าไปในชีวิตของชุมชน และในวัฒนธรรมตัวพิธีกรรมจึงเป็นลักษณะหรือเป็นรูปแบบเฉพาะแห่ง วัฒนธรรมของสังคมนั้นหรือเรียกว่าเป็นเอกลักษณ์ของสังคมแสดงให้เห็นวิถีชีวิต วัฒนธรรมของหมู่คณะ

๓. พิธีกรรมเป็นเป็นเครื่องน้อมนำศรัทธาให้เข้าสู่ธรรมที่สูงขึ้น หมายถึงพิธีกรรมช่วยให้จิตใจของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมมีความเลื่อมใสและเพิ่มพูนศรัทธาเพราะพิธีกรรมจะมีความเป็นระเบียบมีความประสานกลมกลืน ลักษณะเช่นนี้ก่อให้เกิดศรัทธาโน้มนำจิตใจให้สงบและเจริญในกุศลธรรมขึ้นไป

๔. พิธีกรรมเป็นรูปแบบที่จะสื่อสารสำหรับคนหมู่ใหญ่ เป็นรูปแบบหนึ่งที่มีความหมายและสาระอยู่ในพิธีกรรมนั้นเสมอ รูปแบบนี้เองเป็นจุดเริ่มต้นที่จะชักนำสมาชิกให้เข้าถึงเนื้อหาสาระของศาสนานั้นต่อไป แต่ถ้าพิธีกรรมนั้นไม่มีรูปแบบไม่มีเนื้อหาสาระก็จะเขาออกจากจุดมุ่งหมายกลายเป็นเรื่องที่เบี่ยงเบนออกไปจากจุดหมายเดิมหาสาระไม่ได้^{๔๒}

ดังนั้น พิธีกรรมจึงมีความสำคัญต่อศาสนา ซึ่งสรุปความสำคัญได้ดังนี้

๑. พิธีกรรมก่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นในสังคม

เนื่องจากพิธีกรรมเป็นหลักการปฏิบัติ มักจะเข้าไปเพื่อความโชคดีของชีวิตการเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มของคนในสังคม ถือเป็นจุดนัดหมายของคนในสังคมให้เป็นจุดเดียวกัน และมากระทำกิจกรรมร่วมกันในเวลาใดเวลาหนึ่ง เสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมนั้นๆ ดังนั้นพิธีกรรมทางศาสนาจึงช่วยเสริมสร้างศีลธรรม ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมที่จำเป็นแก่ชีวิตในชุมชน

๒. พิธีกรรมเป็นสิ่งที่ตอบสนองด้านจิตใจ

พิธีกรรมทางศาสนา ช่วยให้กำลังใจกับบุคคลหลุดพ้นจากความทุกข์ ในอดีตมนุษย์นั้นมีการจัดพิธีกรรมเมื่อตนเองพบปัญหาทางธรรมชาติหรือปัญหาของมนุษย์ด้วยกัน มีการบูชาพลัง

^{๔๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑.

อำนาจเหนือธรรมชาติ เพื่อช่วยให้ชุมชนพ้นจากความโศคร้าย นำมาซึ่งความโชคดีในสังคมหรือชุมชนของตนเอง การประกอบพิธีกรรมผู้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาย่อมมีจุดหมายอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งอาจหมายถึงความต้องการความโชคดี ความมั่นใจในการกระทำกิจกรรมบางอย่าง ความพ้นจากภาวะคับข้อง หรือปัญหาต่างๆ จึงหันเข้าสู่พิธีกรรมโดยมีเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ความน่าเกรงขามของพิธีกรรม ทำให้สมาชิกเกิดศรัทธา ความมั่นใจ ความเชื่อมั่น เกิดขวัญและกำลังใจในการเผชิญหน้ากับปัญหาต่างๆ เช่นพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ พิธีกรรมการสวดภาณยักษ์ในพระพุทธศาสนา พิธีกรรมเหล่านี้จัดขึ้นด้วยมีความเชื่อว่าจะช่วยให้เกิดความโชคดีพ้นจากความโศคร้ายในชีวิตได้ มีคุณค่าทางจิตใจ ทำให้ศาสนามีความศักดิ์สิทธิ์ ส่งเสริมความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก่อให้เกิดขวัญกำลังใจที่จะเผชิญหน้าต่อปัญหานั้น

๓. พิธีกรรมเป็นการปฏิบัติหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐาน

พิธีกรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับศาสนานั้น มักจะมีหลักธรรมแฝงไว้ในตัวพิธีกรรม การปฏิบัติพิธีกรรมจึงครอบคลุมไปสู่การปฏิบัติในระดับจริยธรรม เช่นพิธีกรรมการกินเจของชาวจีนเป็นการละเว้นชีวิตเริ่มการไม่เบียดเบียนในชีวิตอื่นๆ นำสู่การไม่เบียดเบียนกันที่สุดใน การถือศีลลดของศาสนาอิสลามเท่ากับเป็นการฝึกความอดทนและเป็นการสอนให้เห็นใจผู้ที่ยากจน คนที่ไม่มีอาหารกินว่าจะมีความทุกข์ทรมานเพียงใด ซึ่งนำสู่การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น หรือการสวดภาณบาปในศาสนาคริสต์ เพื่อผู้สวดภาณจะไม่กระทำความผิดนั้นอีก หลักการในพิธีกรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดการปฏิบัติในทางจริยธรรมขั้นพื้นฐาน อันนำมาสู่ชีวิตที่ดีงามตามแนวทางของศาสนา^{๔๓}

๔. พิธีกรรมแฝงหลักปรัชญาและหลักธรรม

พิธีกรรมทางศาสนาจะเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย พิธีกรรมต่างๆ ที่ถูกจัดขึ้นมาจะมีหลักธรรม หรือหลักปรัชญาแฝงไว้เพื่อเป็นข้อคิดคติเตือนใจในแต่สมาชิกในศาสนา เช่นพิธีศพในพระพุทธศาสนา การมัดตราสังข์นั้นเพื่อให้ผู้ไปร่วมพิธีได้เข้าใจถึง สิ่งที่รังรับบุคคลให้ติดอยู่ในโลกหรือวัฏฏะ คือห่วงที่ผูกคอหมายถึงบุตรธิดา ห่วงที่ผูกมือหมายถึงทรัพย์สมบัติ ห่วงที่ผูกเท้า หมายถึงสามภรรยา เป็นเหตุแห่งการเวียนว่ายตายเกิดไม่จบสิ้นสะท้อนให้เห็นสังขารของชีวิต และมุ่งเข้าสู่หลักการที่สูงที่สุดของศาสนา คือความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง เป็นต้น

๕. พิธีกรรมเป็นเครื่องจรรโลงอารมณ์

พิธีกรรมทำให้ศาสนามีชีวิต เพราะพิธีกรรมส่วนใหญ่ในศาสนา มักจะมีบรรยากาศแห่งความเป็นไมตรีจิตมิตรภาพ ปราศจากการแบ่งชั้นวรรณะ เป็นการบรรเทาความเครียดทาง

^{๔๓} อ่างแล้ว, หน้า ๒๒.

อารมณฺ์และทางสังคฺมได้เป็นอย่างดี เช่นพิธีทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ซึ่งทุกคนสามารถเข้าร่วมได้ หมดสร้างควมสัมพันธ์ที่ดี มีบรรยากาศแห่งควมสนุกสนาน พิธีกรรมจึงถือได้ว่าช่วยให้ศาสนาไม่แห้งแล้งมีชีวิตชีวาอยู่เสมอ

๖. พิธีกรรมเป็นเครื่องสร้างควมสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกรของศาสนากับศาสนา

หลักคำสอนของศาสนาแทบทุกศาสนาจะประกอบด้วยคำสอนในระดับปรัชญาจริยธรรมและพิธีกรรมควมสนใจของสมาชิกรที่มีต่อศาสนาย่อมมีหลายระดับ เช่นพิธีกรรมระดับจริยธรรม ส่วนควมสนใจในหลักธรรมชั้นสูงสุดซึ่งถือว่ามีน้อยมาก การเข้าหาศาสนาของสมาชิกรจะเข้าหาตามระดับที่ตนเองสนใจ ระดับพิธีกรรมอันเป็นขั้นพื้นฐานเนื้อหาหลักธรรมทางศาสนามิได้ปรากฏอย่างเด่นชัด แต่แฝงอยู่ในรูปแบบของพิธีกรรมนั้นผู้สนใจศาสนาในระดับพิธีกรรมคือกลุ่มคนที่มีความศรัทธา ความเชื่อต่อศาสนาอยู่ในระดับพื้นฐาน จึงทำให้สมาชิกรมีโอกาสที่สัมพันธ์กับศาสนาของตนเองเช่นกันโดยมีรูปแบบเป็นขบวนการนำสู่หลักสูงสุดในศาสนาต่อไป

๗. พิธีกรรมช่วยเป็นสื่อในการควบคุมพฤติกรรมของคนใจสังคฺม

การปฏิบัติพิธีกรรมต่างๆ มักจะมีข้อห้ามและสิ่งที่ควรปฏิบัติ เช่นพิธีกรรมการกินเจของชาวจีนจะนิยมรักษาศีล ๕ ให้บริสุทธิ์และงดเว้นเนื้อสัตว์ในระยะเวลาหนึ่ง เมื่อครบกำหนดก็รับประทานเนื้อสัตว์เป็นปกติ ลักษณะเช่นนี้จะช่วยควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคฺมได้อย่างดีและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๘. พิธีกรรมช่วยรักษาศาสนาให้คงไว้

คุณค่าของพิธีกรรมบางอย่าง ที่มุ่งหมายให้เป็นเครื่องถนอมรักษาควมหมายบางอย่างของศาสนาไว้ดำรงอยู่ได้ต่อมา ทั้งๆ ที่ควมหมายเดิมคนอาจลืมเลือนแล้วพิธีกรรมจึงเป็นกรอบสำหรับถนอมรักษาศาสนาไว้ หรือเพื่อเป็นเครื่องแสดงออกของศาสนา แต่พิธีกรรมมักจะอยู่ได้นานกว่าสิ่งที่มุ่งรักษาไว้ จะเห็นได้ว่าพิธีกรรมเป็นสิ่งที่ช่วยให้ศาสนายังคงดำรงอยู่ได้เพราะสมาชิกรในศาสนานั้นๆ อาจเรียนรู้ศาสนาของตนเองได้จากพิธีกรรมที่ปฏิบัติเช่นพิธีกรรมทำบุญขึ้นบ้านใหม่ของพุทธศาสนิกชน จะนิมนต์พระมาเจริญพระพุทธมนต์เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต สถานที่อยู่อาศัยการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในพระพุทธรศาสนาจะมีพระสงฆ์พระพุทธรูปเป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธรศาสนา ดังนั้นในพิธีกรรมย่อมมีสิ่งทีกระทำให้สมาชิกรในศาสนาระลึกถึงควมสำคัญของศาสนาโดยผ่านสัญลักษณ์เป็นสื่อ ก่อให้เกิดขบวนการคิดแก่สมาชิกรในศาสนานั้นๆ

๙. พิธีกรรมเป็นสื่อสัญลักษณ์แสดงความเป็นศาสนา

พิธีกรรมเป็นสื่อสัญลักษณ์ของศาสนา เมื่อสมาชิกรในศาสนาทำการประกอบกิจกรรมทางศาสนาของตนเอง ทำให้ทราบว่าเป็นศาสนาใด เช่นพระพุทธรศาสนามิพิธีกรรมการ

๑. การให้การศึกษเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจคือการให้การศึกษารูปแบบต่างๆ เพื่อให้เยาวชนและประชาชนได้ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นอันเป็นพื้นฐานง่ายๆ ทั้งนี้เพื่อจะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและค่อยๆ พัฒนาการขึ้นเป็นลำดับจนเกิดความรัก ความซาบซึ้ง ศรัทธาและร่วมมือกันรักษาพัฒนาส่งเสริมต่อไป

๒. การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชน เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมจัดกิจกรรมหรือ ดำเนินการให้ประชาชนได้มีโอกาสสัมผัสกับวัฒนธรรมรูปแบบต่างๆ ตามแบบความเชื่อของ สังคมนั้นๆ โดยการสอดแทรกสาระแห่งพิธีกรรมนั้นๆ ไว้ในกิจกรรม ส่วนกิจกรรมเสริมอื่นๆ ก็ควรมีด้วยเพื่อไม่ให้เยาวชนเกิดความเบื่อหน่าย นั่นหมายความว่า จัดกิจกรรมให้มีความ บันเทิงที่ไม่ละเลยเนื้อหาสาระสำคัญแห่งวัฒนธรรมนั้นๆ

๓. การส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์พัฒนางาน ศิลปวัฒนธรรมให้เจริญก้าวหน้ามิให้หยุดอยู่กับที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความคิดริเริ่มในการพัฒนา วัฒนธรรมที่มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่เพราะว่าในยุคหนึ่งสมัยหนึ่งวัฒนธรรมหนึ่งๆ อาจจะแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการอันชอบธรรมของสังคมได้ดียิ่ง แต่เมื่อสังคม เปลี่ยนไป เนื้อหาสาระของวัฒนธรรม รูปแบบของวัฒนธรรมรวมถึงภารกิจอันเป็นหน้าที่ของ วัฒนธรรมนั้นๆ ต่อชีวิตของบุคคลละสังคมนั้นๆ จำเป็นจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนา ด้วย

๔. การอนุรักษ์สงวนรักษาจัดกิจกรรมส่งเสริมให้เยาวชนประชาชนรู้ถึงคุณค่าของ ศิลปวัฒนธรรม และช่วยกันอนุรักษ์พัฒนาสิ่งที่ดีงามเหมาะสมกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจและสังคม

๕. การส่งเสริมและยกมาตรฐานคุณภาพ จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนเยาวชน ได้สามารถยกฐานะ ระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตให้สามารถดำรงอยู่ได้ในสังคม ที่มีการ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอย่างมีคุณค่าและคุณธรรม โดยการเรียนรู้จากเนื้อหาสาระที่เป็น ประโยชน์จากวัฒนธรรมนั้นๆ และนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องเหมาะสมกับ ตนเองและสังคม

๖. การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มจัดกิจกรรมเพื่อให้ ประชาชน ได้มีความเข้าใจว่ามรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติ อื่นมีส่วนคล้ายคลึงและส่วนแตกต่าง กับของไทยอย่างไร ซึ่งจะมีส่วนก่อให้เกิดการเลือกสรรและการพัฒนาสิ่งใหม่ทางวัฒนธรรมที่มี คุณค่าเหมาะสมกับสังคมไทยในอนาคตได้ และจะเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยของ เราดำรงอยู่ในสังคมโลกได้อย่างมีอิสรภาพเกียรติภูมิและสงบสันติสืบไป เพราะการเข้าใจวัฒนธรรม

หรือความเชื่อของกลุ่มสังคมหรือชาติอื่น ๆ นั้นเป็นเหตุแห่งความเข้าใจถึงแบบวิถีชีวิตของกันและกัน อันจะนำไปสู่การাত্রภาพของสังคมที่กว้างขึ้น^{๔๕}

๒) การวิจัยและวางแผน

อย่างไรก็ตามการพัฒนาวัฒนธรรมจะสัมฤทธิ์ผลในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นต้องมีการวิจัยและแผนเป็นฐานรองรับการศึกษาวิจัยทางวัฒนธรรม จึงควรที่จะมีการวิจัยไปในแนวทางเดียวกัน สอดคล้องเชื่อมโยงกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจและมีการศึกษาวัฒนธรรมที่เป็นองค์รวม โดยใช้รูปแบบของการศึกษาแบบสหวิทยาการและประการสำคัญมีฐานและระบบข้อมูลการวิจัยที่สามารถนำมาประกอบการวางนโยบายแผน ได้อย่างทันทั่วถึงที่ต่อสภาพปัญหา การดำเนินการวิจัยดังกล่าวไว้นั้น จำเป็นต้องมีองค์ประกอบความพร้อมหลายประการ เช่น มีนักวิจัยทางวัฒนธรรมที่มีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ เป็นจำนวนมาก มีแนวทางการวิจัยทางวัฒนธรรมทั้งระยะสั้นระยะยาว มีฐานข้อมูลการวิจัยที่เป็นระบบซึ่งหมายถึงมีการดำเนินงานแสวงหาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องและในขณะเดียวกันมีการเผยแพร่แนวความคิดหลักที่ได้จากผลการวิจัยไปสู่การปฏิบัติในแง่ของการระบุงชี้ปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหา นั้นๆ

๓) ช่องทางการเผยแพร่วัฒนธรรม

สื่อสารมวลชนกับสังคมและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เพราะการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดภาษาทัศนคติความเชื่อค่านิยมตลอดจนแนวความคิดต่าง ๆ อันเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมจากชนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง หรือจากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่งดังนั้น สื่อมวลชนจึงกลายเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญมาก สถาบันหนึ่งซึ่งจะสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศได้ ถ้าหากจัดลำดับความสำคัญของสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลมากที่สุดในประเทศไทยเรียงตามลำดับจะได้ดังนี้

๑. วิทยุกระจายเสียง ซึ่งกระจายกันอยู่ทั่วประเทศเข้าถึงคนได้มากที่สุด และกว้างขวางที่สุด

๒. วิทยุโทรทัศน์ เป็นสื่อมวลชนที่ได้รับความนิยมมากเช่นกันในประเทศไทย ซึ่งมีสถานีเครือข่ายต่างจังหวัดหลายแห่ง กระจายกันไปทั่วภูมิภาค ทำให้ประชาชนได้ดูโทรทัศน์กันอย่างทั่วถึง

๓. หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนอีกแขนงหนึ่งที่มีอิทธิพลมาก โดยเฉพาะในเขตเมืองคนไทยจะตื่นตัวเรื่องการอ่านหนังสือพิมพ์กันมาก

๔. วิดีโอเทปหรือแผ่นซีดี เป็นสื่อมวลชนอีกประเภทหนึ่งที่กำลังมีบทบาทอย่างมากในปัจจุบันในประเทศไทย

^{๔๕} พวงรัตน์ ทวีรัตน์, *วิถีทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร:

๕. วารสารและนิตยสารต่างๆ ซึ่งจัดอยู่ในจำพวกสิ่งพิมพ์มีอยู่จำนวนมากภายในประเทศไทย นับได้เป็นร้อยๆ ฉบับมีทั้งที่ออกเป็นรายสัปดาห์ รายปักษ์ (๑๕ วัน) และรายเดือน และวารสารทางวัฒนธรรมโดยตรงมีอยู่หลายเล่ม เช่นวารสารศิลปวัฒนธรรม วารสารวัฒนธรรมไทย วารสารศิลปากร วารสาร อสท. ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและวารสารอื่นๆ ที่มีเรื่องราวทางวัฒนธรรมแทรกอยู่ด้วยก็มีเป็นจำนวนมาก^{๔๖}

๒.๓.๕ ศาสนากับพิธีกรรม

ศาสนาประกอบไปด้วยส่วน ๒ ส่วนคือส่วนที่เป็นคำสอนหรือภาคทฤษฎีเป็นนามธรรมล้วนๆ และส่วนที่เป็นภาคปฏิบัติ คือการนำคำสอนของศาสนาไปปฏิบัติตามเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดอาจเรียกได้ว่าเป็นส่วนรูปธรรม ในกระบวนการทางศาสนานั้นมีกิจกรรมอันหนึ่งที่จะขาดไม่ได้ทุกศาสนาคือพิธีกรรม ซึ่งเป็นภาคปฏิบัติและเป็นสัญลักษณ์ของแต่ละศาสนาในการแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่นต่อพระผู้เป็นเจ้าหรือพระธรรมอันเป็นสิ่งสูงสุดของศาสนา โดยอาศัยเครื่องหมายและสัญลักษณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นท่าทางภาษาสิ่งของที่คิดประดิษฐ์ขึ้นหรือเป็นอยู่ในธรรมชาติ

พิธีกรรมของแต่ละศาสนา มีลักษณะแตกต่างกันไปตามความเชื่อในศาสนานั้นๆ บางพิธีกรรมเกิดขึ้นเพราะความศรัทธา ความภักดี เช่นพิธีกรรมละหมาดในศาสนาอิสลาม แต่ในบางพิธีกรรมเกิดขึ้นจากคำสั่งของศาสดา เช่นการบรรพชาอุปสมบทในพุทธศาสนาที่จำเป็นต้องมีพระภิกษุครองศีลสงฆ์ตามพระธรรมวินัยจึงสามารถให้การอุปสมบทแก่กุลบุตรได้^{๔๗} พิธีกรรมจึงจัดได้ว่าอยู่ในฐานะเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่เชื่อมสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับศาสนา ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมที่ปฏิบัติเป็นส่วนบุคคลหรือส่วนรวม ก็จะต้องมีบรรยากาศแห่งความศักดิ์สิทธิ์อยู่ด้วย

ดังนั้น พิธีกรรมจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งไม่ว่าจะเป็นพิธีทางศาสนาหรือขนบธรรมเนียมประเพณี จะต้องมีการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งตามความคิดและความเชื่อของคนในสังคมที่กระทำสืบทอดกันมาจนกลายเป็นประเพณีของชุมชนใดชุมชนหนึ่ง เช่นประเพณี ชักพระ โยนบัว อุ่มพระดำน้ำ เป็นต้น

^{๔๖} ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง, สังคมและวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๖๑.

^{๔๗} เดือน คำดี, ศาสนศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๔-๕.

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๒.๔.๑ แนวคิดเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หมายถึง วันที่มีเหตุการณ์พิเศษบางอย่างเกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา โดยส่วนมากจะเป็นวันที่เกี่ยวข้องกับองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งจะกำหนดเอาวันที่มีเหตุการณ์พิเศษเกิดขึ้นในชีวิตของพระพุทธองค์เป็นหลัก

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา นอกจากจะได้ความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องแล้ว ยังช่วยให้ผู้ศึกษาเกิดความซาบซึ้งในการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันต่อไปวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ที่นิยมปฏิบัติกิจกรรมเพื่อระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัย มีวันสำคัญดังนี้

๑. วันมาฆบูชา

มาฆบูชา แปลว่าการบูชาในเดือน ๓ เป็นวันที่มีความสำคัญอันหนึ่งของพุทธศาสนา ในท่ามกลางสงฆ์ ๓ เวฬุวันมหาวิหารโดยพระพุทธเจ้าทรงปรารภนาเหตุสำคัญ ๔ ประการที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า จาตุรงคสันนิบาต แปลว่าการประชุมที่พร้อมด้วยองค์ ๔ คือ^{๔๔}

๑. วันนั้นเป็นวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓

๒. พระอรหันต์ชีนาสพจำนวน ๑,๒๕๐ รูป มาประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย

๓. พระอรหันต์ชีนาสพที่มาประชุมกันนั้น ล้วนเป็นผู้หมดกิเลสบรรลุอภิญญา ๖

ทั้งสิ้น

๔. พระอรหันต์ชีนาสพทั้งหมดนั้น เป็นเอหิภิกขุคือเป็นผู้ได้รับการอุปสมบทจากพระพุทธเจ้าโดยตรง พระองค์ทรงปรารภนาเหตุนี้จึงได้วางหลักการที่สำคัญของพระพุทธศาสนาไว้โดยตรัสเป็นคำประพันธ์ ๓ คาถากึ่ง ดังนี้

“ การไม่ทำความชั่วทั้งปวง การบำเพ็ญกุศลให้ถึงผลพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องใสเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย”

“ ความอดทน” คือ ความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสว่า นิพพานเป็นบรมธรรม ผู้ทำร้ายผู้อื่น ไม่ชื่อว่าเป็นบรรพชิต ผู้เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ชื่อว่าเป็นสมณะ การไม่ทำบาป ๒ ทั้งปวง การทำกุศล ๓ ให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว นี้คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย^{๔๕}

^{๔๔} สุริย์ มีผลกิจ และวิเชียร มีผลกิจ, พุทธประวัติ, (กรุงเทพมหานคร : คอมฟอร์ม, ๒๕๔๖), หน้า ๑๖๒-๑๖๓.

^{๔๕} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๕๐/๕๕๔

“การไม่กล่าวร้ายผู้อื่น การไม่เบียดเบียนผู้อื่น ความสำรวมในปาติโมกข์ ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร การอยู่ในเสนาสนะที่สงบ การประกอบความเพียรในอธิจิต นี่คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย”^{๕๐}

คำสอนเหล่านี้ถือเป็นหลักสำคัญของพระพุทธศาสนา แต่เรามักจำได้แต่เพียงคาถาแรกเท่านั้นที่ว่า ไม่ทำชั่ว ทำความดี และทำจิตใจให้บริสุทธิ์

และในวันเดียวกันนี้หลังการตรัสรู้ ๔๕ ปีในพรรษาสุดท้ายขณะพระองค์ทรงประทับอยู่ ณ ปาวาลเจดีย์ ใกล้เมืองเวสาลี พระองค์ได้แสดงนิมิตโอภาสแก่พระอานนท์ว่า ผู้ใดเจริญอิทธิบาทธรรม ๔ ประการดีแล้ว ถ้าปรารถนาก็มีอายุยืนอยู่ได้ถึงกัปหรือเกินกัปหรือเกินกว่ากัป แม้ตถาคตก็เช่นกัน พระบรมศาสดาทรงตรัสย้ำความนี้ถึง ๓ ครั้ง พระอานนท์ก็ได้เฉลียวใจมิได้กราบทูลอาราธนาขอให้พระผู้มีพระภาคเจ้าดำรงอยู่ตลอดกัป เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูลเพื่อความสุข เพื่ออนุเคราะห์แก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ประหนึ่งถูกมารดลใจ

เมื่อพระอานนท์หลีกไปไม่นาน พระยามารจึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคแล้วกราบทูลอาราธนาให้พระพุทธองค์ปรินิพพาน พระพุทธองค์ทรงรับคำอาราธนาและทรงตรัสว่า มารผู้มีบาป ท่านจงเป็นผู้ชวนชวายน้อยเกิดจากนี้ล่วงไป ๓ เดือน(วันวิสาขบูชา) ตถาคตจักปรินิพพาน ดังนั้นวันที่ทรงตัดสินพระทัยที่จะปรินิพพานจึงตรงกับวันเพ็ญเดือน ๓ นี้เอง

การบูชาในวันมาฆบูชา เป็นประเพณีที่เพิ่งเริ่มทำในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยสมัยนั้นได้มีการบำเพ็ญพระราชกุศลคือ เวลาเช้า พระสงฆ์ ๓๐ รูป รับฉันในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เวลาค่ำทรงจุดเทียน พระสงฆ์ทำวัตรสวดมนต์ สวดคาถาโอวาทปาฏิโมกข์ ๑ กัณฑ์ แต่สมัยต่อ ๆ มาพระเจ้าแผ่นดินทรงติดราชกิจราชการหัวเมืองต่าง ๆ ก็ทรงบำเพ็ญพิธีมาฆบูชาที่เมืองนั้น ปัจจุบันทางราชการให้ความสำคัญต่อวันมาฆบูชาโดยกำหนดเป็นวันหยุดราชการเช่นเดียวกับวันวิสาขบูชา

๒. วันวิสาขบูชา

วิสาขบูชา แปลว่าการบูชาในวันเพ็ญเดือน ๖ เพื่อระลึกถึงพระคุณพระพุทธเจ้า วันวิสาขบูชา เป็นวันที่สำคัญพิเศษที่สุดในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปในหมู่พุทธศาสนิกชน เนื่องจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันที่มีความสำคัญต่อพระพุทธเจ้าทั้งหมด เหตุการณ์ดังกล่าวนั้นคือ การประสูติ ตรัสรู้ ปรินิพพาน ของพระพุทธเจ้าโดยทั้ง ๓ เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในวันเพ็ญเดือน ๖ เหมือนกันแต่ต่างกันคือ

๑. วันประสูติ ตรงกับวันศุกร์ วันเพ็ญเดือน ๖ ปี จอสาโยกใกล้เที่ยง ก่อนพุทธศักราช ๘๐ เกิดขึ้น ณ ปาลุมพินี เขตติดต่อกันระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์และกรุงเทวหะปัจจุบันเรียกว่า ตำบลลุมพินี

^{๕๐} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๕๑/๕๕๔

๒. วันตรัสรู้เกิดขึ้นในเวลา ๓๕ ปีต่อมาภายหลังที่เจ้าชายสิทธัตถะกุมารเสด็จออกบรรพชาแล้ว ๖ ปี ณ โคนต้นโพธิ์ในชื่อว่าอัสสะถะ ไกลแม่น้ำเนรัญชรา

๓. ปรินิพพาน เกิดขึ้นในปี ๘๐ แห่งพระชนมายุของพระพุทธเจ้า ณ แทนบรมมหาระหว่างต้นรังคู่ ป่าสาระ เมืองกุสินารา ปัจจุบันเป็นตำบลกุสินารา หรือกุสินาคาร์รัฐอุตตรประเทศนับเป็นการยากอย่างยิ่งที่เหตุการณ์สำคัญหลายเหตุการณ์จะเกิดขึ้นในวันเดียวกันของปีที่ตรงกัน ดังนั้นชาวพุทธจึงถือว่าวันนี้เป็นวันสำคัญทางพุทธศาสนาและได้จัดพิธีอย่างยวดยิ่ง^{๕๑}

การจัดพิธีกรรมในวันวิสาขบูชา ได้สันนิษฐานว่ามีมาตั้งแต่กรุงสุโขทัย ซึ่งเป็นสมัยที่พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทได้แพร่หลายเข้ามาตามหนังสือเรื่องนางนพมาศ ซึ่งได้กล่าวถึงพิธีบูชาในวันวิสาขบูชาว่า ทำกันอย่างเอิกเกริก เป็นเวลา ๓ วัน ๓ คืน กิจกรรมที่จัดเป็นพุทธบูชา ได้แก่ ประดับบ้านเรือนโดยโคมประทีปและดอกไม้ ประพรมสुकนธสร รักษาศีลอุโบสถศีลฟังพระธรรมเทศนา บูชาธรรม ถวายสลากภัต สังฆทาน ยกธงผ้าบูชาพระสถูปเจดีย์ บริจาคทรัพย์แจกจ่ายแก่คนขัดสนเข็ญใจ ไถ่ชีวิตสัตว์ ปล่อนกปลอยปลา และที่ขาดไม่ได้คือเวียนเทียน แต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ในรัชกาลที่ ๑ ประเพณีดังกล่าวไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีหรือไม่ ซึ่งอาจเป็นเพราะภาวะบ้านเมืองในขณะนั้นไม่เอื้ออำนวยต่อการทำพิธีก็ได้

ในปัจจุบันทางราชการได้ให้ความสำคัญแก่วันนี้ โดยถือว่าเป็นวันหยุดราชการเพื่อให้ ศาสนิกชนไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนาทั้งวัน

๓. วันอาสาฬหบูชา

อาสาฬหบูชา แปลว่าการบูชาในเดือน๘เป็นวันสำคัญทางพุทธศาสนาวันหนึ่งโดยเป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเทศนาเป็นครั้งแรก หลังจากที่ได้ตรัสรู้ อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ เรียกว่าปฐมเทศนาโดยพระธรรมเทศนาที่ทรงแสดงในวันนั้นมีชื่อว่าธรรมจักกัปปวัตตนสูตร ผู้ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมโปรดในวันนั้นคือ พระปัญจวัคคีย์ เนื้อหาของพระธรรมเทศนาที่แสดงในวันนั้นเกี่ยวกับสูตรต่าง ๒ ประการที่ไม่ควรประพฤติปฏิบัติคือ

๑. อตตกิลมถานุโยค คือ การทำตนให้ลำบากเปล่า คือความพยายามเพื่อบรรลุผลที่มุ่งหมายด้วยวิธีการทรมาณตนเองให้ได้รับความลำบากต่างๆ

๒. กามสุขัลลิกานุโยค คือ การทำตนให้พัวพันหมกมุ่นอยู่ในกามสุข^{๕๒} จากนั้นพระองค์ทรงแสดง อริยสัจ ๔ ประการ ซึ่งเป็นความจริงอันประเสริฐ คือ

๑) ทุกข์ คือ การมีอยู่ของทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ และตายล้วนเป็นทุกข์ ความเศร้าโศก ความโกรธ ความอิจฉาริษยา ความวิตกกังวล ความกลัวและความผิดหวังล้วนเป็นทุกข์

^{๕๑} สุขเมธ เมธาวิทยกุล, **สังกัปปิณี**, (กรุงเทพมหานคร :โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๒), หน้า ๓๐.

^{๕๒} อ้างแล้ว, หน้า ๓๕-๓๖.

การพลัดพรากจากของที่รักก็เป็นทุกข์ ความเกลียดก็เป็นทุกข์ ความอยาก ความยึดมั่นถือมั่น ความยึดติดในขั้นทั้ง ๕ ล้วนเป็นทุกข์

๒) สมุทัย คือ เหตุแห่งทุกข์ เพราะอวิชชา ผู้คนจึงไม่สามารถเห็นความจริงของชีวิต พวกเขาตกอยู่ในเปลวเพลิงแห่งตัณหา ความโกรธ ความอิจฉาริษยา ความเศร้าโศก ความวิตกกังวล ความกลัว และความผิดหวัง

๓) นิโรธ คือ ความดับทุกข์ การเข้าใจความจริงของชีวิตนำไปสู่การดับความเศร้าโศกทั้งมวล อันยังให้เกิดความสงบและความเบิกบาน

๔) มรรค คือ หนทางนำไปสู่ความดับทุกข์ อันได้แก่ อริยมรรค ๘ ซึ่งได้รับการหล่อเลี้ยงด้วยการดำรงชีวิตอย่างมีสติความมีสตินำไปสู่สมาธิและปัญญาซึ่งจะปลดปล่อย ให้พ้นจากความทุกข์และความโศกเศร้าทั้งมวลอันจะนำไปสู่ความศานติและ ความเบิกบาน พระพุทธองค์ได้ทรงเมตตาแนะนำทางพวกเราไปตามหนทางแห่งความรู้แจ้งนี้

ทางนำชีวิตให้บริสุทธิ์ถึงซึ่งความหลุดพ้นจากทุกข์และชีวิตและโลกวิธีดับความอยาก ความกระหาย ต้องดำเนินให้เป็นมัชฌิมาปฏิปทา ด้วยการ กระทำ ๘ ประการ

๑. สัมมาทิฏฐิ (เห็นชอบ)
๒. สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ)
๓. สัมมาวาจา (เจรจาชอบ)
๔. สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ)
๕. สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ)
๖. สัมมาวายามะ (พยายามชอบ)
๗. สัมมาสติ (ระลึกชอบ)
๘. สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ)^{๕๓}

เมื่อพระพุทธเจ้าแสดงพระธรรมเทศนาจบลง ท่านอัญญาโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรม แล้วปัญจวัคคีย์ก็ทูลขออุปสมบทกับพระพุทธเจ้าพระองค์จึงประทานเอหิภิกขุอุปสัมปทาให้แก่พระปัญจวัคคีย์จึงถือได้ว่า วันที่ ๑๕ ค่ำเดือน ๘ นี้ เป็นวันที่พระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เกิดขึ้นครบบริบูรณ์ส่วนการประกอบพิธีกรรมในวันอาสาฬหบูชาในอดีตไม่ปรากฏชัดเจนว่ามีหรือไม่ จวบจนถึงปี พ.ศ.๒๕๐๑ คณะสังฆมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้กำหนดวันอาสาฬหบูชาเป็นวันสำคัญทางศาสนาวันหนึ่งด้วยเช่นเดียวกับวันมาฆบูชา และวันวิสาขบูชา

๔. วันเข้าพรรษา

วันเข้าพรรษาตรงกับวันแรม ๑ ค่ำเดือน ๘ หรือแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ หลัง ในปีที่มีอธิกมาสเป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุอยู่จำพรรษา คือ อยู่ประจำที่โดยจะไปพักแรม

^{๕๓} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๑-๓๒/๕๕๔.

ค้ำที่อื่นไม่ได้ ตลอด ๓ เดือน ตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ไปจนถึง ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ยกเว้นมีกรณีพิเศษแต่เดิมครั้งต้นพุทธกาล ยังไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการจำพรรษา พระภิกษุจะจาริกเที่ยวไปตามสถานที่ต่างๆ เพื่อแสวงหาสถานที่เหมาะสมแก่การบำเพ็ญสมณธรรม เมื่อถึงฤดูฝนซึ่งเป็นฤดูที่ชาวนาชาไร่ปลูกข้าวและพืชผักของตน พระภิกษุที่จาริกไปเหยียบข้าวและพืชไร่ให้ได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก จึงเกิดเสียงครหาว่ากล่าวพระภิกษุขึ้นพระพุทธเจ้าทรงทราบจึงทรงอนุญาตให้ภิกษุอยู่ประจำที่เป็นเวลา ๓ เดือน โดยจะไปพักค้างแรมที่อื่นไม่ได้ ยกเว้นเหตุ พิเศษ ๔ ประการ คือ

๑. เพื่อสหธรรมมิก (พระภิกษุสามเณร) หรือบิดามารดาเจ็บป่วยไปเพื่อพยาบาลได้
 ๒. เพื่อสหธรรมมิกอยากจะสึกไปเพื่อระงับมิให้สึกได้
 ๓. ไปเพื่อกิจของสงฆ์ เช่น หาอุปกรณ์มาซ่อมแซมกุฏิวิหารที่ชำรุด
 ๔. หากทายกนิมนต์ไปทำบุญ จะไปเพื่อฉลองศรัทธาก็ได้หรือด้วยเหตุอื่น ๆ
- ที่อนุโลมเข้าทั้ง ๒ ข้อ ข้อใดข้อหนึ่งได้เมื่อมีเหตุ ๔ ประการอย่างใดอย่างหนึ่ง พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุไปค้างคืนได้ไม่เกินครั้งละ ๗ วัน เรียกว่า“สัตตาคหา”

วันเข้าพรรษามีระยะเวลากำหนดไว้ ๒ ช่วง คือ ช่วงแรก ตั้ง แต่ ๑ ค่ำเดือน ๘ ถึงกลางเดือน ๑๑ เรียกว่า ปุริมพรรณา (พรรษาแรก) ช่วงที่สอง ตั้งแต่ แรม ๑ ค่ำเดือน ๘ ถึงกลางเดือน ๑๒ เรียกว่า ปัจฉิมพรรษา (พรรษาหลัง) พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตไว้เพื่อเปิดโอกาสให้ภิกษุที่หาที่อยู่จำพรรษาไม่ได้ หรือมีกิจที่ต้องค้างอยู่ได้อยู่จำพรรษาในช่วงนี้ก็ทำได้โดยไม่ผิดพระวินัย^{๕๔}

การประกอบพิธีกรรม ในวันเข้าพรรษาแม้จะเป็นเรื่องของภิกษุโดยเฉพาะ แต่ในหมู่ชาวพุทธศาสนิกชน นิยมทำบุญในเทศกาลนี้กันอย่างเอิกเกริกตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา ตามหลักฐานที่ปรากฏในหนังสือนางนพมาศ อาจเนื่องมาจากเพราะเห็นว่าเวลาที่พระภิกษุสงฆ์งดเว้นไปจาริกตามสถานที่ต่างๆ จะเป็นโอกาสดีที่ได้บำเพ็ญกุศลแก่พระสงฆ์ที่อยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมากเช่นนี้และถวายเป็นความสะดวกแก่ภิกษุสงฆ์ในด้านต่างๆ อย่างเต็มที่

ในปัจจุบัน เมื่อถึงวันเข้าพรรษา พุทธศาสนิกชนจะนิยมบำเพ็ญกุศลเป็นพิเศษ เช่น

๑. ถวายผ้าอาบน้ำฝน พร้อมทั้งสิ่งที่จำเป็นสำหรับพระภิกษุ สามเณร เช่น สบู่ ผงซักฟอก ยารักษาโรค เป็นต้น
๒. ถวายภัตตาหาร สังฆทาน
๓. ถวายดอกไม้ธูปเทียนเพื่อบูชาพระ
๔. ถวายเทียนพรรษา

^{๕๔} สุเมธ เมธาวิทยกุล, สักกัปปิณี, (กรุงเทพมหานคร :โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๒), หน้า ๔๒-๔๓.

ก่อนถึงวันเข้าพรรษาหนึ่งวัน พุทธศาสนิกชนจะจัดเครื่องสักการะ เช่น ดอกไม้ รูป เทียน เครื่องใช้ เช่น สบู่ ยาสีฟัน ฯลฯ มาถวายภิกษุ สามเณร ที่ตนเคารพนับถือ ที่สำคัญคือ มีประเพณีหล่อเทียนขนาดใหญ่ เพื่อจะใช้จุดบูชาพระประธานในโบสถ์ได้ตลอด ๓ เดือน บางท้องถิ่นมีการประกวดเทียนพรรษา โดยจัดเป็นขบวนแห่ทั้งทางบกทางน้ำ

การบำเพ็ญกุศลพิเศษอย่างหนึ่งซึ่งเป็นที่นิยมกันในปัจจุบันคือ การงดเว้นจากอบายมุข บางอย่างตลอด ๓ เดือน เช่นงดเว้นการดื่มสุรา งดเว้นการเล่นการพนัน โดยคติการตั้งใจมั่นในการอยู่ประจำที่ของพระสงฆ์ ซึ่งกิจกรรมนี้แม้จะเป็นเพียงชั่วคราว ก็ถือว่าเป็นการทำความดีชนิดหนึ่งเช่นกัน การปฏิบัติตนในวันเข้าพรรษาแม้การเข้าพรรษาเป็นเรื่องของภิกษุ แต่พุทธศาสนิกชนก็ถือเป็นโอกาสที่ได้ทำบุญ รักษาศีล และชำระจิตใจให้ผ่องใส ก่อนวันเข้าพรรษายาชาวบ้านก็จะช่วยทำความสะอาด เสนาสนะ ซ่อมแซมกุฏิ วิหาร และอื่นๆ พอถึงวันเข้าพรรษาก็จะไปร่วมทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ ฟังธรรมและรักษาอุโบสถศีลกันที่วัด บางคนตั้งใจงดเว้นจากอบายมุขต่างๆ เป็นกรณีพิเศษ เช่น งดเสพสุรา งดฆ่าสัตว์

๒.๔.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพุทธศาสนา

เมื่อวันวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา เวียนมาถึงในรอบปี พุทธศาสนิกชนไม่ว่าจะเป็นบรรพชิต หรือ ฆราวาส ทั่วไป จะร่วมกันประกอบพิธีสักการบูชาเป็นการพิเศษเพื่อ น้อมรำลึกถึง พระกรณาคุณ. พระปัญญาคุณ และพระวิสุทธิคุณ ของพระพุทธเจ้า โดยปฏิบัติตนดังนี้

๑. ไปวัดสมาทานศีล รักษาศีล ฟังเทศน์ฟังธรรม ทำวัตรสวดมนต์ ถวายภัตตาหารเช้า-เพล แต่พระสงฆ์ ปลอยนกลปลอยปลาในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชานี้ ชาวพุทธ จะทำการบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยการบูชา ๒ ประการ คือ

ก. อามิสบูชาการบูชาด้วยสิ่งของมีดอกไม้รูปเทียนเป็นต้น

ข. ปฏิบัติบูชาการบูชาด้วยการประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า มีความพร้อมเพรียงกันฟังธรรม รักษาศีล ๕ หรือศีลอุโบส (ศีล ๘) เจริญสมาธิแผ่เมตตาให้แก่สรรพสัตว์

๒. นำดอกไม้รูปเทียนไปเวียนเทียนที่วัดหรือศาสนสถานอื่นๆ

๒.๑ พิธีเวียนเทียน

๑. เมื่อถึงวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา ควรเตรียมเครื่องบูชา เช่น รูป เทียน ดอกไม้ ไม้เท้าพร้อม การแต่งกายไปประกอบพิธีควรให้สุภาพเรียบร้อย

๒. เมื่อไปประชุมพร้อมกัน ณ ที่ประกอบพิธีบูชาที่หน้าโบสถ์หรือหน้าพระเจดีย์ พระสงฆ์องค์ใดองค์หนึ่งและเมื่อได้ประกอบพิธีแล้วให้ทุกคนยืนถือดอกไม้ รูปเทียนด้วยมือขวา ชูขึ้นเสมอลำตัว

๓. พระสงฆ์ผู้เป็นประธานในพิธีกล่าวให้โอวาท (หรือความสำคัญ ความเป็นมา ของวันนี้) ผู้เข้าร่วมพิธีทุกคนประนมมือถือดอกไม้รูปเทียน ตั้งใจฟังด้วยความเคารพเมื่อ พระสงฆ์ให้โอวาทจบลงแล้วให้เปล่งเสียงสาธุการ

๔. ประธานพิธีให้คนทุกคนจุดรูปเทียน แล้วกล่าวคำบูชา ทุกคนว่าตาม

๕. เมื่อกกล่าวคำบูชาจบพระสงฆ์จะเดินนำหน้า ประชาชนเดินตามหลัง เวียนขวา รอบโบสถ์ หรือปูชนียสถาน ๓ รอบด้วยอาการสงบเมื่อครบ ๓ รอบแล้ว ให้นำรูปไปปักที่ กระจกธูปนำเทียนไปไว้ที่ราวเทียนและนำดอกไม้ใส่ไว้ในภาชนะที่จัดไว้ให้ เป็นเสร็จพิธีในการ เดินเวียนรอบอุโบสถหรือปูชนียสถานนั้น^{๔๕}

๒.๒ การปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาตามแนวทางกุศลกรรมบถ ๑๐
 ดูกรพราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย ก็บุคคลผู้ประพฤติเรียบร้อยคือผู้ประพฤติธรรมด้วยกายมี ๓ อย่าง ด้วยวาจามี ๔ อย่าง ด้วยใจมี ๓ อย่าง ดูกรพราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย ก็บุคคล ประพฤติธรรมด้วยกาย ๓ อย่างเป็นไฉน? ดูกรพราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย บุคคลบางคนใน โลกนี้ ละการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ วางทัณฑะ วางศัตตรา มีความละอาย มีความ เอ็นดู มีความกรุณาหวังประโยชน์เกื้อกูลแก่สัตว์ทั้งปวงอยู่ ๑ ละการ ถือเอาทรัพย์ที่เขามาได้ให้ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ ไม่ลักทรัพย์อันเป็นอุปกรณ์เครื่องปลื้มใจของผู้อื่น ที่อยู่ในบ้าน หรือที่ อยู่ในป่า ที่เจ้าของมิได้ให้ซึ่งนับว่าเป็นขโมย ๑ ละความประพฤติผิดในกายทั้งหลายเว้นขาดจาก การประพฤติผิดในกามทั้งหลายคือไม่ถึงความสมสู่ในพวกหญิงที่มารดารักษา ๑

ดูกรพราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย บุคคลผู้ประพฤติเรียบร้อยคือผู้ประพฤติธรรม ด้วยกาย ๓ อย่างเป็นอย่างนี้แล. ดูกรพราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลายก็บุคคลผู้ประพฤติเรียบร้อย คือประพฤติธรรมด้วยวาจา ๔ อย่างเป็นไฉน? ดูกรพราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลายบุคคลบางคน ในโลกนี้ ละการพูดเท็จ เว้นขาดจากการพูดเท็จไปในที่ประชุมและไม่กล่าวเท็จทั้งรู้อยู่ ๑ ละวาจา อันส่อเสียด เว้นขาดจากวาจาอันส่อเสียดกล่าววาจาที่เป็นเครื่องทำความพร้อมเพรียงกัน ๑ ละวาจาหยาบ เว้นขาดจากวาจาหยาบกล่าววาจาที่ไม่มีโทษ ๑ ละการพูดไร้ประโยชน์ เว้นขาด จากการพูดไร้ประโยชน์มีหลักฐานมีที่อ้างมีที่สุดประกอบด้วยประโยชน์โดยกาลอันควร ๑ ดูกร พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลายก็บุคคลผู้ประพฤติเรียบร้อยคือประพฤติธรรมด้วยวาจา ๔ อย่าง เป็นอย่างนี้แล.

ดูกรพราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลายก็บุคคลผู้ประพฤติเรียบร้อยคือ ประพฤติธรรม ด้วยใจ ๓ อย่างเป็นไฉน? ดูกรพราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลายบุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ไม่มีความโลภไม่เพ่งเล็งต่อทรัพย์อันเป็นอุปกรณ์เครื่องปลื้มใจของผู้อื่นว่าขอของผู้อื่นพึงเป็นของเรา ดังนี้ ๑ เป็นผู้มั่งคั่งไม่พยายาหาไม่มีความดำริในใจคิดประทุษร้ายว่าขอสัตว์เหล่านี้จึงเป็นผู้ไม่มีเวร

^{๔๕} อ้างแล้ว, หน้า ๓๕-๓๖.

ไม่มีความเบียดเบียนกัน ไม่มีทุกข์มีแต่สุขรักษาตนเถิดตั้งนี้^{๕๑} เป็นผู้มีความเห็นชอบ มีความเห็นไม่วิปริตว่า ผลแห่งทานที่ให้แล้วมีอยู่ผลแห่งการบูชามีอยู่เสมอและพราหมณ์ทั้งหลาย ผู้ดำเนินชอบ ปฏิบัติชอบ ผู้ทำโลกนี้และโลกหน้าให้แจ้งชัดด้วยปัญญาอันรู้อย่างแล้ว สอนให้ผู้อื่นรู้ได้มีอยู่ในโลกตั้งนี้^{๕๒} ดูกรพราหมณ์บุคคลผู้ประพฤติเรียบร้อยคือประพฤติธรรม ด้วยใจ ๓ อย่างเป็นอย่างนี้แล.

ดูกรพราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย สัตว์บางพวกในโลกนี้ ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตกเพราะเหตุแห่งความประพฤติเรียบร้อยคือประพฤติธรรมอย่างนี้แล^{๕๓}

สรุปแนวคิดในการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา เป็นต้น พุทธศาสนิกชนไม่ว่าจะเป็นบรรพชิต หรือ ฆราวาส ทั่วไป จะร่วมกันประกอบพิธีสักการบูชาเป็นการพิเศษเพื่อน้อมรำลึกถึงพระกรุณาคุณ พระปัญญาคุณ และพระวิสุทธิคุณ ของพระพุทธเจ้า โดยปฏิบัติตนดังนี้ สมาทานศีล รักษาศีล ฟังเทศน์ฟังธรรม ทำวัตรสวดมนต์ ถวายภัตตาหารเช้า-เพล แต่พระสงฆ์ ปลอ่ยนกลปลอ่ยปลาในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา^{๕๔} ชาวพุทธ จะทำการบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยการบูชา ๒ ประการ คือ ก.อามิสบูชาการบูชาด้วยสิ่งของมีติดอกไม้รูปเทียน เป็นต้น ข.ปฏิบัติบูชาการบูชาด้วยการประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอนของ พระพุทธเจ้า มีความพร้อมเพรียงกันฟังธรรม รักษาศีล ๕ หรือศีลอุโบส (ศีล ๘) เจริญสมาธิแผ่เมตตาให้แก่สรรพสัตว์ และนำดอกไม้รูปเทียนไปเวียนเทียนที่วัดหรือศาสนสถาน

๒.๕ แนวคิดและทฤษฎีของนักศึกษ

๒.๕.๑ ความเชื่อของนักศึกษาที่มีต่อศาสนา

ความเชื่อของนักศึกษาที่มีต่อศาสนานั้น อาจมีความแตกต่างกันออกไปแต่โดยส่วนรวมแล้วนักศึกษายังมีความเชื่อที่ดีต่อศาสนาเพราะถือว่าศาสนาเป็นของสูง เป็นสิ่งที่ดีงาม ยั่งยืนและเชื่อถือ อย่างไรก็ตามความเจริญทางด้านวัตถุในปัจจุบันนี้มีผลต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงควรคงความเจริญทางด้านจิตใจไว้ เพื่อช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจ และคลายความตึงเครียดจากการสร้างศรัทธาในศาสนาให้เกิดขึ้นได้ ต้องเกิดจากการใช้สติปัญญาคิดหาเหตุผลหรือเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ตั้งนั้น หากนักศึกษาไม่เข้าถึงหลักธรรมคำสอน ย่อมไม่เข้าใจในหลักของศาสนาอย่างแท้จริง การนำธรรมะเข้ามาแก้ปัญหาต่างๆ ก็ย่อมสามารถสร้างประโยชน์ได้เช่นกัน เพราะเป็นการยับยั้งจิตใจไม่ให้ทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้นการให้เด็กได้มี

^{๕๑} ม. มุ.(บาลี) ๑๒/๔/๔๙๐.

โอกาสฟังธรรม ย่อมทำให้เขาเกิดความคิดพิจารณาสิ่งที่ดี หรือไม่ดีได้ การที่นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่สนใจที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับศาสนาเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องไม่สนุกไม่น่าสนใจ เป็นสิ่งที่เหมาะกับผู้ใหญ่เท่านั้น^{๕๗}

๒.๕.๒ สถาบันทางสังคมที่ให้การอบรมศาสนาแก่นักศึกษา

สถาบันที่ทำหน้าที่ให้การอบรมด้านศาสนาแก่นักศึกษา อาจจะโดยตรงหรือทางอ้อมเพื่อให้นักศึกษาได้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรม คำสอนของศาสนาไปประพฤติปฏิบัติและมีพฤติกรรมต่างๆ ตามที่สังคมต้องการ

สถาบันแรกคือ ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมหน่วยแรก ที่วัยเด็กเป็นสมาชิกนับว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่เด็กมีความใกล้ชิดมากที่สุด และมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการกำหนดพฤติกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรม จริยธรรมซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากพ่อแม่ หรือสมาชิกในครอบครัว เช่นการที่พ่อแม่ทำบุญใส่บาตร การเข้าวัดฟังธรรม ไปเวียนเทียนในวันสำคัญทางพุทธศาสนา เป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้ถือเป็นแบบอย่างที่นักศึกษาได้ซึมซับจากครอบครัว^{๕๘} ได้สรุปความสำคัญของครอบครัวที่มีหน้าที่ถ่ายทอดและให้การเรียนรู้วัฒนธรรม ค่านิยมแก่สมาชิกในครอบครัวไว้ว่า “ครอบครัวนับเป็นพื้นฐานของสังคม ที่มีหน้าที่ถ่ายทอดให้การเรียนรู้วัฒนธรรม และค่านิยมแก่สมาชิกของครอบครัวรวมทั้งกลุ่มเกลาพฤติกรรมหรือบุคลิกภาพให้เป็นไปตามบทบาทและความคาดหวังของสังคม หรือกล่าวได้ว่าบ้านเป็นศูนย์กลางของการอบรม โดยมีบิดามารดาเป็นสื่อกลางของการเรียนรู้

สถาบันที่สองคือ สถานศึกษา ครูอาจารย์เป็นบุคคลกลุ่มสำคัญกลุ่มหนึ่งซึ่งมีบทบาทต่อการแก้ไขปัญหาสังคมในกลุ่มวัยรุ่นและนิสิตนักศึกษา เพราะนักศึกษาบางคนไม่ได้เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ผู้ปกครองแต่กับเชื่อฟังครูหรือเกรงใจครู ดังนั้นคำสอนหรือการตักเตือนของครูอาจารย์ จึงยับยั้งพฤติกรรมไม่เหมาะสมของกลุ่มวัยรุ่นหรือนักศึกษาได้อีกทางหนึ่ง โดยเฉพาะนักศึกษาจะใช้เวลามากกว่าบ้านพฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงออกครูจึงมักได้รับรู้ก่อนพ่อแม่ผู้ปกครอง^{๕๙} สถานศึกษาเป็นสถานศึกษาอย่างเป็นทางการ (Formal education) ที่มีหน้าที่อบรม สั่งสอน ถ่ายทอดความรู้ทางศาสนา ซึ่งปัจจุบัน หลักสูตรได้กำหนดให้วิชาพระพุทธศาสนา เป็นวิชาบังคับ ที่บุคคลต้องเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งจะมีครูอาจารย์สายสังคมศึกษาเป็นผู้สอน บางโรงเรียนจะนิมนต์พระมาสอนโดยตรงในคาบวิชาพระพุทธศาสนา โดยเนื้อหาประกอบด้วย พุทธประวัติ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา

^{๕๗} พรพิมล เจียมนาครินทร์, พัฒนาการวัยรุ่น, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์ ๒๕๓๙), หน้า ๒๕.

^{๕๘} ศรีวรรณ มีคุณ, ปัญหาสังคมในกลุ่มวัยรุ่นและนิสิตนักศึกษา, การศึกษาและการพัฒนาสังคม, ปีที่๑, ฉบับที่๑, (ปีการศึกษา ๒๕๔๘), หน้า ๒๒.

^{๕๙} อ่างแล้ว, หน้า ๒๓.

พระไตรปิฎก หน้าที่ชาวพุทธ มารยาทชาวพุทธเป็นต้น นอกจากนี้ เมื่อถึงวันสำคัญทางศาสนา ทางสถานศึกษาก็จัดให้มีกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้นักเรียน ได้เรียนรู้และเข้าใจในพิธีกรรม ที่สำคัญ ดังกล่าว เช่น การจัดนิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับพุทธประวัติ พิธีเวียนเทียน ในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา และจัดให้มีการแห่เทียนพรรษา ก่อนที่จะถึงวันเข้าพรรษา ๑-๒ วันเป็นต้น

ดังนั้นสถานศึกษาจึงมีบทบาทโดยตรงที่จะให้ความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาตลอดจน แนวทางในการประพฤติปฏิบัติต่างๆ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพุทธ ศาสนาสามารถวิเคราะห์ และตระหนักในคุณค่าของพระรัตนตรัย และหลักพุทธธรรม นำมโนทัศน์หลักธรรมมาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและประโยชน์ต่อสังคม รวมทั้งปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

สถาบันที่สาม คือสถาบันศาสนา ได้กล่าวถึงหน้าที่ของสถาบันศาสนาว่า

๑. ช่วยให้มีการเรียนรู้ทางสังคม หน้าที่ของศาสนาในข้อนี้เกี่ยวข้องกับภารกิจให้บุคคลมีการเรียนรู้ระเบียบประเพณีและกฎเกณฑ์สำหรับการดำรงชีวิตประจำวัน ศาสนาช่วยให้บุคคลรู้จักการปรับตัวและปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมในสังคม

๒. เป็นสื่อในการควบคุมสังคม ข้อนี้หมายถึงคำสอนของศาสนามีส่วนช่วยควบคุมพฤติกรรมบุคคลให้เป็นปกติ ศาสนาทุกศาสนาเน้นศีลธรรมความประพฤติดี และการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่บุคคลอื่นคนที่ประพฤติผิดทำนองคลองธรรม ศาสนาก็จะตำหนิว่าเป็นคนชั่วและควรแก่การลงโทษ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ ๑ ถึง ๕ ให้ความสำคัญแก่การพัฒนาสังคมโดยเน้นการขยายบริการพื้นฐานทางด้านสังคม เช่นการศึกษา ซึ่งแม้จะได้ดำเนินการไปมากแล้วก็ตาม แต่ปัญหาทางด้านสังคมบางเรื่องกลับรุนแรงและสลับซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้นตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๖ เป็นต้นมา จึงเห็นสมควรปรับแนวทางการพัฒนาสังคมในระดับพื้นฐานคือ คน ครอบครัว ชุมชน อันเป็นส่วนย่อยของสังคมให้มากขึ้น โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๗ ได้ให้สถาบันทางศาสนาเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาจิตใจประชาชน โดยจัดให้มี กลไกของรัฐเพื่อประสานงาน และสนับสนุนช่วยเหลือการดำเนินงานของบ้าน วัด โรงเรียน และองค์กรทางด้านศีลธรรมต่างให้เข้ามามีบทบาทในกระบวนการพัฒนาจิตใจ จะเห็นได้ว่าการปลูกฝังอบรมเพื่อให้ นักเรียน นักศึกษา เห็นความสำคัญของศาสนา ต่อสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและสถาบัน ศาสนาเป็นหลักที่ต้องร่วมมือกันเพื่อปลูกฝังขัดเกลาให้นักศึกษาเห็นความสำคัญ และนำหลัก ศีลธรรมทางพุทธศาสนามาปฏิบัติ เพื่อความเจริญก้าวหน้าของตนเองสังคมและประเทศชาติ

ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรม ในวันสำคัญทางพุทธศาสนานั้นประกอบไปด้วยหลายปัจจัยและหลากหลายรูปแบบของความเชื่อและความศรัทธา และความเชื่อและศรัทธา ในรูปแบบของพุทธธรรมนั้น ประกอบด้วย

๑. ความเชื่อและความศรัทธาเป็นขั้นหนึ่งในกระบวนการพัฒนาปัญญา และกล่าวได้ว่าเป็นขั้นขั้นต้นที่สุด

๒. ความเชื่อและความศรัทธาที่ประสงค์ ต้องเป็นความเชื่อความซาบซึ้งที่เนื่องด้วยเหตุผล คือมีปัญญารับรองและเป็นทางสืบต่อแก่ปัญญาได้ มิใช่เพียงความรู้สึกมอตัวมอความไว้วางใจให้สิ้นเชิง โดยไม่ต้องถามหาเหตุผล อันเป็นลักษณะทางฝ่ายอาเวค(Emotion) ด้านเดียว

๓. ความเชื่อความศรัทธาที่เป็นความรู้สึกฝ่ายอาเวคด้านเดียว ถือเป็นความเชื่อที่งมงาย เป็นสิ่งที่จะต้องกำจัดหรือแก้ไขให้ถูกต้อง ส่วนความรู้ฝ่ายอาเวคที่เนื่องอยู่กับศรัทธาแบบที่ถูกต้อง เป็นสิ่งที่นำมาใช้ในกระบวนการปฏิบัติธรรมให้เป็นประโยชน์ได้มากพอในระยะต้น ๆ แต่จะถูกปัญญาเข้าแทนที่โดยสิ้นเชิงในที่สุด

๔. ศรัทธาที่มุ่งหมายในกระบวนการพัฒนาปัญญานั้น อาจให้ความหมายสั้น ๆ ว่าเป็นความซาบซึ้งด้วยมั่นในเหตุผลเท่าที่ตนมองเห็น คือมั่นใจตนเอง โดยเหตุผลว่าจุดหมายที่อยู่เบื้องหน้านั้นเป็นไปได้แท้จริง และมีค่าควรแก่การที่ตนจะเดินไปให้ถึง เป็นศรัทธาที่เร้าใจอยากพิสูจน์ความจริงของเหตุผลที่มองเห็นอยู่เบื้องหน้านั้นยิ่ง ๆ ขึ้นไป เป็นบันไดขั้นต้นสู่ความรู้ตรงเข้ากับความรู้สึกมอใจให้แบบอาเวค ซึ่งทำให้หยุดคิดหาเหตุผลต่อไป

๕. เพื่อควบคุมความเชื่อความศรัทธาให้ถูกต้อง ธรรมหมวดใดในพุทธธรรม ถ้ามีศรัทธาเป็นส่วนประกอบข้อหนึ่งแล้ว จะต้องมียุปัญญาเป็นอีกข้อหนึ่งด้วยเสมอไป และตามปกติศรัทธาย่อมมาเป็นข้อที่หนึ่ง พร้อมกับปัญญาเป็นข้อสุดท้าย ปัญญาจึงสำคัญกว่าศรัทธาทั้งในฐานะเป็นตัวคุมและในฐานะเป็นองค์ประกอบที่จำเป็น แม้ในแง่คุณสมบัติของบุคคล ผู้ที่ได้ยกย่องสูงสุดในพระพุทธศาสนา ก็คือผู้มีปัญญาสูงสุด เช่นพระสารีบุตรอัครสาวก เป็นต้น ไม่ได้ถือเอาศรัทธาในศาสนาเป็นเกณฑ์

๖. คุณประโยชน์ของความเชื่อและความศรัทธาเป็นไปใน ๒ ลักษณะ คือในแนวหนึ่ง ศรัทธาเป็นปัจจัยให้เกิดปีติ ซึ่งทำให้เกิดปีติสัทธา (ความสงบเยือกเย็น) นำไปสู่สมาธิและปัญญาในที่สุดอีกแนวหนึ่ง ศรัทธาทำให้เกิดวิริยะคือความพยายามที่จะปฏิบัติ ทดลอง สิ่งที่เชื่อด้วยศรัทธานั้นให้เหตุผลประจักษ์จริงจังก่ตน ซึ่งนำไปสู่ปัญญาในที่สุด คุณประโยชน์ทั้งสองนี้จะเห็นว่าเป็นผลจากความรู้สึกในฝ่ายอาเวค แต่ต้องมีความไฝประสงค์ปัญญาแฝงอยู่ด้วยตลอดเวลา

๗. ศรัทธาเป็นไปเพื่อปัญญา ดังนั้นศรัทธาจึงต้องเสริมความคิดวิจยวิจารณ์ จึงจะเกิดความก้าวหน้าแก่ปัญญาตามจุดหมาย นอกจากนี้แม้ตัวศรัทธานั้นเองจะมั่นคงแน่นแฟ้นได้ก็เพราะได้คิดเหตุผลจนมั่นใจ หมดความเคลือบแคลงสงสัยใด ๆ โดยใจนี้ศรัทธาในพุทธธรรมจึง

ส่งเสริมการค้นคว้าหาเหตุผล การขอร้องให้เชื่อที่ดี การบังคับให้ยอมรับความจริงตามที่กำหนดก็ดี การชู้ด้วยภัยแก่ผู้ไม่เชื่อที่ดี เป็นวิธีการเข้ากันไม่ได้เลยกับศรัทธา^{๖๐}

สรุปความเชื่อของนักศึกษาที่มีต่อศาสนานั้น มีความแตกต่างกันออกไป แต่โดยส่วนรวมแล้วนักศึกษายังมีความเชื่อที่ดีต่อศาสนาเพราะถือว่าศาสนาเป็นของสูงเป็นสิ่งที่ตั้งงาม และสถาบันที่ทำหน้าที่ให้การอบรมด้านศาสนาแก่นักศึกษา ต้องเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม คำสอนของศาสนาไปประพฤติปฏิบัติและมีพฤติกรรมต่าง ๆ ตามที่สังคมต้องการ

๒.๖ สภาพการจัดการกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช

๒.๖.๑ ประวัติวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช

การจัดตั้งวิทยาลัยการอาชีพมหาราช เกิดจากการรวมกลุ่มของพระภิกษุสงฆ์ ข้าราชการ พ่อค้า คหบดี และประชาชน ในบริเวณใกล้เคียงได้ยื่นคำร้องขอให้กรมอาชีวศึกษา จัดตั้งเป็นสถานศึกษา บนที่ดินที่พระครูสุวรรณโสภิต (หลวงพ่อเสงี่ยม) เจ้าอาวาสวัดสุวรรณเจดีย์ ขณะที่ท่านดำรงตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้จัดซื้อ มอบให้กับกรมอาชีวศึกษาจัดตั้งสถานศึกษา เพื่อให้ลูกหลานชาวอำเภอมหาราชและใกล้เคียงได้มีสัมมาชีพ หารายได้เลี้ยงครอบครัวได้อย่างมั่นคง ซึ่งหลวงพ่อเสงี่ยม^{๖๑} ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า “อาตมามีความรู้น้อย อ่านหนังสือไม่ค่อยออก จบแค่ ป.๔ ไม่อยากให้ลูกหลานเป็นตั้ง อาตมาจึงสร้างวิทยาลัยการอาชีพมหาราชเพื่อลูกหลานจะได้มีภูมิปัญญาและมีอาชีพเลี้ยงตัวและครอบครัวได้” วิทยาลัยการอาชีพมหาราชได้ประกาศจัดตั้ง โดยกระทรวงศึกษาธิการเมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ ให้เป็นสถานศึกษาสังกัดกองการศึกษาอาชีพ กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ บนเนื้อที่ ๒๒ ไร่ ๑ งาน^{๖๒}

๒.๖.๒ การจัดการกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช

วิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้จัดกิจกรรมที่วิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราชได้ทำคือ กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาเนื่องในเทศกาลวันวิสาขบูชาซึ่งเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาซึ่งถือว่าเป็นวันที่พระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้

^{๖๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมมิก, ๒๕๔๙), หน้า ๖๔๗-๖๔๘.

^{๖๑} พระสุวรรณศีลาจารย์ (เสงี่ยม ปณฺหาทีโป) ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เจ้าอาวาสวัดสุวรรณเจดีย์

^{๖๒} วิทยาลัยการอาชีพมหาราช, **แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ, ๒๕๕๓**, หน้า ๒, (อัครา).

และปรีณิพพาน และเป็นวันที่องค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้เป็นวันสำคัญของโลก ทั่วโลกให้การยอมรับ ดังนั้นพุทธศาสนิกชนทุกคน สมควรที่จะได้ร่วมกันระลึกถึงและให้วันสำคัญนี้เป็นมากกว่าวันสำคัญและน้อมนำเอาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปประพฤติปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม สังคม และประเทศชาติ และเพื่อน้อมรำลึกถึงองค์ผู้ทรงให้กำเนิดพระพุทธศาสนา เมื่อถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ของทุกปี ชาวพุทธต่างพร้อมใจกันประกอบพิธีวิสาขบูชาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ด้วยการถือศีล ฟังธรรม บำเพ็ญภาวนา ประกอบกิจกรรมอันเป็นกุศลและเวียนเทียนรอบพระประธานในอุโบสถ ในตอนค่ำ จากการประเมินผลการส่งเสริมพระพุทธศาสนาเนื่องในเทศกาลวันวิสาขบูชา ของนักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราชพบว่า นักเรียนชั้น ปวช. ที่เข้าร่วมกิจกรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๔ คะแนน และมีคะแนนประเมินผลกิจกรรมสูงสุด คือ กิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักถึงค่านิยมความเป็นไทยได้มากขึ้น เพียงใจและประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๘ คะแนน รองลงมาคือกิจกรรมร่วมใจทำความสะอาดวัดและสถานที่ใช้ในการจัดกิจกรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๐ คะแนน ลำดับที่สาม กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา มากน้อยเพียงใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๒ คะแนน^{๖๓}

วิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้จัดกิจกรรมการนั่งสมาธิเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ของนักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราชพบว่า นักเรียนชั้น ปวช. ที่เข้าร่วมกิจกรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (x=๓.๘๙)การนำการนั่งสมาธิไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน อยู่ระดับมาก ๔.๑๓ คะแนน การนั่งสมาธิเป็นการจงรักภักดี อยู่ระดับมาก ๔.๐๑ คะแนน ความเหมาะสมกับวัดที่ใช้เป็นสถานที่ในการนั่งสมาธิ อยู่ระดับมาก ๓.๘๗ คะแนน การนั่งสมาธิมีส่วนช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม อยู่ระดับมาก ๓.๘๓ คะแนน ความรู้ความสามารถของพระสงฆ์ในการนั่งสมาธิ อยู่ระดับมาก ๓.๘๑ คะแนน การนั่งสมาธิก่อให้เกิดประโยชน์ อยู่ระดับมาก ๓.๘๘ คะแนน ความเหมาะสมของลำดับขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม อยู่ระดับมาก ๓.๘๒ คะแนน การจัดสถานที่ในการนั่งสมาธิ อยู่ระดับมาก ๓.๘๐ คะแนน ความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับวิธีการนั่งสมาธิ อยู่ระดับมาก ๓.๗๒ คะแนน และการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ อยู่ระดับมาก ๓.๖๘ คะแนน^{๖๔}

^{๖๓} วิทยาลัยการอาชีพมหาราช, โครงการส่งเสริมพระพุทธศาสนาเนื่องในเทศกาลวันวิสาขบูชา, ๒๕๕๓, หน้า๒, (อัตสำเนา).

^{๖๔} วิทยาลัยการอาชีพมหาราช, โครงการนั่งสมาธิเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา, ๒๕๕๐., (อัตสำเนา).

วิทยาลัยการอาชีพอำเภอหารราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้จัดกิจกรรมการแห่เทียนวันเข้าพรรษา เพื่อใช้ในกิจของสงฆ์ตลอดระยะเวลา ๓ เดือน และยังเป็น การสืบสานประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นให้อยู่สืบไป ให้ประชาชนและนักเรียน นักศึกษา ตระหนักและเห็นความสำคัญทางพระพุทธศาสนาสืบไป การจัดกิจกรรมครั้งนี้ สรุปได้ว่า ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ จำนวน ๔๐ คน และนักเรียน จำนวน ๑๗๕ คนเข้าร่วมกิจกรรม และผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ และนักเรียน เห็นความสำคัญของพิธีกรรมทางศาสนา และช่วยกันสืบสานประเพณีอันดีงามให้คงอยู่ต่อไป การแจกแบบสอบถาม ได้ให้ความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ดี^{๕๔}

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัย

จากการศึกษาพบว่าม้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัย ซึ่งงานวิจัยเหล่านั้น ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ในลักษณะต่างๆไว้ดังนี้

พระณัฐเสฏฐ์ อธิฉาโณ (รุ่งเรือง) ได้วิจัยเรื่อง "ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน : ศึกษากรณี วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร " ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน ศึกษากรณีวัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า พุทธศาสนิกชนผู้บวชเนกขัมมะที่มี เพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีการตัดสินใจบวชเนกขัมมะไม่แตกต่างกัน ส่วนอาชีพ รายได้ต่อเดือนส่งผลให้มีการตัดสินใจบวชเนกขัมมะที่แตกต่างกันโดยปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะ มากที่สุด คือ มีความศรัทธาเชื่อมั่นในชื่อเสียงของผู้ดำเนินโครงการบวชหรือชื่อเสียงของทางวัดมากที่สุด ส่วนทัศนคติเกี่ยวกับประโยชน์ในการบวชเนกขัมมะ ๓ อันดับแรก คือ เห็นว่าทำให้ได้บำเพ็ญเนกขัมมะบารมี ร่องลงมา คือ ทำให้ได้ฟังหลักธรรมจากครูบาอาจารย์ ทำให้เกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนา มากขึ้น โดยมุ่งเน้นเพื่อบำเพ็ญเนกขัมมะบารมี เพื่อศึกษาเรียนรู้หลักธรรมและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตก่อให้เกิดความสงบร่มเย็นในจิตใจ และเพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากความทุกข์^{๕๖}

^{๕๔} วิทยาลัยการอาชีพมหาราช, โครงการแห่เทียนวันเข้าพรรษา, ๒๕๕๒., (อัตสำเนา).

^{๕๖} พระณัฐเสฏฐ์ อธิฉาโณ (รุ่งเรือง), "ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน : ศึกษากรณี วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร (๒๕๕๓)", *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า (๑).

แสงอำพา บำรุงธรรม ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อและพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นในเมืองเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อเป็นความรู้ที่ต้องอาศัยกระบวนการการถ่ายทอด และกระบวนการการเรียนรู้ทั้งในลักษณะความเชื่อทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้อาจจะได้มาจากประสบการณ์ของตนเองการสั่งสอน การกล่อมเกลานในเนื้อหาต่างๆ ที่หลากหลาย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าพฤติกรรมต่างๆ มาจากความเชื่อและค่านิยมในลักษณะเดียวกัน ระยะเวลาวัฒนธรรมสถาบันทางสังคมและสิ่งแวดล้อม^{๖๗}

อรุณวรรณ บุญเทียบพิชัยพร ได้วิจัยเรื่อง "ปัจจัยในการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนด้วยพุทธทศกาวนา : กรณีศึกษาค่ายคุณธรรมวัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม)" ผลการศึกษาพบว่า เยาวชนส่วนใหญ่เป็นหญิง คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๕ เป็นชายคิดเป็นร้อยละ ๓๔.๕ และพบว่าด้านวิธีการฝึกอบรมค่ายคุณธรรมวัดอุโมงค์จะเน้นการอบรมตามหลักพุทธทศกาวนา ๔ คือ กายกาวนา ศีลกาวนา จิตกาวนา ปัญญาภาวนา โดยการแบ่งกลุ่มและธรรมบรรยาย เป็นวิธีที่มีประโยชน์ ทำให้มีความเข้าใจถึงเนื้อหาสาระได้มาก ด้านความเหมาะสมของการปฏิบัติ พบว่ามีความเหมาะสมของการฝึกมากที่สุด คือ มารยาทชาวพุทธ การเข้าร่วมกิจกรรมในการฝึกอบรมพุทธทศกาวนาครั้งนี้ พบว่า เป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงคุณค่าของอาหาร ความกตัญญู ความเคารพบิดา มารดา ครู อาจารย์ เป็นสิ่งที่ควรกระทำ ด้านเวลาพบว่าระยะเวลา ๓ วัน ๒ คืน มีความเหมาะสมกับการฝึกอบรมค่ายคุณธรรมวัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) และตารางเวลาการทำกิจกรรมมีความเหมาะสม สามารถปฏิบัติได้มาก และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้มาก ด้านวิทยากร พบว่า วิทยากรแต่ละท่านมีความรู้ความสามารถ มีการเตรียมข้อมูลมาเป็นอย่างดี สามารถถ่ายทอดและให้ความรู้ตามเนื้อหาสาระของหลักสูตรได้มากที่สุดหลังจากผ่านการอบรม ทำให้นักเรียนเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับหลักพุทธทศกาวนาได้มาก ด้านกายกาวนา นักเรียนได้ฝึกฝนตนเอง การเจริญภาวนาในอิริยาบถต่างๆ ได้มาก ด้านศีลกาวนา นักเรียนได้ฝึกควบคุมตนเองให้อยู่ในกฎ กติกา ควบคุมสำรวมอินทรีย์ทั้ง ๕ ได้มาก ด้านจิตกาวนา ได้ฝึกฝนตนเองในการทำสมาธิได้มากที่สุด ด้านปัญญาภาวนา มีความเข้าใจในการฟังธรรมบรรยายได้มาก มองเห็นโทษของอบายมุข ได้มองเห็นคุณค่าของการเป็นลูกที่ดี การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการที่มีรากฐานมีอยู่ในวิถีทางสังคมวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นซึ่งไม่ได้แยกกันระหว่างการเรียนรู้กับชีวิต เป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลและชุมชนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ องค์ประกอบที่สำคัญคือการเรียนรู้ในวิถีชีวิตแบบพื้นบ้านการปฏิบัติตามอย่างผู้รู้ การอบรมสั่งสอนในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นจริงได้การปรับเปลี่ยน

^{๖๗} แสงอำพา บำรุงธรรม, "ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อและพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นในเมืองเชียงใหม่", *วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓๕.

ตามสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนไป มีความสะดวกสบายมากขึ้นทำให้วิถีชีวิตหลายอย่างในกระบวนการขัดเกลาถูปรับตามสภาพที่เป็นจริงของชาวบ้านในท้องถิ่น^{๖๘}

กึ่งกาญจน์ กาบเครือ ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยทางพุทธศาสนาต่อพฤติกรรมทางเพศนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีการปฏิบัติตนตามหลักศีล ๕ วิถีชีวิตแบบพุทธ เหตุผลเชิงคุณธรรมลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตน การได้รับการปลูกฝังลักษณะทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนต่างก็มีพฤติกรรมทางเพศต่างกัน ส่วนนักเรียนที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนด้านสุขภาพและการได้รับการปลูกฝังลักษณะทางพุทธศาสนาจากครอบครัวต่างกันมีพฤติกรรมทางเพศไม่แตกต่างกัน และการปฏิบัติตนตามหลักศีล ๕ นั้น สามารถปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียนให้ดีขึ้นได้^{๖๙}

พระมหานิมิต สีขรสุนฺโด (ทิพย์ปัญญาเมธี) ได้วิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระศรีศีลปัสุนทรวาที(สิลปี่ สิขุขาสโก)" ผลการวิจัยพบว่า ความเข้าใจหลักธรรมอย่างลึกซึ้งแล้วหลอหลอมให้เกิดอุดมการณ์ หรือปติธานขึ้นในใจว่าจะดำเนินรอยตามพระพุทธบาท เสมือนการบำเพ็ญบารมีเพื่อมรรคผลตามศัทธิที่ท่านเชื่อมั่น เมื่อท่านต้องการที่จะประกาศพระศาสนาแม้มีอุปสรรคปัญหาต่างๆ ท่านก็ไม่ย่อท้อ เพราะที่ท่านประสบความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่ใช่เป็นเรื่องพรสวรรค์ หากผลแห่งความสำเร็จนั้นมาจากความขยันของท่าน มองงานเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต มีความชัดเจนในเรื่องเป้าหมายตามแผนของเถรวาท เพราะท่านเห็นประโยชน์ใหญ่ข้างหน้า จึงไม่ลังเล ไม่รีรอ มุ่งหน้า เดินหน้าตลอด ทำงานอย่างมีอุดมการณ์ มีกำลังใจในการทำงาน มีความสุขกับการทำงานเพราะเป็นงานที่ประเสริฐของท่าน^{๗๐}

สรุปได้ว่า จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปัจจัยนั้น ปัจจัยมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นประโยชน์ในการเป็นตัวเลือก ในการเข้าร่วมพิธีกรรม และการที่นักศึกษาเข้าร่วมปฏิบัติพิธีกรรม ด้วยจิตสำนึกในฐานะผู้นับถือพระพุทธศาสนา และแนวปฏิบัติที่ถูกต้องในการที่จะโยงไปถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่อไป

^{๖๘} อรุณวรรณ บุญเทียบที่ฉัมพร, "ปัจจัยในการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนด้วยพุทธภาวนา : กรณีศึกษาค่ายคุณธรรมวัดอุโมงค์", **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า (๑).

^{๖๙} กิ่งกาญจน์ กาบเครือ, "ปัจจัยทางพุทธศาสนาต่อพฤติกรรมทางเพศนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น", **วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๒๕๕๖), หน้า (๑).

^{๗๐} พระมหานิมิต สีขรสุนฺโด (ทิพย์ปัญญาเมธี), "ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระศรีศีลปัสุนทรวาที(สิลปี่ สิขุขาสโก)", **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า (๑).

๒.๗.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาพบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งงานวิจัยเหล่านั้น ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในลักษณะต่างๆไว้ดังนี้

นิภา แก้วประดิษฐ์ ได้วิจัยเรื่อง “การเข้าร่วมในพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของวัยรุ่น” ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีการเข้าร่วมในพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพุทธศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า อายุความเชื่อในศาสนา สถานศึกษา เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมในพิธีกรรม ยกเว้นปัจจัยด้านเพศ ระดับการศึกษา อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา และการคบเพื่อน ซึ่งผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการเข้าร่วมในพิธีกรรม ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตน คือ เพศ อาชีพบิดา ความเชื่อศรัทธาในพุทธศาสนา และสถานศึกษา ยกเว้น ปัจจัยด้าน อายุ ระดับการศึกษา อาชีพมารดา ความเชื่อศรัทธาพระสงฆ์ และการคบเพื่อน ซึ่งผลทดสอบสมมติฐาน พบว่า เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของวัยรุ่น^{๗๑}

พระมหาพรพงษ์ วรเมธี (บุญปั้น) ได้วิจัยเรื่อง "ปัญหาการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖ ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่" ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดกิจกรรมเสริม ประสบปัญหามากในเรื่องไม่มีสถานที่ที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมเสริมอย่างสม่ำเสมอ นักเรียนต้องการให้โรงเรียนจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาและพระพุทธ ศาสนา อาทิเช่น การเข้าค่ายจริยธรรม การแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ การเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนารวมทั้งต้องการให้ครูผู้สอนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องจริยธรรม ส่วนครูผู้สอนต้องการให้มีการจัดกิจกรรมเสริมเป็นระยะๆ หลากๆ รูปแบบให้สอดคล้องกับเนื้อหา รวมทั้งมีงบประมาณในการจัดกิจกรรมเสริมให้มากขึ้น นักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านจริยธรรมในเรื่องความเสียสละ ความมีระเบียบวินัย ความอดทน การประหยัด การตรงต่อเวลา ความขยันและความสามัคคี ผู้ปกครองต้องการให้จัดอบรมธรรมะในโรงเรียนและให้นักเรียนเข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา ควรมีการเข้าค่ายจริยธรรมเพื่อปลูกฝังนิสัยที่ดีให้กับนักเรียน การนำหลักธรรมในวิชาพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติใน

^{๗๑} นิภา แก้วประดิษฐ์, “การเข้าร่วมในพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของวัยรุ่น”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ๒๕๕๖), หน้า (๑)

ชีวิตประจำวัน นักเรียนได้นำหลักธรรมคำสอนไปใช้ปฏิบัติได้เหมาะสมกับวัยและสถานภาพของ^{๗๒}

พระปลัดวิชา สิริภทโท (เที่ยงธรรม) ได้วิจัยเรื่อง "ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุของชาวพุทธ : กรณีศึกษาพระธาตุหล้าหนองของประชาชน จังหวัดหนองคาย" ผลการวิจัยพบว่า รูปของพิธีกรรมก็เปรียบเสมือนดอกไม้ล้อมคนในสังคมให้เข้ามาด้วยกันไว้เป็นหมู่เป็นพวก เพื่อไม่ให้กระจัดกระจายกันไปต่างคนต่างทำกิจกรรมกันไปคนละทิศละทาง ไม่อาจจะร่วมกันเป็นปีกแผ่นสามัคคีกันได้รูปแบบของพิธีกรรมนั้นมีส่วนสำคัญอย่างมากถ้าได้รับการพัฒนาให้ผู้เข้าร่วมเกิดความสนใจพระธาตุหล้าหนอง จังหวัดหนองคาย เป็นพระธาตุที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ คือพระธาตุพระบาทกำขวา (เบ็องขวา) โดยพระอรหันต์ทั้ง ๕ รูป ต่อมาพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้สร้างเจดีย์ใหญ่ครอบไว้ในพุทธศตวรรษที่ ๒๑ และพระธาตุหล้าหนอง ได้พังทลายลงในแม่น้ำโขง เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๐ ประชาชนจังหวัดหนองคายได้สร้างพระธาตุหล้าหนองจำลองขึ้นทดแทนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ประชาชนจังหวัดหนองคายมีความเชื่อว่า พระธาตุหล้าหนอง เป็นเจดีย์ที่พระอรหันต์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุจริง และองค์พระธาตุมีความศักดิ์สิทธิ์ มีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ดลบันดาลให้ผู้ศรัทธาแคล้วคลาดปลอดภัย และเป็นสิริมงคลต่อตัวเอง ได้ปฏิบัติติดต่อกันมาเป็นเวลาช้านานโดยใช้พิธีกรรมเป็นอุบาย พิธีกรรมที่ปฏิบัติสืบกันมาจนกลายเป็นประเพณี ในปัจจุบันมีรูปแบบและวิธีการที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย จากการสักการบูชากลายเป็นการประกวดแข่งขันกันโดยมีเงินรางวัลเป็นตัวล่อในที่สุด และการบูชาด้วยวิธีการต่างๆ นั้นล้วนเป็นการสร้างแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีงามให้กับตนเอง ครอบครัว และสังคมจึงถือว่าการบูชาเป็นมงคลแก่ชีวิต ฉะนั้นการสักการบูชาพระธาตุหล้าหนองซึ่งบรรจุพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงเป็นการบูชาบุคคลที่ควรบูชาเกิดความให้เกิดมงคลอันสูงสุด^{๗๓}

พระบุญช่วย ไชติวิโส (อ๋วยวงศ์) ได้วิจัยเรื่อง "ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในความเชื่อและพิธีกรรมการบวชศีลวัณของชาววานรนิวาส" ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการบวชศีลวัณของชาววานรนิวาส พบว่าเป็นความเชื่อผสมผสานระหว่าง

^{๗๒} พระมหาวรพงษ์ วรเมธี (บุญปั้น), "ปัญหาการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖ ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่", วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า (๑).

^{๗๓} พระปลัดวิชา สิริภทโท (เที่ยงธรรม), "ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุของชาวพุทธ : กรณีศึกษาพระธาตุหล้าหนองของประชาชน จังหวัดหนองคาย", วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต(พระพุทธศาสนา),(บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า (๑).

ความเชื่อดั้งเดิม ความเชื่อของพราหมณ์ ความเชื่อของพุทธศาสนา ซึ่งชาวตำบลวานรนิวาส ได้เชื่อถือและปฏิบัติกันมา โดยปรากฏผ่านสัญลักษณ์ในการประกอบพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญ สามารถจำแนกได้เป็น ๓ ประเภท ด้วยกัน ประเภทที่ ๑ พิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญคน มีดังนี้ การสู่ขวัญพระสงฆ์ การสู่ขวัญผู้สูงอายุ การสู่ขวัญแต่งงาน การสู่ขวัญคนป่วย พิธีกรรมเหล่านี้ พบหลักกรรมในทางพระพุทธศาสนา เพราะสามารถนำเอาหลักกรรมไปใช้ได้ในการดำเนินชีวิต ประเภทที่ ๒ พิธีกรรมการสู่ขวัญสัตว์ พบเฉพาะการสู่ขวัญควายเท่านั้น ไม่มีการสู่ขวัญสัตว์ชนิดอื่น เพราะชาววานรนิวาสมีความเชื่อว่าควายเป็นสัตว์ที่คู่คุณ โดยการไ้แรงงาน แต่ไม่พบหลักกรรมใดๆ ส่วนประเภทที่ ๓ พิธีกรรมการสู่ขวัญสิ่งของ ของชาววานรนิวาส พบเฉพาะการสู่ขวัญข้าว การสู่ขวัญขึ้นบ้านใหม่ การสู่ขวัญเหื่อน การสู่ขวัญหลวงพ่อกใหญ่ตะเคียนทองเท่านั้น แต่ไม่พบหลักกรรมใดๆ ในการประกอบพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญ และยังพบว่ามีการปรับเปลี่ยนวิธีการสู่ขวัญไปตามยุคตามสมัย ไม่ว่าจะเป็นการสู่ขวัญคน การสู่ขวัญสัตว์ การสู่ขวัญสิ่งของ ขึ้นอยู่กับ โอกาส เวลา สถานที่ ความเชื่อ และพิธีกรรม ในการที่จะประกอบพิธีกรรมเหล่านั้นด้วยหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญของชาววานรนิวาส ตำบลวานรนิวาส อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร พบว่ามีปรากฏใน บายศรี ๓ ชั้น บายศรี ๕ ชั้น, บายศรี ๗ ชั้น, บายศรี ๙ เท่านั้น ซึ่งชาววานรนิวาส ได้เปรียบเทียบหลักกรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สุจริต ๓ ไตรสิกขา ๓ เบญจศีล ๕ อริยทรัพย์ ๗ พุทธคุณ ๘ เหล่านี้เป็นต้น อันจะช่วยให้พิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญ เป็นการอนุรักษ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นที่สนใจใคร่ศึกษา และเรียนรู้ของอนุชนรุ่นหลังต่อไป^{๗๔}

พระวิวัฒน์ อุตตเบโม (เอี่ยมเปรมจิต) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาวิเคราะห์หลักกรรมและการให้ผลของกรรมในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท" ผลวิจัยพบว่า กรรม คือการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา และสามารถจำแนกกรรมออกไปตามรูปแบบได้หลายรูปแบบ คือ (๑) จำแนกตามเวลาที่เกิด (๒) จำแนกตามลักษณะทางที่ทำให้เกิดกรรม (๓) จำแนกตามลักษณะการให้ผล (๔) จำแนกตามลักษณะอาการแสดงออก (๕) จำแนกตามคุณภาพของกรรม

ในคัมภีร์อรรถกถามีการจำแนกกรรม คือ (๑) จำแนกตามเวลาที่ให้ผล มี ๔ ประเภท ได้แก่ กรรมให้ผลในปัจจุบัน กรรมให้ผลในภพที่จะไปเกิดคือในภพหน้า กรรมให้ผลในภพต่อ ๆ ไป และกรรมเล็กให้ผล (๒) จำแนกตามการให้ผลตามหน้าที่ มี ๔ ประเภท ได้แก่ กรรมที่เป็นตัวนำไปเกิด กรรมที่เข้าช่วยสนับสนุน กรรมที่บีบคั้นกรรมอื่นให้ทุเลาลง และกรรมตัดรอนกรรมอื่นให้ขาดไป และ (๓) จำแนกตามความยกย่องหรือลำดับความแรงในการให้ผล

^{๗๔} พระบุญช่วย โชติวิโส (อุ้ยวงศ์), "ศึกษาหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาในความเชื่อและพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญของชาววานรนิวาส", วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต(การบริหารจัดการคณะสงฆ์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า (๑).

มี ๔ ประเภท ได้แก่ กรรมหนัก กรรมที่ทำมามาก กรรมที่ทำเมื่อจวนจะตาย และกรรมสักว่าทำ กรรมยังมีความสัมพันธ์กับสังสารวัฏและปฏิจสมุปบาท และหลักอริยสัจ ๔ ในฐานะที่เป็นผล คือทำให้ต้องเสวยกรรมและเวียนว่ายตายเกิด จึงทำให้เกิดทุกข์

พระอรรถกถาจารย์ให้ความสำคัญในการศึกษาคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทว่าเพื่ออธิบายความพระคาถาที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ให้กับผู้ที่กำลังศึกษาคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทนี้ มีตัวอย่างของการให้ผลของกรรมที่สามารถยกมาศึกษาได้ ๘๖ ตัวอย่างด้วยกัน และสามารถวิเคราะห์จำแนกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและสังเคราะห์เข้ากับหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาได้หลายกรณี นอกจากนี้ยังสามารถจำแนกการให้ผลของกรรมที่มีส่วนสัมพันธ์กับเวลาให้ผลของกรรมซึ่งมีทั้งให้ผลในชาตินั้น และมีทั้งให้ผลแบบข้ามภพข้ามชาติ การอธิบายเรื่องกรรมของพระพุทธเจ้าจะมีปรากฏอย่างเห็นได้ชัดในพระคาถา ส่วนพระอรรถกถาจารย์ใช้วิธีการเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นประกอบนอกจากนี้ เรื่องกรรมที่ปรากฏในอรรถกถาธรรมบทยังมีอิทธิพลต่อคนในสังคมไทยหลายด้าน เช่น (๑) ด้านวิถีชีวิต เช่นวิถีชีวิตส่วนปัจเจกบุคคล และส่วนสังคม (๒) ด้านศิลปวัฒนธรรม เช่นงานสถาปัตยกรรม งานประติมากรรม และงานจิตรกรรม (๓) ด้านการปฏิบัติธรรม และ(๔) ผลงานทางด้านวรรณกรรม ทั้งหมดนี้เป็นแนวทางในการปฏิบัติของคนในสังคมเพื่อให้อยู่ในหลักศีลธรรมอันดีงาม^{๗๕}

สรุปได้ว่าจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธ ศาสนานั้น เป็นการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นประโยชน์ในการเป็นตัวเลือก ในการเข้าร่วมพิธีกรรม ของนักศึกษาเข้าร่วมปฏิบัติพิธีกรรมในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา ด้วยจิตสำนึกในฐานะผู้นับถือพระพุทธศาสนา การเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นประโยชน์ในการเป็นตัวเลือก และแนวปฏิบัติที่ถูกต้องในการที่จะโยงไปถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่อไป

๒.๗.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาพบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งงานวิจัยเหล่านั้น ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ในลักษณะต่างๆ ไว้ดังนี้

รติรัตน์ แก้วแบน ได้วิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบผลสมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ที่เรียนโดยใช้

^{๗๕} พระวิวัฒน์ อดตเปโม (เอี่ยมเปรมจิต), "การศึกษาวิเคราะห์หลักกรรมและการให้ผลของกรรมในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท" วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต(พระพุทธศาสนา), บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓, หน้า (๑).

หนังสือการ์ตูนภาพสามมิติกับการเรียนปกติ” ผลการวิจัยพบว่า วันสำคัญทางศาสนา กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เรื่อง วันอาสาฬหบูชาและวันเข้าพรรษา ที่โรงเรียนโดยใช้หนังสือการ์ตูนภาพสามมิติและการเรียนปกติ โดยได้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) จำนวน ๒ ห้องเรียน เป็นกลุ่มทดลองละกลุ่มควบคุมอย่างละ ๑ ห้องเรียน โดยจัดกลุ่มแบบคู่-ชานาน และสุ่มแบบหลายชั้นตอน ให้นักเรียนห้องละ ๒๕ คน โดยได้ดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยนำคะแนนเฉลี่ยในการสอบกลางภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๑ มาเปรียบเทียบที่ใกล้เคียงกัน แล้วสุ่มมาจำนวน ๒๕ คู่ เป็นกลุ่มทดลอง ๒๕ คน เรียนด้วยหนังสือการ์ตูนภาพสามมิติ และกลุ่มควบคุม ๒๕ คน เรียนโดยวิธีปกติด้วยการบรรยายของครูผู้สอน ซึ่งในการหาประสิทธิภาพของสื่อได้ทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๓ คน ซึ่งได้ผลเท่ากับ ๘๒.๕๐/๘๐.๑๒^{๖๖}

ปรานีต โพนใส ได้วิจัยเรื่อง “ การสร้างบทเรียนสำเร็จรูปกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง พุทธประวัติและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นประถม ศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนโปโลเกล้าสามัคคีวิทยา” ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนสำเร็จรูปกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องพุทธประวัติและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนโปโลเกล้าสามัคคีวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต ๑ มีประสิทธิภาพ ที่ ๘๑.๘๗/๘๓.๒๑ ตามเกณฑ์ ๘๘/๘๐ แสดงว่าบทเรียนสำเร็จรูปที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้ ดัชนีประสิทธิผลบทเรียนสำเร็จรูปกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องพุทธประวัติและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนโปโลเกล้าสามัคคีวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต ๑ มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ ๐.๗๐๖๓ แสดงว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ ๗๐.๖๓ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องพุทธประวัติและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีคะแนน

^{๖๖} รติรัตน์ แก้วแบน, “การเปรียบเทียบผลสมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ที่เรียนโดยใช้หนังสือการ์ตูนภาพสามมิติกับการเรียนปกติ”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๑), หน้า (๑).

เฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑^{๗๗}

พระมหาเดชศักดิ์ ธีรปญโญ (โพธิ์ชัย) ได้วิจัยเรื่อง "จริยศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมแก่นักเรียนตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนา" ผลวิจัยพบว่า วิธีแก้ไขปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมว่า ของเยาวชนโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ต้องมีการช่วยเหลือ เกื้อกูล แนะนำ ชี้ทาง ส่งเสริม ประสานงาน การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ครูผู้สอน ควรมีเทคนิควิธีการสอน ทั้งเป็นตัวอย่างที่ดี โดยมอบให้เป็นหน้าที่ของคณะสงฆ์ รัฐบาลให้อุปถัมภ์ คนที่จะสอนคุณธรรมจริยธรรมต้องมีการคัดเลือกและอบรมก่อน โรงเรียนต้องจัดทำสื่อการสอน กระบวนการเรียน โดยความร่วมมือกันของพระสงฆ์และครูอาจารย์ ทั้งต้องมีการจัดกิจกรรมการสอนให้สอดคล้องกับ วิชาพระพุทธศาสนา ให้เด็กมีความซาบซึ้งในพระพุทธศาสนา เช่น การแสดงตน เป็นพุทธมามกะ เป็นต้น"^{๗๘}

วิรัตน์ กะสันต์ ได้วิจัยเรื่อง "ศึกษาผลการนำคตินิยมคำกลอนทางพระพุทธศาสนาไปใช้ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม แก่นักเรียนโรงเรียนบ้านหญ้าขาว" ผลจากการศึกษาพบว่า หลักคตินิยมคำกลอนทางพระพุทธศาสนา มีผู้แต่งจำนวนหลายท่านในแต่ละยุคได้แต่งขึ้น โดยยึดหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทาง เพื่อเป็นคติเตือนใจผู้อ่านได้นำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ทำให้ประพฤติปฏิบัติชอบประกอบไปด้วยคุณงามความดีมีศีลธรรม ตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ เช่น คุณธรรมจริยธรรมด้านการศึกษา ความมีระเบียบวินัย ความกตัญญูทวดเวที ความซื่อสัตย์ และความประหยัดอดออม เป็นต้น ซึ่งได้แบ่งเป็นหมวดหมู่ออกเป็น ๑๓ หมวด

วิธีการนำหลักคตินิยมคำกลอนทางพระพุทธศาสนาไปปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนโรงเรียนบ้านหญ้าขาว โดยนำหลักคตินิยมคำกลอนไปใช้อบรมสั่งสอนนักเรียนสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามแผนการเรียนรู้ สอนในห้องจริยธรรมสอนในห้องเรียนโดยสอนแทรกในวิชา ต่างๆ ในห้องเรียน ในกิจกรรมหน้าเสาธง อบรมในวันศุกร์สุดสัปดาห์ กิจกรรมวันสำคัญในโรงเรียนและการประกวดท่องคตินิยมคำกลอน โดยการให้รางวัล ทำให้เป็นที่สนใจประทับใจของนักเรียนและผู้ปกครอง เป็นแรงกระตุ้นที่ทำให้นักเรียนคน

^{๗๗} ปราณีต โพนไสว, " การสร้างบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง พุทธประวัติและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นประถม ศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนโปโลเล้าสามัคคีวิทยา", วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๐), หน้า (๑).

^{๗๘} พระมหาเดชศักดิ์ ธีรปญโญ (โพธิ์ชัย), "จริยศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมแก่นักเรียนตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนา", วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๗๗ - ๑๗๘.

อื่น ๆ อยากรประพฤติปฏิบัติตามทำให้นักเรียนท่องคติธรรมคำกลอนได้มากขึ้นมีพฤติกรรมดีขึ้น และให้นักเรียนท่องคติธรรมคำกลอนให้ผู้ปกครองฟัง เพื่อเป็นการปลุกฝังและพัฒนาการที่ยั่งยืน

ผลการนำหลักคติธรรมคำกลอนทางพระพุทธศาสนา ไปปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนโรงเรียนบ้านหญ้าขาว จากการศึกษาพบว่า นักเรียนได้เรียนรู้คติธรรมคำกลอน ได้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้มีพฤติกรรมดีและการกระทำดีขึ้น เช่น นักเรียนมีคุณธรรมด้านการศึกษา มีระเบียบวินัย มีความประหยัดอดออม มีความซื่อสัตย์ มีความกตัญญูกตเวทีมากขึ้น ทำให้นักเรียนผู้ปกครอง และครูตลอดจนผู้นำชุมชนมีความพอใจ มีความสุข สังเกตจากการตอบแบบสอบถาม แบบประเมินและการสัมภาษณ์^{๙๙}

สิริพันธ์ แบนสนิท ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยบทเรียนการ์ตูน เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑” ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนการ์ตูน มีประสิทธิภาพเท่ากับ ๘๓.๖๐/๘๕.๖๘ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และมีดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยบทเรียนการ์ตูนเท่ากับ ๐.๖๖๒๐ หรือร้อยละ ๖๖.๒๐ ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยบทเรียนการ์ตูนอยู่ในระดับมาก^{๑๐๐}

สุรีย์มาศ เกียรติวงศ์กมล ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปเรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วิชาสังคมศึกษาระหัสวิชา ส ๓๑๑๐๑ สาระพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม” ผลการศึกษาพบว่า การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อสอบและจุดประสงค์การเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา สาระพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๐ โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ค่าดัชนีความสอดคล้อง ๐.๖ จำนวน ข้อทดสอบ ๓ ข้อ ค่าดัชนีความสอดคล้อง ๐.๘ จำนวนข้อทดสอบ ๘ ข้อ ค่าดัชนีความสอดคล้อง ๑.๐๐ จำนวนข้อทดสอบ ๒๐ ข้อค่าความยากง่ายของแบบทดสอบ (p) มีค่าระหว่าง ๐.๒-๐.๕ จำนวนข้อทดสอบ ๙ ข้อ มีค่าระหว่าง ๐.๖ – ๐.๘ จำนวนข้อทดสอบ ๒๓ ข้อ ค่าอำนาจจำแนกของข้อทดสอบ (r) มีค่าระหว่าง ๐.๒-๐.๕ จำนวนข้อทดสอบ ๓๐ ข้อ มีค่าระหว่าง ๐.๖-๐.๘ จำนวนข้อทดสอบ ๒ ข้อ

^{๙๙} วิรัตน์ กะสันต์, “ศึกษาผลการนำคติธรรมคำกลอนทางพระพุทธศาสนาไปใช้ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรม แก่นักเรียนโรงเรียนบ้านหญ้าขาว”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า (๑).

^{๑๐๐} สิริพันธ์ แบนสนิท, “การพัฒนาแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยบทเรียนการ์ตูน เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๐), หน้า (๑).

และ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งชุด (Rtt) เท่ากับ ๐.๘๑ ค่าประสิทธิภาพของบทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จำนวน ๖ เล่ม (E๑/ E๒) เท่ากับ ๘๓.๕๘/๘๑.๒๓ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน (t-test) โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (a) ที่มีต่อการใช้บทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ในภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจต่อบทเรียนสำเร็จรูปอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (a) เท่ากับ ๐.๗๖^{๔๑}

สรุปได้ว่าจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนานั้น เป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นประโยชน์ในการเป็นตัวเลือกในการเข้าร่วมพิธีกรรม ของนักศึกษาเข้าร่วมปฏิบัติพิธีกรรมในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา ด้วยจิตสำนึกในฐานะผู้นับถือพระพุทธศาสนา การเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นประโยชน์ในการเป็นตัวเลือก และแนวปฏิบัติที่ถูกต้องในการที่จะโยงไปถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่อไป

๒.๗.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิทยาลัยการอาชีพ

จากการศึกษาพบว่าม้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิทยาลัยการอาชีพ ซึ่งงานวิจัยเหล่านั้น ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ในลักษณะต่างๆไว้ดังนี้

ดวงพร อุทัยสุริ ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาพฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพในจังหวัดสงขลา” ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมเชิงคุณธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพในจังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความเสียสละ และความมีสัมมาคารวะ อยู่ในระดับมาก สำหรับความซื่อสัตย์ และความอดทน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนเพศที่แตกต่างกันกับเรื่อง ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ และความมีสัมมาคารวะ โดยมีนัยสำคัญอยู่ที่ระดับ ๐.๐๐๑ โดยภาพรวมนักศึกษาหญิงมีพฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรมสูงกว่านักศึกษาชาย ส่วนความอดทน แตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญอยู่ในระดับ .๐๕ โดยภาพรวมนักศึกษาชายมีพฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรมสูงกว่า

^{๔๑} สุรีย์มาศ เกียรติวงศ์กมล, “การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปเรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วิชาสังคมศึกษารหัสวิชา ส ๓๑๑๐๑ สารพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า (๑).

นักศึกษาหญิง สภาพครอบครัวต่างกัน อยู่ที่ระดับ .๐๕ อาชีพของผู้ปกครองต่างกัน อยู่ที่ระดับ .๐๕ ระดับชั้นที่ต่างกัน โดยภาพรวมและองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน^{๕๒}

ไพฑูรย์ เพ็งสันเทียะ ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนในวิทยาลัยการอาชีพสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ ๓ ประเภทวิชาอุตสาหกรรม และประเภทวิชาพาณิชยกรรม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมทั้ง ๔ ด้าน มีพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยปรากฏผลดังนี้ ด้านวินัยและความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความขยันอดทน และด้านการประหยัดอดออม มีพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ ๓ ประเภทวิชาอุตสาหกรรม และประเภทวิชาพาณิชยกรรม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมทั้ง ๔ ด้าน มีพฤติกรรมทางจริยธรรมไม่แตกต่างกัน^{๕๓}

ธารา ศักดาเดช ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่สนับสนุนให้สถานประกอบการยอมรับบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์วิชาชีพในนิคมอุตสาหกรรมแก่นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม ปัจจัยที่สนับสนุนให้สถานประกอบการยอมรับบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์วิชาชีพในนิคมอุตสาหกรรมแก่นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคให้แก่ นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิค ของสถานประกอบการในขั้นการรับรู้ ชื่นสนใจ ชื่นทดลอง ชื่นยอมรับ ได้แก่ วุฒิการศึกษา รับเข้าฝึกเพื่อทดแทนแรงงานที่สถานประกอบการมีไม่พอ รับเข้าฝึกตามสาขาวิชาชีพของนักศึกษาโดยไม่จ่ายค่าทดแทน รับเข้าฝึกตามสาขาวิชาชีพของนักศึกษาโดยฝึกให้ใช้เครื่องมือที่ทันสมัยและมีราคาแพงยอมรับเป็นทวีภาคีในการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษา^{๕๔}

^{๕๒} ดวงพร อุทัยสุริ, “ศึกษาพฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพในจังหวัดสงขลา”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ , ๒๕๔๘), หน้า (๑).

^{๕๓} ไพฑูรย์ เพ็งสันเทียะ, “ศึกษาปริญญาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนในวิทยาลัยการอาชีพสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๒), หน้า (๑).

^{๕๔} ธารา ศักดาเดช, “ปัจจัยที่สนับสนุนให้สถานประกอบการยอมรับบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์วิชาชีพในนิคมอุตสาหกรรมแก่นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, *วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, ๒๕๔๖), หน้า (๑).

ศิริพร สิริวิพันธ์ ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียน ๒ โรงเรียน จำนวน ๓๓๓ คน วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความเชื่อของนักเรียนแบ่งตามเพศชาย เพศหญิง และระดับชั้น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ไม่เคร่งครัดในการรักษาศีล ๕ ในชีวิตประจำวันมากนัก โดยเฉพาะคือข้อที่ ๑ และข้อที่ ๔ แต่เทศกาลสำคัญทางศาสนา นักเรียนส่วนใหญ่จะทำบุญตักบาตร และบริจาคสิ่งของอยู่เสมอ การสวดมนต์ให้ว่าพระนั้นนักเรียนหญิงจะได้รับความสนใจมากกว่านักเรียนชาย นักเรียนส่วนใหญ่สนใจการอ่าน การฟัง การสนทนาธรรมน้อยมาก ความรู้ส่วนใหญ่ได้จากโรงเรียน นักเรียนมีความเชื่อในพระพุทธศาสนาในระดับปานกลาง นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความเชื่อในพระพุทธศาสนาโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ นักเรียนระดับชั้น ม.๔ และ ม.๕ มีความเชื่อในพระพุทธศาสนาโดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ นักเรียน ม.๔ มีความเชื่อสูงกว่านักเรียน ม.๖^{๔๔}

รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย บุญประเสริฐ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาผลกระทบของการพัฒนาผู้บริหารการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่มีต่อสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า ๑. โดยภาพรวมแล้วประสิทธิภาพในการบริหารของสถานศึกษา อยู่ในระดับมีประสิทธิภาพมาก และความมีประสิทธิภาพนั้นเป็นผลมาจากการที่ผู้บริหารผ่านการฝึกอบรมในโครงการพัฒนาผู้บริหารการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในระดับมาก ส่วนที่ส่งผลมากชัดเจนคือการส่งผลในงานด้านการส่งเสริมการศึกษา ๒. คุณภาพของสถานศึกษา เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว ปรากฏว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง และผลกระทบที่เกิดจากการที่ผู้บริหารสถานศึกษาผ่านการฝึกอบรมเมื่อพิจารณาโดยรวมก็อยู่ระดับปานกลางเช่นเดียวกัน แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดเป็นการเฉพาะ พบว่ามีการส่งผลกระทบในระดับมาก ในองค์ประกอบด้านกระบวนการและด้านผลลัพธ์ทางการศึกษา ๓. สถานศึกษามีการเปลี่ยนแปลงในระดับมาก ทั้งโดยรวมและในระบบย่อยแต่ละระบบย่อย การผ่าน

^{๔๔} ศิริพร สิริวิพันธ์, “การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ จังหวัดอุบลราชธานี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๖), หน้า ๑๕๑.

การฝึกอบรมในโครงการนี้มีผลโดยตรงในระดับมากต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบย่อยต่าง ๆ ภายในของสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา^{๕๖}

สรุปได้ว่าจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวิทยาลัยการอาชีพนั้น เป็นวิจัยเกี่ยวกับนักศึกษาของวิทยาลัยของกรมอาชีวศึกษาที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นประโยชน์ในการเป็นตัวเลือก ในการเข้าร่วมพิธีกรรม ของนักศึกษาที่เข้าร่วมปฏิบัติพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ด้วยจิตสำนึกในฐานะผู้นับถือพระพุทธศาสนา และแนวปฏิบัติที่ถูกต้องในการที่จะโยงไปถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่อไป

^{๕๖}รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย บุญประเสริฐ และคณะ, “การศึกษาผลกระทบของการพัฒนาผู้บริหารการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่มีต่อสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา”, วิทยานิพนธ์ปริญญา สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๔), หน้า (๑).

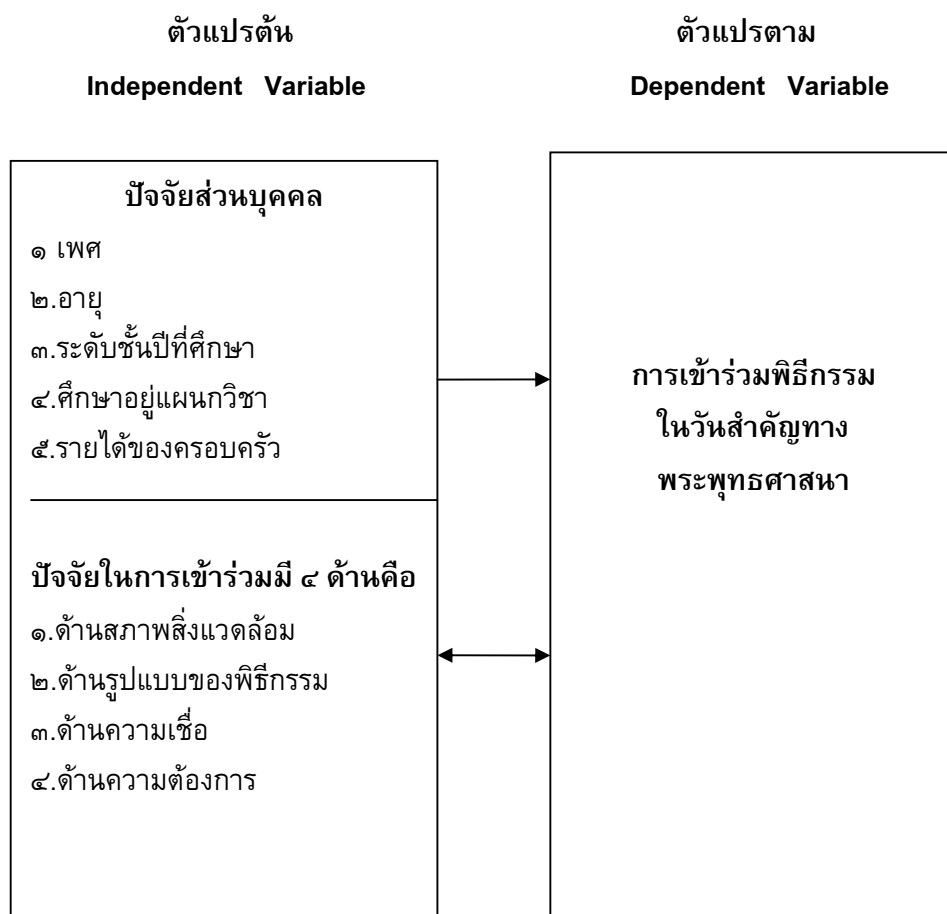
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือสถานภาพส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่เพศ อายุระดับชั้นปีที่ศึกษา ศึกษาอยู่แผนกวิชา รายได้ของครอบครัว และปัจจัยในการเข้าร่วม

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ดังแผนภาพที่ ๒.๑

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะหาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้จะต้องทราบปัจจัยดังกล่าวแล้วยังจะทำให้ทราบถึงปัญหาและแนวทางการส่งเสริม การเข้าร่วมพิธีกรรม และการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ใช้ระเบียบวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระดับชั้น ป.ว.ช. ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๕๑-๒๕๕๔ ซึ่งมีจำนวน ๑.๐๑๖ คน จากฝ่ายทะเบียนวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา^๑

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระดับชั้น ป.ว.ช. จำนวน ๒๕๔ คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามประเภทวิชา ที่นักศึกษา ศึกษาอยู่ โดยแบ่งออกเป็น ประเภทวิชา คือประเภทวิชาอุตสาหกรรม

^๑ วิทยาลัยการอาชีพมหาราช, แผนกทะเบียน, ๒๕๕๑-๒๕๕๔, แบบฟอร์ม ๙.

และประเภทวิชาพาณิชยกรรม โดยใช้วิธีขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณจากสูตรของทาโรยามาเน^๒ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดให้เป็นประชากรกลุ่มเป้าหมาย ดังตารางที่ ๓.๑ ดังนี้

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับ ปวช. วิทยาลัยการอาชีพ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทวิชา คือประเภทวิชา อุตสาหกรรม และประเภทวิชาพาณิชยกรรม

ประเภทวิชา	ประชากรทั้งหมด	กลุ่มตัวอย่าง
ประเภทวิชาอุตสาหกรรม		
สาขาวิชาเครื่องกล	๒๗๖	๖๙
สาขาวิชาเครื่องมือกล	๑๘๘	๔๗
สาขาวิชาไฟฟ้ากำลัง	๒๒๐	๕๕
รวม	๖๘๔	๑๗๑
ประเภทวิชาพาณิชยกรรม		
สาขาวิชาพาณิชยกรรม	๓๓๒	๘๓
รวม	๓๓๒	๘๓
รวม	๑,๐๑๖	๒๕๔

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๑ ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม(Questionnaire)ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น ๔ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบตรวจรายการ (Check – List)

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ คือ ทุกครั้ง บ่อยครั้ง ปานกลาง นาน ๆ ครั้ง และไม่เคยเลย

^๒ ประคอง กรรณสูต, สถิติเพื่อการศึกษาทางพฤติกรรมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๐-๑๑.

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัย ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ด้านรูปแบบพิธีกรรม ด้านความเชื่อ ด้านความต้องการ ว่าปัจจัยใดด้านใดมีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ ๔ แบบสอบถามเกี่ยวกับ แนวทางการส่งเสริมการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางศาสนา มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด(Open ended Question)

๓.๓.๒ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

๑.) ศึกษานิยาม ทฤษฎี เอกสาร ตำรา และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๒.) กำหนดกรอบโครงสร้างเนื้อหาของแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำมาสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น ๔ ส่วน ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบตรวจรายการ (Check – List)

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัย ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ด้านรูปแบบพิธีกรรม ด้านความเชื่อ ด้านความต้องการ ว่าปัจจัยใดด้านใดมีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ตอนที่ ๔ แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๓.) นำแบบสอบถามเสนอประธานและคณะกรรมการ ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบเนื้อหา ภาษา สำนวนที่ใช้ในแบบสอบถาม

๔.) การหาความเที่ยงตรงของเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๕ ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา, ด้านระเบียบวิธีวิจัย และ ตรวจสอบเนื้อหา ภาษาที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง ตำแหน่ง หัวหน้าภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. พระวันชัย ภูทุฑจารี ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล ใจเย็น ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชา
เศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔. อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทั้งโต ตำแหน่ง หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕. อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จากนั้น นำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ไปหาค่าดัชนีความ
สอดคล้อง (IOC : Index of congruence) ของความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเหล่านั้น เกี่ยวกับ
ข้อความ หรือข้อความแต่ละข้อ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจว่าจะคงข้อความหรือคำถามนั้นไว้
หรือจะตัดออกข้อความหรือคำถามที่จะคงไว้ นั้นมีดัชนีค่าความพ้องไม่ต่ำกว่า ๐.๕ โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum X}{N}$$

IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ^๓

๖.) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษา ภาคปกติ ระดับ ปวช.
วิทยาลัยเทคนิคอ่างทอง จำนวน ๓๐ คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และนำเครื่องมือที่ทดลองใช้มาหา
ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient)
ของครอนบาค (Cronbach)^๔ ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามฉบับนี้มีค่าเท่ากับ
๐.๗/๓๕

๓.๓.๗ จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดวิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ ดังนี้

๓.๔.๑ ผู้ศึกษาติดต่อสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ทำหนังสือขอความร่วมมือไปถึงผู้อำนวยการ วิทยาลัยการอาชีพอำเภอเมืองมหาสาร จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

^๓ ประคอง กรรณสูต, สถิติเพื่อการศึกษาทางพฤติกรรมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๓๗.

^๔ พวงรัตน์ ทวีรัตน์, วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์,
(กรุงเทพมหานคร :จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๒.

๓.๔.๒ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการแจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตัวเองทั้งหมด โดยการเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ดำเนินการทำการเปลี่ยนแปลงสภาพของข้อมูลให้อยู่ในรูปสัญลักษณ์แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

ตอนที่ ๑ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้วยค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ ๒ วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ระดับการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษา มีค่าคะแนนเป็นมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ช่วง ดังนี้

การเข้าร่วมพิธีกรรมและ

การปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

คะแนน

ทุกครั้ง	๕
บ่อยครั้ง	๔
ปานกลาง	๓
นาน ๆ ครั้ง	๒
ไม่เคยเลย	๑

ตอนที่ ๓ วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษา แยกเป็นรายด้านแต่ละด้านและรวมทุกด้าน มีค่าคะแนนเป็นมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ช่วง ดังนี้

ระดับปัจจัยที่มีผล

คะแนน

มากที่สุด	๕
มาก	๔
ปานกลาง	๓
น้อย	๒
น้อยที่สุด	๑

การแปลความหมายค่าเฉลี่ย การเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ผลลัพธ์ที่ได้นำมาแปลผลเป็นระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
๔.๕๑ - ๕.๐๐	ทุกครั้ง
๓.๕๑ - ๔.๕๐	บ่อยครั้ง
๒.๕๑ - ๓.๕๐	ปานกลาง
๑.๕๑ - ๒.๕๐	นานๆครั้ง
๑.๐๐ - ๑.๕๐	ไม่เคยเลย

การแปลผลค่าเฉลี่ย ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็นที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
๔.๕๑ - ๕.๐๐	มากที่สุด
๓.๕๑ - ๔.๕๐	มาก
๒.๕๑ - ๓.๕๐	ปานกลาง
๑.๕๑ - ๒.๕๐	น้อย
๑.๐๐ - ๑.๕๐	น้อยที่สุด

๔.๔.๓ สถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐานระหว่างคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ค่า t-test สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Samples) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance : ANOVA) F-test เมื่อพบความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีการผลต่างนัยสำคัญ น้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) แล้วนำเสนอผลงานในรูปของตารางพร้อมประกอบ คำบรรยาย

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอแบ่งเป็น ๓ ตอน ดังนี้

๔.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๔.๓ ข้อมูลเกี่ยวกับระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๔.๔ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อบัณฑิตต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

๔.๕ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๔.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา ปวช. ศึกษาอยู่แผนกวิชา และรายได้ของครอบครัว /เดือน รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวน ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล (n = ๒๕๔)

สถานภาพส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	๙๒	๓๖.๒
หญิง	๑๖๒	๖๓.๘
รวม	๒๕๔	๑๐๐
อายุ		
๑๕ ปี	๑๐๓	๔๐.๖
๑๖ ปี	๑๑๗	๔๖.๑
๑๗ ปี	๓๐	๑๑.๘
๑๘ ปีขึ้นไป	๔	๑.๖
รวม	๒๕๔	๑๐๐
ระดับชั้นที่กำลังศึกษา		
ปวช. ๑	๕๙	๒๓.๒
ปวช. ๒	๑๕๓	๖๐.๒
ปวช. ๓	๔๒	๑๖.๕
รวม	๒๕๔	๑๐๐
ศึกษาอยู่แผนกวิชา		
ประเภทวิชาอุตสาหกรรม	๑๗๒	๖๗.๗
ประเภทวิชาพาณิชยกรรม	๘๒	๓๒.๓
รวม	๒๕๔	๑๐๐
รายได้ของครอบครัว		
ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท	๖๙	๒๗.๒
๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท	๖๘	๒๖.๘
๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท	๒๙	๑๑.๔
มากกว่า ๑๕,๐๐๑ บาท	๘๘	๓๔.๖
รวม	๒๕๔	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ ซึ่งเป็นการแสดงข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งสามารถอธิบายได้แต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

เพศ เป็นเพศหญิง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๘ รองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๒

อายุ มีอายุ ๑๖ ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๑ รองลงมาก็คืออายุ ๑๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๖ อายุ ๑๗ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๘ สุกท้ายอายุ ๑๘ ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๑.๖ ตามลำดับ

ระดับชั้นที่กำลังศึกษา ปวช. ๒ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ ๖๐.๒ รองลงมาก็คือ ปวช. ๑ คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๒ และสุดท้ายคือ ปวช. ๓ คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๕ ตามลำดับ

ศึกษาอยู่แผนกวิชา ประเภทวิชาอุตสาหกรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๗ รองลงมาก็คือ ประเภทวิชาพาณิชยกรรม คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๓

รายได้ของครอบครัว มีรายได้มากกว่า ๑๕,๐๐๐ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๖ รองลงมาก็คือ ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๒ ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๘ และสุดท้ายคือ ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๔ ตามลำดับ

๔.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเข้าร่วมพิธีกรรมวันในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอเมืองมหาสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้ตอบแบบสอบถาม รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒ – ๔.๓

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (n = ๒๕๔)

เข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
๑. วันมาฆบูชา	๓.๗๒	๐.๙๘๐	มาก
๒. วันวิสาขบูชา	๓.๖๕	๐.๙๘๔	มาก
๓. วันอาสาฬหบูชา	๓.๗๔	๐.๗๒๗	มาก
๔. วันเข้าพรรษา	๓.๖๘	๐.๙๕๖	มาก
ภาพรวม	๓.๖๙	๐.๗๗๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ระดับการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติตนในวันสำคัญทาง
พระพุทธศาสนา (n = ๒๕๔)

การปฏิบัติตนในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา	\bar{X}	S.D.	ระดับการ ปฏิบัติ
๑. การให้ทานและบำเพ็ญบุญกุศล	๓.๕๙	๐.๘๖๕	มาก
๒. การพูดจาสุภาพไม่พูดคำหยาบ	๓.๖๓	๐.๙๕๒	มาก
๓. การงดอาหารประเภทเนื้อสัตว์	๓.๖๗	๐.๘๐๕	มาก
๔. การงดเที่ยวกลางคืน	๓.๖๙	๐.๙๑๑	มาก
๕. การงดเล่นการพนัน	๓.๘๔	๐.๘๘๐	มาก
๖. การงดการมีเพศสัมพันธ์	๓.๘๑	๐.๖๘๖	มาก
๗. การรักษาศีล ๕ หรือรักษาศีลอุโบสถศีล	๓.๖๐	๐.๘๐๒	มาก
๘. การบวชศีลจาริณี(ชีพรามณ์)	๓.๗๗	๐.๖๗๙	มาก
๙. การฝึกสมาธิ-กรรมฐาน	๓.๗๒	๐.๗๐๓	มาก
ภาพรวม	๓.๗๐	๐.๘๐๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ระดับการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อระดับการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๔.๓ ข้อมูลเกี่ยวกับระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมและจำแนกตามรายด้าน ได้แก่ ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ด้านรูปแบบพิธีกรรม ด้านความเชื่อ และด้านความต้องการ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๔ - ๔.๘

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา โดยภาพรวม (n = ๒๕๔)

ปัจจัยปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	\bar{X}	S.D.	ระดับปัจจัย
๑. ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม	๓.๕๙	๐.๖๘๐	มาก
๒. ด้านรูปแบบพิธีกรรม	๓.๖๕	๐.๖๖๔	มาก
๓. ด้านความเชื่อ	๓.๗๒	๐.๖๗๒	มาก
๔. ด้านความต้องการ	๓.๖๓	๐.๖๑๘	มาก
ภาพรวม	๓.๖๕	๐.๕๘๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๕ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม (n = ๒๕๔)

ปัจจัยปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม	\bar{X}	S.D.	ระดับปัจจัย
๑. พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบมีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา	๓.๕๙	๐.๘๓๗	มาก
๒. สภาพแวดล้อมที่สะอาดภายในวัดหรือสถานที่ปฏิบัติธรรมมีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา	๓.๕๙	๐.๘๔๗	มาก
๓. การเดินทางที่สะดวกสบายในการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนมีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา	๓.๕๕	๐.๗๗๗	มาก
๔. สื่อโฆษณาทางโทรทัศน์-วิทยุ-หนังสือพิมพ์ที่เผยแพร่หลักธรรมเกี่ยวกับพุทธศาสนา มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา	๓.๗๖	๐.๘๔๖	มาก
๕. การเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา นั้นเป็นเรื่องที่วิทยาลัยกำหนดเป็นกิจกรรมที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิต	๓.๔๙	๐.๘๙๗	ปานกลาง
ภาพรวม	๓.๕๙	๐.๖๘๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๙ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ข้อการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา นั้นเป็นเรื่องที่วิทยาลัยกำหนดเป็นกิจกรรมที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิต อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้ออื่นๆ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ด้านรูปแบบพิธีกรรม (n = ๒๕๔)

ปัจจัยปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ด้านรูปแบบพิธีกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับปัจจัย
๑. ผู้ดำเนินพิธีกรรมและผู้นำในการปฏิบัติตนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา	๓.๗๔	๐.๗๘๖	มาก
๒. พิธีกรรมที่ยิ่งใหญ่และดูขลังมีผลให้คนเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา	๓.๖๘	๐.๗๘๙	มาก
๓. การเข้าร่วมพิธีกรรมและปฏิบัติตนแล้วได้เข้าใจหลังธรรมอย่างแท้จริงและมีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา	๓.๖๖	๐.๘๑๓	มาก
๔. รูปแบบพิธีกรรมที่ทันสมัยและปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยมีส่วนตัดสินใจในการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา	๓.๖๕	๐.๘๔๓	มาก
๕. รูปแบบพิธีกรรมส่วนใหญ่มักเป็นไปเพื่อความจริงของชีวิต และเป็นไปเพื่อให้พ้นจากความทุกข์	๓.๕๖	๐.๙๑๒	มาก
ภาพรวม	๓.๖๕	๐.๖๖๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านรูปแบบพิธีกรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๕ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ด้านความเชื่อ (n = ๒๕๔)

ปัจจัยปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ด้านความเชื่อ	\bar{X}	S.D.	ระดับปัจจัย
๑. ผลของกรรมดีในการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาอาจทำให้ผลการเรียนของนักศึกษาดีขึ้น	๓.๖๙	๐.๘๔๘	มาก
๒. การเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา จะทำให้นักศึกษามีคูครองที่ดี	๓.๕๕	๐.๘๓๖	มาก
๓. การเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา จะส่งเสริมให้ครอบครัวนักศึกษามีฐานะที่มั่นคง และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	๓.๗๐	๐.๘๒๒	มาก
๔. ผลของกรรมดีจะทำให้ไปสู่สุคติโลกสวรรค์ในชาติหน้า	๓.๘๘	๐.๘๓๕	มาก
๕. ผลของกรรมดีจะทำให้พ้นจากอุปสรรคปัญหาในชีวิตปัจจุบันและอบายภูมิในภพหน้า	๓.๘๑	๐.๘๕๖	มาก
ภาพรวม	๓.๗๒	๐.๖๗๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอเมืองมหาสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านความเชื่อ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๒ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ด้านความต้องการ (n = ๒๕๔)

ปัจจัยปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ด้านความต้องการ	\bar{X}	S.D.	ระดับปัจจัย
๑. พุทธศาสนาเป็นที่พึงทางใจของของผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา	๓.๗๖	๐.๘๑๑	มาก
๒. เข้าร่วมพิธีกรรมและปฏิบัติตนเพราะต้องการศึกษาและปฏิบัติตนตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์	๓.๖๙	๐.๘๓๙	มาก
๓. เข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญเพราะต้องการจะหาทางหลุดพ้นจากทุกข์	๓.๕๑	๐.๘๔๒	มาก
๔. โชค ลาก ความร่ำรวย เป็นความต้องการของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา	๓.๔๕	๐.๗๓๐	ปานกลาง
๕. เข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญเพราะต้องการชื่อเสียงเกียรติยศ และความสมหวังในชีวิต	๓.๗๔	๐.๘๓๑	มาก
ภาพรวม	๓.๖๓	๐.๖๑๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอเมืองราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านความต้องการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๓ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอเมืองราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านความต้องการ ข้อโชค ลาก ความร่ำรวย เป็นความต้องการของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้ออื่นๆ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๔.๔ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล (ใช้ตาราง แบบ Isd)

ผลการเปรียบเทียบระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้น แผนกวิชาและรายได้ของครอบครัว /เดือน ตามสมมติฐานที่ ๑ – ๕ ดังนี้

๔.๑.๑ สมมติฐานที่ ๑ เพศที่ต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมในพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาแตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๙ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามเพศ (n = ๒๕๔)

ปัจจัยปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ชาย		หญิง		t	Sig.
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑. ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม	๓.๔๐	๐.๗๔๙	๓.๗๐	๐.๖๑๕	-๓.๔๑๓**	๐.๐๐๑
๒. ด้านรูปแบบพิธีกรรม	๓.๔๐	๐.๖๔๑	๓.๘๐	๐.๖๓๕	-๔.๗๔๐**	๐.๐๐๐
๓. ด้านความเชื่อ	๓.๖๐	๐.๖๘๑	๓.๗๙	๐.๖๕๘	-๒.๒๑๙*	๐.๐๒๗
๔. ด้านความต้องการ	๓.๕๓	๐.๖๒๐	๓.๖๘	๐.๖๑๒	-๑.๙๕๗	๐.๐๕๑
ภาพรวม	๓.๔๘	๐.๕๙๓	๓.๗๔	๐.๕๖๗	-๓.๔๕๙**	๐.๐๐๑

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ด้านรูปแบบพิธีกรรม ด้านความเชื่อ แตกต่างกัน ส่วนด้านความต้องการ ไม่แตกต่างกัน

๔.๑.๒ สมมติฐานที่ ๒ อายุที่ต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมในพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาแตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อบัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา

นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามอายุ

(n = ๒๕๔)

ปัจจัยปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๑๕ ปี		๑๖ ปี		๑๗ ปี		๑๘ ปีขึ้นไป		F	Sig.
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑. ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม	๓.๖๐	๐.๖๔๕	๓.๕๕	๐.๖๘๒	๓.๖๖	๐.๘๑๔	๔.๐๕	๐.๓๐๐	๐.๘๕๕	๐.๔๖๕
๒. ด้านรูปแบบพิธีกรรม	๓.๖๗	๐.๖๕๗	๓.๖๒	๐.๖๗๙	๓.๗๑	๐.๖๕๑	๓.๖๐	๐.๗๑๑	๐.๑๙๗	๐.๘๙๘
๓. ด้านความเชื่อ	๓.๗๓	๐.๖๖๓	๓.๗๐	๐.๖๘๖	๓.๗๒	๐.๖๗๗	๔.๑๕	๐.๔๔๓	๐.๕๗๓	๐.๖๓๓
๔. ด้านความต้องการ	๓.๖๙	๐.๖๒๔	๓.๕๗	๐.๖๔๔	๓.๖๐	๐.๕๒๒	๓.๘๐	๐.๑๖๓	๐.๗๕๘	๐.๕๑๙
ภาพรวม	๓.๖๗	๐.๕๘๒	๓.๖๑	๐.๖๐๓	๓.๖๗	๐.๕๙๒	๓.๙๐	๐.๓๕๕	๐.๔๖๔	๐.๗๐๘

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า นักศึกษาที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อบัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักศึกษาที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อบัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

๔.๑.๓ สมมติฐานที่ ๓ ระดับชั้นที่ต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมในพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาแตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อบัณฑิตที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา

นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามระดับชั้น

(n = ๒๕๔)

ปัจจัยปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ปวช. ๑		ปวช. ๒		ปวช. ๓		F	Sig.
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑. ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม	๓.๖๖	๐.๖๓๒	๓.๕๓	๐.๖๖๐	๓.๗๓	๐.๗๙๘	๑.๘๗๑	๐.๑๕๖
๒. ด้านรูปแบบพิธีกรรม	๓.๖๔	๐.๖๗๓	๓.๖๗	๐.๖๓๘	๓.๖๒	๐.๗๕๒	๐.๐๗๖	๐.๙๒๗
๓. ด้านความเชื่อ	๓.๗๐	๐.๖๘๑	๓.๖๙	๐.๖๒๘	๓.๘๘	๐.๗๙๗	๑.๓๒๖	๐.๒๖๗
๔. ด้านความต้องการ	๓.๗๐	๐.๖๕๙	๓.๖๐	๐.๕๘๓	๓.๖๒	๐.๖๘๗	๐.๕๓๐	๐.๕๘๙
ภาพรวม	๓.๖๗	๐.๖๐๗	๓.๖๒	๐.๕๕๑	๓.๗๑	๐.๖๙๗	๐.๔๙๗	๐.๖๐๙

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า นักศึกษาที่ระดับชั้นต่างกันมีความคิดเห็นต่อบัณฑิตที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักศึกษาที่ระดับชั้นต่างกันมีความคิดเห็นต่อบัณฑิตที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

๔.๑.๔ สมมติฐานที่ ๔ แผนกวิชาที่ต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมในพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาแตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๒ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อบัณฑิตที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา

นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามแผนกวิชา

(n = ๒๕๔)

ปัจจัยปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ประเภทวิชา อุตสาหกรรม		ประเภทวิชา พาณิชยกรรม		t	Sig.
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑. ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม	๓.๕๗	๐.๗๑๔	๓.๖๓	๐.๖๐๗	-๐.๖๕๔	๐.๕๑๔
๒. ด้านรูปแบบพิธีกรรม	๓.๖๑	๐.๖๙๐	๓.๗๕	๐.๕๙๘	-๑.๖๒๕	๐.๑๐๕
๓. ด้านความเชื่อ	๓.๖๘	๐.๖๗๓	๓.๘๒	๐.๖๖๒	-๑.๕๕๐	๐.๑๑๒
๔. ด้านความต้องการ	๓.๖๔	๐.๖๑๐	๓.๖๐	๐.๖๓๙	๐.๔๑๕	๐.๖๗๘
ภาพรวม	๓.๖๒	๐.๖๐๘	๓.๗๐	๐.๕๔๖	-๐.๙๗๗	๐.๓๓๐

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า นักศึกษาที่แผนกวิชาต่างกันมีความคิดเห็นต่อบัณฑิตที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักศึกษาที่แผนกวิชาต่างกันมีความคิดเห็นต่อบัณฑิตที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

๔.๑.๕ สมมติฐานที่ ๕ รายได้ของครอบครัวที่ต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมในพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาแตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๓ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อบัณฑิตที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา

นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามรายได้ของครอบครัว (n = ๒๕๔)

ปัจจัยปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ต่ำกว่า >๕,๐๐๐ บาท		๕,๐๐๑ – ๑๐,๐๐๐ บาท		๑๐,๐๐๑ – ๑๕,๐๐๐ บาท		มากกว่า <๑๕,๐๐๐ บาท		F	Sig.
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑. ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม	๓.๖๗	๐.๖๙๖	๓.๔๙	๐.๖๖๕	๓.๖๕	๐.๕๘๗	๓.๕๙	๐.๗๐๙	๐.๙๑๗	๐.๔๓๓
๒. ด้านรูปแบบพิธีกรรม	๓.๗๓	๐.๖๓๕	๓.๕๘	๐.๖๙๒	๓.๘๔	๐.๖๕๑	๓.๕๙	๐.๖๖๐	๑.๖๙๘	๐.๑๖๘
๓. ด้านความเชื่อ	๓.๗๗	๐.๖๙๔	๓.๖๓	๐.๗๔๙	๓.๘๐	๐.๕๗๔	๓.๗๓	๐.๖๒๑	๐.๗๐๕	๐.๕๕๐
๔. ด้านความต้องการ	๓.๗๑	๐.๖๘๗	๓.๕๕	๐.๖๓๘	๓.๖๐	๐.๕๐๙	๓.๖๓	๐.๖๑๘	๐.๘๔๗	๐.๔๖๙
ภาพรวม	๓.๗๒	๐.๖๑๖	๓.๕๖	๐.๖๒๘	๓.๗๒	๐.๕๕๗	๓.๖๓	๐.๕๕๗	๑.๐๓๓	๐.๓๗๘

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า นักศึกษาที่มีรายได้ของครอบครัว ต่างกันมีความคิดเห็นต่อบัณฑิตที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักศึกษาที่มีรายได้ของครอบครัวต่างกันมีความคิดเห็นต่อบัณฑิตที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

๔.๕ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๑) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยสิ่งแวดล้อมในการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๑. ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอย่างเคร่งครัด เพื่อให้ส่งผลดีต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน
๒. ควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในวัดหรือสถานที่ปฏิบัติธรรมให้สะอาด ร่มรื่นและสวยงาม
๓. ควรปรับปรุงการเดินทางให้สะดวกสบายในการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา
๔. ควรเพิ่มสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์-วิทยุ-หนังสือพิมพ์ ที่เผยแพร่หลักธรรมเกี่ยวกับพุทธศาสนา
๕. วิทยาลัยควรปลูกฝังการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนาที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิต

๒) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๑. ผู้ดำเนินพิธีกรรมและผู้นำในการปฏิบัติตนควรดำเนินพิธีกรรมอย่างมีขั้นตอนและประสิทธิภาพในวันสำคัญทางพุทธศาสนา
๒. ในวันสำคัญทางพุทธศาสนาควรจัดให้มีพิธีกรรมที่ยิ่งใหญ่และดูขลังเพื่อสร้างศรัทธาจากคนที่เข้าร่วมพิธีกรรม
๓. ควรมีการบรรยายหลักธรรมให้เข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา นั้นๆ เพื่อให้ผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรมและปฏิบัติตนแล้วได้เข้าใจหลักธรรมอย่างแท้จริง
๔. ควรมีรูปแบบพิธีกรรมที่ทันสมัยและปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยในวันสำคัญทางพุทธศาสนา
๕. ควรปรับรูปแบบพิธีกรรมให้เป็นไปเพื่อความจริงของชีวิต และเป็นไปเพื่อให้พ้นจากความผันผวนทุกข์

๓) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๑. ควรชี้แนะนักศึกษาให้เห็นถึงผลของกรรมดีในการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
๒. ควรแนะนำการปฏิบัติตนที่ถูกต้องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
๓. ควรส่งเสริมให้นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
๔. ควรชี้แนะให้เห็นถึงผลของกรรมดีที่จะทำให้ไปสู่สุคติโลกสวรรค์ในชาติหน้า
๕. ควรชี้แนะตัวอย่างให้นักศึกษาเห็นผลของกรรมดีจะทำให้พ้นจากอุปสรรคปัญหาในชีวิตปัจจุบันและอบายภูมิในภพหน้า

๔) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมของวิทยาลัยการอาชีพในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๑. ควรจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้นักศึกษาตระหนักว่าพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจของผู้เป็นพุทธศาสนิกชนทุกคน
๒. ส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าร่วมพิธีกรรมและปฏิบัติตนเพราะต้องการศึกษาและปฏิบัติตนตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
๓. คณาจารย์และผู้บริหารควรเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักศึกษา
๔. ควรส่งเสริมให้นักศึกษาจัดกิจกรรมในการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
๕. วิทยาลัยการอาชีพควรเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องให้แก่ศึกษาอย่าสม่ำเสมอ

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ของนักศึกษา : กรณีศึกษานักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัย เชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือนักศึกษาภาคปกติ วิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราชที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้น ปวช. และนับถือพระพุทธศาสนา มีจำนวนประชากรทั้งหมด ๒๕๔ คน โดยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .๗๓๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติเชิงอนุมาน คือ สถิติทดสอบค่าที (t-test) สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance : ANOVA) และทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ผลการวิจัยสรุป อภิปรายผลและมีข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้น แผนกวิชาและรายได้ของครอบครัว

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๘ มีอายุ ๑๖ ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๑ มีระดับชั้นที่กำลังศึกษา ปวช. ๒ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ ๖๐.๒ ศึกษาอยู่แผนกวิชา ประเภทวิชาอุตสาหกรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๗ และรายได้ของครอบครัว มีรายได้มากกว่า ๑๕,๐๐๐ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๖

๕.๑.๒ ระดับการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๑) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเข้าร่วมพิธีกรรมวันในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒) ระดับการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อระดับการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕.๑.๓ ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๕ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

๑) ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๙ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ข้อการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนานั้นเป็นเรื่องที่วิทยาลัยกำหนดเป็นกิจกรรมที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิต อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้ออื่นๆ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒) ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านรูปแบบพิธีกรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๕ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๓) ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านความเชื่อ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๒ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๔) ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านความต้องการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๒ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ด้านความ

ต้องการ ข้อโซคลาก ความร่ำรวย เป็นความต้องการของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทาง พุทธศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้ออื่นๆ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕.๑.๔ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยต่อการเข้าร่วม พิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัย การอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล สรุปลงได้ดังนี้

๑) เพศ นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วม พิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการ เข้าร่วมพิธีกรรม ในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการ อาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ด้านรูปแบบพิธีกรรม ด้านความเชื่อ แตกต่างกัน ส่วนด้านความต้องการ ไม่แตกต่างกัน

๒) อายุ นักศึกษาที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วม พิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักศึกษาที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการ เข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษานักศึกษาวิทยาลัยการ อาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

๓) ระดับชั้น นักศึกษาที่ระดับชั้นต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเข้า ร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการ อาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้ง ไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักศึกษาที่ระดับชั้นต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อ การเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัย การอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

๔) แผนกวิชา นักศึกษาที่แผนกวิชาต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเข้า ร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัย การอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักศึกษาที่แผนกวิชาต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มี ผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษา วิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

๕) รายได้ของครอบครัว นักศึกษาที่มีรายได้ของครอบครัว ต่างกันมีความคิดเห็นต่อบัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอเมืองมหาสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักศึกษาที่มีรายได้ของครอบครัว ต่างกันมีความคิดเห็นต่อบัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา: กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอเมืองมหาสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

๕.๑.๕ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๑) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยสิ่งแวดล้อมในการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอย่างเคร่งครัด เพื่อให้ส่งผลดีต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน ควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในวัดหรือสถานที่ปฏิบัติธรรมให้สะอาด ร่มรื่นและสวยงาม ควรปรับปรุงการเดินทางให้สะดวกสบายในการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ควรเพิ่มสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์-วิทยุ-หนังสือพิมพ์ ที่เผยแพร่หลักธรรมเกี่ยวกับพุทธศาสนา วิทยาลัยควรปลูกฝังการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนาที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิต

๒) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ผู้ดำเนินพิธีกรรมและผู้นำในการปฏิบัติตนควรดำเนินพิธีกรรมอย่างมีขั้นตอนและประสิทธิภาพในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ในวันสำคัญทางพุทธศาสนาควรจัดให้มีพิธีกรรมที่ยิ่งใหญ่และดูขลังเพื่อสร้างศรัทธาจากคนที่เข้าร่วมพิธีกรรม ควรมีการบรรยายหลักธรรมให้เข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่างๆ เพื่อให้ผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรมและปฏิบัติตนแล้วได้เข้าใจหลักธรรมอย่างแท้จริง ควรมีรูปแบบพิธีกรรมที่ทันสมัยและปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ควรปรับรูปแบบพิธีกรรมให้เป็นไปเพื่อความจริงของชีวิต และเป็นไปเพื่อให้พ้นจากความพินทุกัน

๓) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ควรชี้แนะนักศึกษาให้เห็นถึงผลของกรรมดีในการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ควรแนะนำการปฏิบัติตนที่ถูกต้องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ควรส่งเสริมให้นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ควรชี้แนะให้เห็นถึงผลของกรรมดีที่จะทำให้ไปสู่สุคติโลกสวรรค์ในชาติหน้า ควรชี้แนะตัวอย่างให้นักศึกษาเห็นผลของกรรมดีจะทำให้พ้นจากอุปสรรคปัญหาในชีวิตปัจจุบันและอบายภูมิในภพหน้า

๔) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมของวิทยาลัยการอาชีพในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ควรจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้นักศึกษาตระหนักว่าพุทธศาสนาเป็นที่พึงพอใจของผู้เป็นพุทธศาสนิกชนทุกคน ส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าร่วมพิธีกรรมและปฏิบัติตนเพราะต้องการศึกษาและปฏิบัติตนตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า คณาจารย์และผู้บริหารควรเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักศึกษา ควรส่งเสริมให้นักศึกษาจัดกิจกรรมในการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วิทยาลัยการอาชีพควรเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องให้แก่ นักศึกษาอย่าสม่ำเสมอ

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๑. จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริงทั้งนี้เนื่องจาก พิธีกรรมถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญต่อศาสนาและสังคม การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ไม่ว่าจะเป็นศาสนาใดก็ตาม ย่อมมีคุณประโยชน์และประติมากรรมแฝงไว้ใน การประกอบพิธีกรรมเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับที่ สุเมธ เมธาวิทยกุล ได้กล่าวไว้ว่า นักการศาสนาต้องหาวิธีการให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจหลักธรรมด้วยวิธีการต่าง ๆ นานาวิธีการอันหนึ่งก็คือการสอดแทรกหลักธรรมไว้ในพิธีกรรมต่างๆ เพราะคนเราบางคนไม่ชอบฟังการสั่งสอน แต่ชอบพิธีกรรมติดพิธีกรรม ท่านจึงใช้กุศโลบายให้คนเราศึกษาธรรมจากพิธีกรรมเช่นเดียวกับลูกเด็กให้กินยาขมในขนมหวาน ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าพิธีกรรมเป็นเทคนิควิธีการสอนศาสนาชนิดหนึ่งเปรียบเสมือนคอกที่ล้อมคนในสังคมให้เข้ามารวมกันไว้เป็นหมู่เป็นพวก เพื่อไม่ให้กระจัดกระจายกันไป ต่างคนต่างทำกิจกรรมกันคนละทิศคนละทาง ไม่อาจจะร่วมกันเป็นปึกแผ่นสามัคคีกันได้ คนประเภทที่ฉลาดน้อยจำเป็นต้องเอาประเพณีพิธีกรรมเข้าล้อมพวกเข้าไว้ก่อนในวันข้างหน้าถ้าพวกเขา มีสติปัญญาสูงขึ้นก็จะสามารถเข้าใจและค่อยๆ ขำมรั้วคอกคือประเพณีพิธีกรรมออกมาเอง^๑ ดังนั้น ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมจึงอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายด้านสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

๑.๑ ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริงทั้งนี้

^๑ สุเมธ เมธาวิทยกุล, *สังกัปปพิธีกรรม*, (กรุงเทพมหานคร : โอเอ พรินติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๓๒), หน้า ๑-๒.

เนื่องจาก สภาพแวดล้อมถือเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญกับการเข้าร่วมพิธีกรรม และการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนนั้น ในปัจจุบันสภาพแวดล้อมถือเป็นปัจจัยภายนอกของการเข้าร่วมพิธีกรรมและปฏิบัติตน ผู้ที่เข้าร่วมที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมนั้นจะมองเพียงเปลือกภายนอกศาสนาและพิธีกรรมเท่านั้นถ้าเห็นว่าน่าสนใจก็จะเข้าร่วม หรือมีการส่งเสริมเป็นอย่างมากก็จะเข้าร่วม ซึ่งสอดคล้องกับที่ คุณ โทชนันท์ กล่าวไว้ว่า วัดเป็นสัญลักษณ์และเป็นเสมือนตัวแทนของศาสนา มีความสำคัญเนกประการ วัดควรเป็นสถานที่สะอาด เรียบร้อย สงบเย็น จะเป็นที่ยสบายกายสบายใจมีความร่มรื่นสมกับที่ได้สมญานามว่า “อาราม” และให้เป็นสถานที่จรรโลงปัญญาชี้ทางแห่งชีวิตที่ถูกต้อง และเป็นเสมือนแหล่งน้ำในทะเลทรายอันแห้งแล้งการพัฒนาวัดจึงเป็นปัจจัยที่จะดึงดูดผู้คนให้เข้ามาร่วมพิธีกรรมมากขึ้นสภาพแวดล้อมนั้นอาจพัฒนาได้ เช่น สภาพของวัด สถานปฏิบัติธรรมและบรรยากาศ เป็นต้น ซึ่งจะเป็วิธีที่จะดึงดูดให้คนอยากเข้าวัดได้ งานพัฒนาวัดดังตัวอย่างที่ได้กล่าวแล้วนี้ นับว่าอยู่ในวิสัยที่พระภิกษุสามเณรในวัดจะกระทำได้อย่างสบายโดยไม่ขัดกับพระวินัย จะเห็นได้ว่ามีหลายวัดที่ได้รับการพัฒนาดังกล่าวและได้รับการประกาศสดุดีจากกรมการศาสนา ว่าเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างซึ่งมีการคัดเลือกกันเป็นประจำทุกปี^๒ ดังนั้น ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอเมืองมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมจึงอยู่ในระดับมาก

๑.๒ ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอเมืองมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านรูปแบบพิธีกรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริงทั้งนี้เนื่องจาก รูปแบบของพิธีกรรม ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันคนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญของรูปแบบของพิธีกรรมเป็นอย่างมาก ถ้าวัดหรือสถานปฏิบัติธรรมใดให้ความสำคัญกับรูปแบบของพิธีกรรมมากเท่าใดผู้คนก็ให้ความสนใจมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งถือได้ว่าพิธีกรรมนั้นเป็นตัวเลือกของศาสนิกของแต่ละศาสนาให้เข้ามาร่วมพิธีกรรมและปฏิบัติตนทางศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับที่ พระปลัดวิฑิตยา สิริภทโท (เที่ยงธรรม) ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุของชาวพุทธ : กรณีศึกษาพระธาตุหล้าหนองของประชาชน จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบพิธีกรรมก็เปรียบเสมือนดอกไม้ล้อมคนในสังคมให้เข้ามารวมกันไว้เป็นหมู่เป็นพวกเพื่อไม่ให้กระจัดกระจายกันไปต่างคนต่างทำกิจกรรมกันไปคนละทิศละทาง ไม่อาจจะร่วมกันเป็นปึกแผ่นสามัคคีกันได้รูปแบบของพิธีกรรมนั้นมีส่วนสำคัญอย่างมากถ้าได้รับการพัฒนาให้

^๒ คุณ โทชนันท์, พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๘๑.

ผู้เข้าร่วมเกิดความสนใจพระธาตุหล้าหนอง จังหวัดหนองคาย เป็นพระธาตุที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ คือพระธาตุพระบาทกำขวา (เบื้องขวา) สร้างเมื่อ พ.ศ. ๘ โดยพระอรหันต์ทั้ง ๕ รูป ต่อมาพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้สร้างเจดีย์ใหญ่ครอบไว้ในพุทธศตวรรษที่ ๒๑ และพระธาตุหล้าหนอง ได้พังทลายลงในแม่น้ำโขง เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๐ ประชาชนจังหวัดหนองคายได้สร้างพระธาตุหล้าหนองจำลองขึ้นทดแทนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘ประชาชนจังหวัดหนองคายมีความเชื่อว่า พระธาตุหล้าหนอง เป็นเจดีย์ที่พระอรหันต์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุจริง และองค์พระธาตุมีความศักดิ์สิทธิ์ มีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ดลบันดาลให้ผู้ศรัทธาแคล้วคลาดปลอดภัยและเป็นสิริมงคลต่อตัวเอง ได้ปฏิบัติติดต่อกันมาเป็นเวลาช้านานโดยใช้พิธีกรรมเป็นอุบาย พิธีกรรมที่ปฏิบัติสืบกันมาจนกลายเป็นประเพณี ในปัจจุบันมีรูปแบบและวิธีการที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย จากการสักการบูชากลายเป็นการประกวดแข่งขันกันโดยมีเงินรางวัลเป็นตัวล่อให้ที่สุด และการบูชาด้วยวิธีการต่างๆ นั้นล้วนเป็นการสร้างแนวทางในการดำเนินชีวิตที่พึงามให้กับตนเอง ครอบครัว และสังคมจึงถือว่าการบูชาเป็นมงคลแก่ชีวิต ฉะนั้น การสักการบูชาพระธาตุหล้าหนองซึ่งบรรจุพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงเป็นการบูชาบุคคลที่ควรบูชาเกิดความให้เกิดมงคลอันสูงสุด” ดังนั้น ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านรูปแบบพิธีกรรม ในภาพรวมจึงอยู่ในระดับมาก

๑.๓ ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านความเชื่อ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริงทั้งนี้เนื่องจากความเชื่อของนักศึกษาที่มีต่อศาสนานั้น มีความแตกต่างกันออกไป แต่โดยส่วนรวมแล้ว นักศึกษายังมีความเชื่อที่ดีต่อศาสนาเพราะถือว่าศาสนาเป็นของสูงเป็นสิ่งที่พึ่งาม และสถาบันที่ทำหน้าที่ให้การอบรมด้านศาสนาแก่นักศึกษา ต้องเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม คำสอนของศาสนา ไปประพฤติปฏิบัติและมีพฤติกรรมต่างๆ ตามที่สังคมต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับที่ พรพิมล เขียมนาครินทร์ กล่าวว่า ความเชื่อของนักศึกษาที่มีต่อศาสนานั้น อาจมีความแตกต่างกันออกไปแต่โดยส่วนรวมแล้วนักศึกษายังมีความเชื่อที่ดีต่อศาสนาเพราะถือว่าศาสนาเป็นของสูงเป็นสิ่งที่พึ่งาม ยังยึดมั่นและเชื่อถือ อย่างไรก็ตามความเจริญทางด้านวัตถุในปัจจุบันมีผลต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงควรคงความเจริญทางด้านจิตใจไว้ เพื่อช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจ และคลายความตึงเครียดจากการสร้างศรัทธาในศาสนาให้เกิดขึ้นได้ ต้องเกิดจากการใช้

^๓ พระปลัดวิทย์ สิริภุโท (เที่ยงธรรม), "ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุของชาวพุทธ : กรณีศึกษาพระธาตุหล้าหนองของประชาชน จังหวัดหนองคาย", วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต(พระพุทธศาสนา),(บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า (๑).

สติปัญญาคิดหาเหตุผลหรือเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ดังนั้น หากนักศึกษาไม่เข้าถึงหลักธรรมคำสอน ย่อมไม่เข้าใจในหลักของศาสนาอย่างแท้จริง การนำธรรมะเข้ามาแก้ปัญหาต่างๆ ก็ย่อมสามารถสร้างประโยชน์ได้เช่นกัน เพราะเป็นการยับยั้งจิตใจไม่ให้ทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้นการให้เด็กได้มีโอกาสฟังธรรม ย่อมทำให้เขาเกิดความคิดพิจารณาสิ่งที่ดี หรือไม่ได้ดี การที่นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่สนใจที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับศาสนาเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องไม่สนุกไม่น่าสนใจ เป็นสิ่งที่เหมาะกับผู้ใหญ่เท่านั้น^๔ ดังนั้น ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอเมืองราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านความเชื่อ ในภาพรวมจึงอยู่ในระดับมาก

๑.๔ ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอเมืองราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านความต้องการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริงทั้งนี้เนื่องจาก นักศึกษาย่อมมีความต้องการเหมือนกับบุคคลทั่วไป ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ความต้องการนี้จะเป็นแรงผลักดัน ให้บุคคลมีการแสดงที่แตกต่างกันไป ความต้องการที่ทุก ๆ คนมีเหมือนกันก็คือปัจจัย ๔ ตามหลักพระพุทธศาสนาได้แก่ความต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ส่วนการเข้าร่วมพิธีกรรมนั้นแต่ละคนก็มีเหตุผลในด้านความต้องการที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับที่ พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า พิธีกรรมทางศาสนา ช่วยให้อำนาจกับบุคคลหลุดพ้นจากความทุกข์ ในอดีตมนุษย์นั้นมีการจัดพิธีกรรมเมื่อตนเองพบปัญหาทางธรรมชาติหรือปัญหาของมนุษย์ด้วยกัน มีการบูชาพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ เพื่อช่วยให้ชุมชนพ้นจากความโชคร้าย นำมาซึ่งความโชคดีในสังคมหรือชุมชนของตนเอง การประกอบพิธีกรรมผู้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาย่อมมีจุดหมายอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งอาจหมายถึงความต้องการความโชคดี ต้องการความมั่นใจในการกระทำกิจกรรมบางอย่างความพ้นจากภาวะคับข้อง หรือปัญหาต่างๆ จึงหันเข้าสู่พิธีกรรมโดยมีเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ความน่าเกรงขามของพิธีกรรม ทำให้สมาชิกเกิดศรัทธา ความมั่นใจ ความเชื่อมั่น เกิดขวัญและกำลังใจในการเผชิญหน้ากับปัญหาต่างๆ เช่นพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ พิธีกรรมการสวดภาณยักษ์ในพระพุทธศาสนา พิธีกรรมเหล่านี้จัดขึ้นด้วยความเชื่อว่าจะช่วยให้เกิดความโชคดี พ้นจากความโชคร้ายในชีวิตได้ ก่อให้เกิดขวัญกำลังใจที่จะเผชิญหน้าต่อปัญหานั้น^๕ ดังนั้น ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอเมืองราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านความต้องการ ในภาพรวมจึงอยู่ในระดับมาก

^๔ พรพิมล เจียมนาครินทร์, พัฒนาการวันรุ่ม, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์ ๒๕๓๙), หน้า ๒๕.

^๕ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พิธีกรรมใครว่าไม่สำคัญ, (กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย, ๒๕๓๗), หน้า ๕-๑๐.

๒. ผลการทดสอบสมมติฐาน

๒.๑ เพศ นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาแต่ละคนอยู่ในสภาพแวดล้อมทางครอบครัวที่แตกต่างกันออกไป อันเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญกับการเข้าร่วมพิธีกรรม และการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนนั้นในปัจจุบัน สภาพแวดล้อมถือเป็นปัจจัยภายนอกของการเข้าร่วมพิธีกรรมและปฏิบัติตน ผู้ที่เข้าร่วมที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมนั้นจะมองเพียงเปลือกภายนอกศาสนาและพิธีกรรมเท่านั้นถ้าเห็นว่าน่าสนใจก็จะเข้าร่วม หรือมีการส่งเสริมเป็นอย่างมากก็จะเข้าร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แสงอำพา บำรุงธรรม ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อและพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นในเมืองเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อเป็นความรู้ที่ต้องอาศัยกระบวนการการถ่ายทอดและกระบวนการการเรียนรู้ทั้งในลักษณะความเชื่อ ทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้อาจจะได้มาจากประสบการณ์ของตนเองการสั่งสอน การกล่อมเกลานในเนื้อหาต่างๆ ที่หลากหลาย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าพฤติกรรมต่างๆ มาจากความเชื่อและค่านิยมในลักษณะเดียวกัน ระยะเวลาวัฒนธรรมสถาบันทางสังคมและสิ่งแวดล้อม^๖ ดังนั้น นักศึกษาที่มีเพศต่างกันจึงมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

๒.๒ อายุ นักศึกษาที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจาก เมื่อนักศึกษาซึ่งเป็นเยาวชนของชาติได้รับความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในเรื่องต่างๆ เช่น ความสำคัญในการเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา และการปฏิบัติตนที่ถูกต้องในการเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น ก็จะทำให้มีความคิดเห็นและการปฏิบัติตนที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาเดชศักดิ์ ธีรบุญโญ (โพธิ์ชัย) ได้วิจัยเรื่อง "จริยศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมแก่นักเรียนตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนา" ผลวิจัยพบว่า วิธีแก้ไขปัญหาด้าน คุณธรรม จริยธรรมว่า ของเยาวชนโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต้องมีการช่วยเหลือ เกื้อกูล แนะนำ

^๖ แสงอำพา บำรุงธรรม, "ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อและพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นในเมืองเชียงใหม่", วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓๕.

ชี้ทาง ส่งเสริม ประสานงาน การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ครูผู้สอน ควรมีเทคนิควิธีการสอน ทั้งเป็นตัวอย่างที่ดี โดยมอบให้เป็นหน้าที่ของคณะสงฆ์ รัฐบาลให้อุปถัมภ์ คนที่จะสอนคุณธรรม จริยธรรมต้องมีการคัดเลือกและอบรมก่อน โรงเรียนต้องจัดทำสื่อการสอน กระบวนการเรียน โดยความร่วมมือกันของพระสงฆ์และครูอาจารย์ ทั้งต้องมีการจัดกิจกรรมการสอนให้สอดคล้อง กับ วิชาพระพุทธศาสนา ให้เด็กมีความซาบซึ้งในพระพุทธศาสนา เช่น การแสดงตน เป็นพุทธ มามกะ เป็นต้น”^๗ ดังนั้น นักศึกษาที่มีอายุต่างกัน จึงมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเข้า ร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการ อาชีพอำเภอ महाराज จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน

๒.๓ ระดับชั้น นักศึกษาที่ระดับชั้นต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเข้า ร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการ อาชีพอำเภอ महाराज จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจาก วิทยาลัยการอาชีพอำเภอ महाराज ได้ปลูกฝัง นักศึกษาในทุกระดับชั้นให้ตระหนักถึงความสำคัญในการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธ ศาสนาอย่างสม่ำเสมอ นักเรียนในแต่ละระดับชั้นจึงมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ นิภา แก้วประดิษฐ์ ที่ได้วิจัยเรื่อง “การเข้าร่วมในพิธีกรรมและการปฏิบัติตนใน วันสำคัญทางพุทธศาสนาของวัยรุ่น” ผลการวิจัยพบว่า วันรุ่งในจังหวัดฉะเชิงเทรามีการเข้าร่วม ในพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพุทธศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับผลการ ทดสอบสมมติฐาน พบว่า อายุความเชื่อในศาสนา สถานศึกษา เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วม ในพิธีกรรม ยกเว้นปัจจัยด้านเพศ ระดับการศึกษา อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา และการคบ เพื่อน ซึ่งผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เป็นปัจจัยที่ไม่มีต่อการเข้าร่วมในพิธีกรรม ส่วนปัจจัย ที่มีผลต่อการปฏิบัติตน คือ เพศ อาชีพบิดา ความเชื่อศรัทธาในพุทธศาสนา และสถานศึกษา ยกเว้น ปัจจัยด้าน อายุ ระดับการศึกษา อาชีพมารดา ความเชื่อศรัทธาพระสงฆ์ และการคบ เพื่อน ซึ่งผลทดสอบสมมติฐาน พบว่า เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการปฏิบัติตนในวันสำคัญทาง พุทธศาสนาของวัยรุ่น” ดังนั้น นักศึกษาที่ระดับชั้นต่างกัน จึงมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผล ต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษา วิทยาลัยการอาชีพอำเภอ महाराज จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน

^๗ พระมหาเดชศักดิ์ ธีรบุญโอบ (โพธิ์ชัย), “จริยศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมแก่นักเรียนตามหลัก คำสอนพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๗๗ - ๑๗๘.

^๘ นิภา แก้วประดิษฐ์, “การเข้าร่วมในพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของ วัยรุ่น”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ๒๕๔๖.

๒.๔ แผนกวิชา นักศึกษาที่แผนกวิชาต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจาก นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในทุกแผนกวิชาได้มีการจัดกิจกรรมและเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาอยู่เสมอ จึงทำให้นักศึกษาที่อยู่ในแผนกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรัตน์ กะสันต์ ได้วิจัยเรื่อง "ศึกษาผลการนำคตินิยมค้ำกลอนทางพระพุทธศาสนาไปใช้ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม แก่นักเรียนโรงเรียนบ้านหญ้าขาว" ผลจากการศึกษาพบว่า หลักคตินิยมค้ำกลอนทางพระพุทธศาสนา มีผู้แต่งจำนวนหลายท่านในแต่ละยุคได้แต่งขึ้น โดยยึดหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทาง เพื่อเป็นคติเตือนใจผู้อ่านได้นำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ทำให้ประพฤติปฏิบัติชอบประกอบไปด้วยคุณงามความดีมีศีลธรรมตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ เช่น คุณธรรมจริยธรรมด้านการศึกษา ความมีระเบียบวินัย ความกตัญญูกตเวทิตะ ความซื่อสัตย์และความประหยัดอดออม เป็นต้น ซึ่งได้แบ่งเป็นหมวดหมู่ออกเป็น ๑๓ หมวด ค้ำกลอนทางพระพุทธศาสนาไปปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนโรงเรียนบ้านหญ้าขาว โดยนำหลักคตินิยมค้ำกลอนไปใช้อบรมสั่งสอนนักเรียน สอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามแผนการเรียนรู้อบรมสั่งสอนนักเรียน สอนในห้องเรียนโดยสอนแทรกในวิชา ต่าง ๆ ในห้องเรียน ในกิจกรรมหน้าเสาธง อบรมในวันศุกร์สุดสัปดาห์ กิจกรรมวันสำคัญในโรงเรียน และการประกวดท่องคตินิยมค้ำกลอน โดยการให้รางวัล ทำให้เป็นที่สนใจประทับใจของนักเรียนและผู้ปกครอง เป็นแรงกระตุ้นที่ทำให้นักเรียนคนอื่น ๆ อยากประพฤติปฏิบัติตามทำให้นักเรียนท่องคตินิยมค้ำกลอนได้มากขึ้นมีพฤติกรรมดีขึ้น และให้นักเรียนท่องคตินิยมค้ำกลอนให้ผู้ปกครองฟัง เพื่อเป็นการปลูกฝังและพัฒนาการที่ยั่งยืน

ผลการนำหลักคตินิยมค้ำกลอนทางพระพุทธศาสนา ไปปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนโรงเรียนบ้านหญ้าขาว จากการศึกษาพบว่า นักเรียนได้เรียนรู้อุดมคติคตินิยมค้ำกลอน ได้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวัน ทำให้มีพฤติกรรมดีและการกระทำดีขึ้น เช่น นักเรียนมีคุณธรรมด้านการศึกษา มีระเบียบวินัย มีความประหยัดอดออม มีความซื่อสัตย์ มีความกตัญญูกตเวทิตะมากขึ้น ทำให้นักเรียนผู้ปกครอง และครูตลอดจนผู้นำชุมชนมีความพอใจมีความสุข สังเกตจากการตอบแบบสอบถาม แบบประเมินและการสัมภาษณ์ ดังนั้น

“ วิรัตน์ กะสันต์, "ศึกษาผลการนำคตินิยมค้ำกลอนทางพระพุทธศาสนาไปใช้ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม แก่นักเรียนโรงเรียนบ้านหญ้าขาว", วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า (๑).

นักศึกษาที่แผนกวิชาต่างกัน จึงมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน

๒.๕ รายได้ของครอบครัว นักศึกษาที่มีรายได้ของครอบครัว ต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจาก นักศึกษาทุกคนได้มีการปลูกฝังหล่อหลอมทัศนคติในการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคมและวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาไปในแนวทางเดียวกัน จึงทำให้มีความคิดเห็นในเรื่องการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันวิสาข์ โกมลกระหนก ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีบทบาททางสังคมของชายหญิงในชนบท ผลการวิจัยพบว่า การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการที่มีรากฐานมีอยู่ในวิถีทางสังคมวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นซึ่งไม่ได้แยกกันระหว่งการเรียนรู้กับชีวิต เป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลและชุมชนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างดีประกอบที่สำคัญคือการเรียนรู้ในวิถีชีวิตแบบพื้นบ้านการปฏิบัติตามอย่างผู้รู้ การอบรมสั่งสอนในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นจริงได้การปรับเปลี่ยนตามสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง มีความสะดวกสบายมากขึ้นทำให้วิถีชีวิตหลายอย่างในกระบวนการขัดเกลาอุปรับตามสภาพที่เป็นจริงของชาวบ้านในท้องถิ่น^{๑๐} ดังนั้น นักศึกษาที่มีรายได้ของครอบครัวต่างกัน จึงมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาของนักศึกษา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน

^{๑๐} วันวิสาข์ โกมลกระหนก, “ปัจจัยที่มีบทบาททางสังคมของหญิงชายในชนบทภาคเหนือ”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๙), หน้า ๒๐๙.

๕.๓ ข้อเสนอแนะในงานวิจัย

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

๑. จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าระดับการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นวิทยาลัยการอาชีพอำเภอเมืองมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงควรปลูกฝังและรณรงค์ให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมในแต่ละวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้นักศึกษาสามารถเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ข้อการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา นั้นเป็นเรื่องที่วิทยาลัยกำหนดเป็นกิจกรรมที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิต อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ดังนั้น วิทยาลัยการอาชีพอำเภอเมืองมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงควรกระตุ้นจิตสำนึกให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาตามที่วิทยาลัยกำหนดนั้นเป็นกิจกรรมที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิต เพื่อให้นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญในการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๓. จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษา ด้านรูปแบบพิธีกรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นวิทยาลัยจึงควรจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีรูปแบบพิธีกรรมสอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจของนักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาสามารถปฏิบัติตนในการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔. จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษา ด้านความเชื่อ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น วิทยาลัยจึงควรปลูกฝังความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับพิธีกรรมต่างๆ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ศึกษามีความเชื่อที่ถูกต้อง เหมาะสมในการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๕. จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ด้านความต้องการ ข้อไขคลาก ความร่ำรวย เป็นความต้องการของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ดังนั้น วิทยาลัยจึงควรแนะแนวทางให้นักศึกษาเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาด้วยความต้องการที่เหมาะสม เช่น ต้องการสืบทอดพระพุทธศาสนา ต้องการกระทำความดี เป็นต้น เพื่อให้ศึกษามีความศรัทธาและความต้องการในการเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเหมาะสม

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาความต้องการของศิษย์ในการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาว่านักศึกษามีความต้องการในด้านใดบ้างเกี่ยวกับการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อที่จะนำไปปรับปรุง พัฒนาการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ให้ตรงกับความสนใจของนักศึกษาและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

๒. ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและวิทยาลัยอื่นๆ เพื่อที่จะได้ทราบปัญหาและอุปสรรคในปัญหาและอุปสรรคในการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์แนวทางในการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้

๓. ควรศึกษาประสิทธิภาพในการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อจะได้ทราบว่า การเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในปัจจุบันมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดและเป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาได้ในอนาคต

๔. ควรเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาชั้น ปวช. เป็นนักศึกษาชั้น ปวส. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาชั้น ปวช. และ ปวส. อันจะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการปลูกฝังและการให้ความรู้เกี่ยวกับการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้เหมาะสมกับนักศึกษาแต่ละระดับชั้นได้เป็นอย่างดี

๕. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนากับการปฏิบัติตนในการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้พัฒนาแนวทางการรณรงค์ให้นักศึกษาเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

๑) พระไตรปิฎก

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๕.

_____ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

๒) หนังสือ

ขนิษฐา จิตชินะกุล. คติชนวิทยา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕.

คุณ โทจันทร์. พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์,

๒๕๓๗.

จิระศักดิ์ สังเมฆ. ศาสนปฏิบัติ. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๔๙.

นรินทร์ จงวุฒิเวศย์, "กลวิธี แนวทาง วิธีการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา

ชุมชน", กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, ๒๕๒๗, หน้า ๑๘๓.

ณรงค์ ศรีสวัสดิ์. คำบรรยายประกอบวิชาสังคมวิทยาชั้นสูง. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย

ลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๕.

เดือน คำดี. ศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑.

บุญเย็น วอทอง. พุทธศาสนากับปุถุชน. ธรรมศิริ ออฟเซ็ท.อุบลราชธานี, ๒๕๔๐.

ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง. สังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). พิธีกรรมใครว่าไม่สำคัญ. กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย, ๒๕๔๗.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

สมพร เทพสิทธิ์า. ศาสนาและจริยธรรมกับความมั่นคงของชาติ. กรุงเทพมหานคร:

พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๔๒.

เสถียร พันธรั้งมี. ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

สุเมธ เมธาวิทยกุล. สังคัปพิธีกรรม. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๒.

สุรีย์ มีผลกิจ และวิเชียร มีผลกิจ. พุทธประวัติ. กรุงเทพมหานคร : คอมพิวเตอร์, ๒๕๔๖.

๓)วิทยานิพนธ์

กิงกาญจน์ กาบเครือ. ปัจจัยทางพุทธศาสนาต่อพฤติกรรมทางเพศนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๖.

ดวงพร อุทัยสุริ. ศึกษาพฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยการ อา ชี พ ในจังหวัดสงขลา. **วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๘.

ธารา ศักดาเดช. ปัจจัยที่สนับสนุนให้สถานประกอบการยอมรับบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์วิชาชีพในนิคมอุตสาหกรรมแก่นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, ๒๕๕๖.

นิภา แก้วประดิษฐ์. การเข้าร่วมในพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพุทธ ศาสนาของวัยรุ่น. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๖.

ปราณีต โพนไสว. การสร้างบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง พุทธประวัติและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นประถม ศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนโปโลเกล้าสามัคคีวิทยา. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาสารคาม, ๒๕๕๐.

พระณัฐเสฏฐ์ อธิภาณ (รุ่งเรือง). ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวช เนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน : ศึกษากรณี วัดนครป่าหมาก เขตดงลิงชั้น กรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระบุญช่วย โชติวิโส (อุ้ยวงศ์). ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในความเชื่อและพิธีกรรมการบายศรีสู่ขวัญของชาวมอญในจังหวัดกาญจนบุรี. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต(การบริหารจัดการคณะสงฆ์)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระปลัดวิทยา สิริภทโท (เที่ยงธรรม). ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุของชาวพุทธ : กรณีศึกษาพระธาตุหล้าหนองของประชาชน จังหวัดหนองคาย. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต(พระพุทธศาสนา)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหานิमित ลิขรสุนทร (ทิพย์ปัญญาเมธี). "ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระศรีศิลป์สุนทรวาที(สิลป์ สิขุขาสโก)". **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

พระมหาวรพงษ์ วรเมธี (บุญปั้น). ปัญหาการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระมหาเดชศักดิ์ ชีรบุญโณ (โพธิ์ชัย). จริยศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมแก่นักเรียนตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนา. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระวิวัฒน์ อุตตเบโม (เอี่ยมเปรมจิต). การศึกษาวิเคราะห์หลักกรรมและการให้ผล ของกรรมใน คัมภีร์ อรรถกถาธรรมบท. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

ไพฑูรย์ เฟิงสันเทียะ . ศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนในวิทยาลัยการอาชีพสังกัด สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. **วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๒.

รติรัตน์ แก้วแบน. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องวันสำคัญทางพุทธ ศาสนาของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ที่เรียนโดยใช้ หนังสือการ์ตูนภาพสามมิติกับการเรียนปกติ. **วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๑.

รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย บุญประเสริฐ และคณะ. "การศึกษาผลกระทบของการพัฒนาผู้บริหารการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่มีต่อสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา". **วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๔.

วิรัตน์ กะสันต์. ศึกษาผลการนำคตินิยมคำกลอนทางพระพุทธศาสนาไปใช้ปลูกฝัง คุณ ธรรม จริยธรรม แก่นักเรียนโรงเรียนบ้านหญ้าขาว. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต(พระพุทธศาสนา)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

ศิริพร สิริวิวัฒน์. การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อในพระพุทธรูปศาสนาของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตแทรกซึมของผู้ออกการร้ายคอมมิวนิสต์ จังหวัดอุบลราชธานี. **วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๖.**

สิริพันธ์ แนบสนิท. การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยบทเรียนการ์ตูน เรื่องวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๑. **วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๐.**

สุรีย์มาศ เกียรติวงศ์กมล. การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปเรื่องวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนาวิชา สังคมศึกษารหัสวิชา ส ๓๑๑๐๑ สาระการพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐.**

แสงอัมพา บำรุงธรรม. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อและพฤติกรรมทางเพศ ของวัยรุ่นในเมืองเชียงใหม่. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓.**

อรุณวรรณ บุญเทียบทิมพร. ปัจจัยในการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนด้วยพุทธภาวณา : กรณีศึกษาค่ายคุณธรรมวัดอุโมงค์. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๐.**

๔) วารสาร

ศรีวรรณ มีคุณ. **ปัญหาสังคมในกลุ่มวัยรุ่นและนิสิตนักศึกษา. การศึกษาและการพัฒนาสังคม. ปีที่๑. ฉบับที่๑. ๒๕๔๘ : ๒๒.**

ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. **วารสารพุทธศาสนศึกษา. กรุงเทพฯ : พิมพ์ลักษณะ ปีที่๑๐. ฉบับที่๑. มกราคม. ๒๕๔๖.**

๕) เอกสารอัดสำเนา

วิทยาลัยการอาชีพมหาสารคาม. **แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ, ๒๕๕๓, (อัดสำเนา).**

_____ **.โครงการส่งเสริมพระพุทธศาสนาเนื่องในเทศกาลวันวิสาขบูชา. ๒๕๕๓, (อัดสำเนา).**

_____ **.โครงการหนึ่งสมาธิเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา, ๒๕๕๐. (อัดสำเนา).**

_____ **.โครงการแห่เทียนวันเข้าพรรษา, ๒๕๕๒. (อัดสำเนา).**

๖) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

มหาชนะชัย, พิธีกรรม, ๒ Nov ๒๐๐๖, (เข้าถึงเมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๓),

www.muangmaha.org/index.php.

Ceremonies and Respects, พิธีกรรม และ การยอมรับนับถือ, (เข้าถึงเมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๓),

www.bloggang.com.

๒. ภาษาอังกฤษ

1. PRIMARY SOURCES

2. SECONDARY SOURCES

(I) Books

Craig. Robert P. "Student – Teacher Relationship : A Buddhist Perspective." Clearing House. 285 – 286 : May – June, 1996.

(II) Articles

Thanapant Khonkot. "The Development of Learning Package on Important Buddhist Days And Rites for Matthayom II Students" Department of Curriculum and Instruction Graduate School Silbakorn University 2007. Abstracts.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาวัสดุศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐ - ๒๕๓๕ - ๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒ / ๐๕๓ วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง

ด้วย พระใบฎีกาวิญญู ฉายา ปสนโน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๔๗๗๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษานักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการจัดการเชิงพุทธ

ตรวจ/แก้ไข/ส่ง
เสร็จแล้ว
ผศ.ดร.โกนิษฐ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง)
๑ / ๒๕ / ๕๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐ ๒๕๓๔ - ๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒ / ๐๘๗ วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.ภัทรพล ไชยเย็น

ด้วย พระใบฎีกาวิญญู ฉายา ปสนุโน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๔๗๗๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษานักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอฆ้องชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอบอกคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาการจัดการเชิงพุทธ

๑๖/๐๒/๕๔

 (ผศ.ดร. ปัทมา จายน)
 15/02/54

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๒๕๓๔ - ๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒ / ๐๒๗

วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระวันชัย กุฑทองจารี

ด้วย พระใบฎีกาวิญญู ฉายา ปสนุโน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๔๗๗๙ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา
นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนา
พระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้ว
นี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นางอ.ไฉ

๒๖ ก.พ. ๕๔

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการจัดการเชิงพุทธ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐ - ๒๕๓๕ - ๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒ / ๐๕๗ วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์ ดร.พิเชฐ หังโต

ด้วย พระใบฎีกาวิญญู ฉายา ปสนุโน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๔๓๗๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษานักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาการจัดการเชิงพุทธ

ศาสตราจารย์ ดร. วิญญู ฉายา ปสนุโน
 (ดร. วิญญู ฉายา ปสนุโน)
 ๒๕ ก.พ. ๕๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๒๕๓๕ - ๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒ / ๐๕๗

วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์ ดร.ยุพนา ปราณีต

ด้วย พระใบฎีกาวิญญู ฉายา ปสนุโน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๕๐๔๗๗๙ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษานักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษิตตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาการจัดการเชิงพุทธ

ศาสตราจารย์พิเศษ

 ดร.ยุพนา ปราณีต
 ๑๕ ก.พ. ๕๔

ภาคผนวก ข
ผลการหาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (IOC)

ผลการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา :กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่	การเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ผู้เชี่ยวชาญ / คน					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๑.	วันมาฆบูชา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	วันวิสาขบูชา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	วันอาสาฬหบูชา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	วันเข้าพรรษา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ที่	การปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ผู้เชี่ยวชาญ / คน					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๑	การให้ทานและบำเพ็ญบุญกุศล	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	พูดจาสุภาพไม่ว่าพูดคำหยาบ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	งดกินอาหารประเภทเนื้อสัตว์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	งดเที่ยวกลางคืน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	งดเว้นการเล่นการพนัน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	งดการมีเพศสัมพันธ์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗	รักษาศีล ๕ ศีลหรือรักษาอุโบสถศีล	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘	การบวชศีลจาริณี(บวชชีพราหมณ์)	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙	ปฏิบัติสมาธิ-กรรมฐาน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ที่	ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม	ผู้เชี่ยวชาญ / คน ที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
๑.	นักศึกษาเห็นว่าพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งให้เข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	นักศึกษาเห็นว่าสภาพแวดล้อมที่สะอาดภายในวัดหรือสถานที่ปฏิบัติธรรมมีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	นักศึกษาเห็นว่าการเดินทางที่สะดวกสบายในการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนมีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	นักศึกษาเห็นว่าสื่อโฆษณาทางโทรทัศน์-วิทยุ-หนังสือพิมพ์ ที่เผยแพร่หลักธรรมเกี่ยวกับพุทธศาสนา มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	นักศึกษาเห็นว่า การเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา นั้นเป็นเรื่องที่วิทยาลัยกำหนดเป็นกิจกรรมบังคับ	๑	๐	๑	๑	๑	๕	.๘๐	ใช้ได้

ที่	ปัจจัยเรื่องรูปแบบพิธีกรรม	ผู้เชี่ยวชาญ / คน ที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
๖	นักศึกษาเห็นว่าผู้ดำเนินพิธีกรรมและผู้นำในการปฏิบัติตนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา	๐	๑	๑	๑	๑	๕	.๘๐	ใช้ได้
๗	นักศึกษาเห็นว่าพิธีกรรมที่ยิ่งใหญ่และดูขลังให้คนเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา	๐	๑	๑	๑	๑	๕	.๘๐	ใช้ได้
๘	นักศึกษาเห็นว่าถ้าเข้าร่วมพิธีกรรมแล้วได้ผลตอบแทนที่เป็นวัตถุที่ถูกใจมีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา	๐	๑	๑	๑	๑	๕	.๘๐	ใช้ได้
๙	นักศึกษาเห็นว่ารูปแบบพิธีกรรมที่ทันสมัยและปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยมีส่วนตัดสินใจในการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐	นักศึกษาเชื่อว่ารูปแบบส่วนใหญ่มักเป็นไปเพื่อความโชคดีของชีวิต เป็นการบูชาพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเพื่อให้พ้นจากความโชคร้าย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ที่	ปัจจัยด้านความเชื่อ	ผู้เชี่ยวชาญ / คน ที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
๑๑	นักศึกษาเชื่อว่าผลของกรรมดีในการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาอาจทำให้ผลการเรียนของนักศึกษาดีขึ้น	๐	๑	๑	๑	๑	๕	.๘๐	ใช้ได้
๑๒	นักศึกษาเชื่อว่าการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาจะทำให้นักศึกษามีคูครองที่ดี	๐	๑	๑	๑	๑	๕	.๘๐	ใช้ได้
๑๓	นักศึกษาเชื่อว่าการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาจะส่งเสริมให้ครอบครัวนักศึกษามีฐานะที่มั่นคงและยั่งยืน	๐	๑	๑	๑	๑	๕	.๘๐	ใช้ได้
๑๔	นักศึกษาเชื่อว่าผลของกรรมดีจะทำให้ไปสู่สุคติโลกสวรรค์ในชาติหน้า	๐	๑	๑	๑	๑	๕	.๘๐	ใช้ได้
๑๕	นักศึกษาเชื่อว่าผลของกรรมดีจะทำให้พ้นจากอุปสรรคปัญหาในชีวิตปัจจุบันและอบายภูมิในภพหน้า	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ที่	ปัจจัยด้านความต้องการ	ผู้เชี่ยวชาญ / คน ที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
๑๖	พุทธศาสนาเป็นที่พึงทงใจของของผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๗	เข้าร่วมพิธีกรรมและปฏิบัติตนเพราะต้องการศึกษาและปฏิบัติตนตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๘	เข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญเพราะต้องการจะหาทางหลุดพ้นจากทุกข์	๐	๑	๑	๑	๑	๕	.๘๐	ใช้ได้
๑๙	นักศึกษาเห็นว่า โชค ลาก ความร่ำรวย เป็นความต้องการของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๐	เข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญเพราะต้องการชื่อเสียงเกียรติยศ และความสมหวังในชีวิต	๐	๑	๑	๑	๑	๕	.๘๐	ใช้ได้

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Try-out)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลสำเภา อำเภอมโนรมย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๐๗
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๔ เมษายน ๒๕๕๔

วิทยาลัยเทคนิคอ่างทอง	
รับที่.....	1110
วันที่.....	18 เม.ย. 2554
เวลา.....	10.30 น.

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
เรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคอ่างทอง
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระใบฎีกาวิญญู ฉายา ปสนุโน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๔๐๔๗๗๙ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทาง
พระพุทธศาสนา : กรณีศึกษานักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ อำเภอมหาราช จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากบุคลากรและประชาชนที่มาใช้บริการ
ในหน่วยงานของท่านจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บ
รวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งจะเป็ประโยชน์ทาง
วิชาการต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความ
เอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

- เรียนเสนอ ผ.อ. :
1. เห็นไม่ปรด
 2. เห็นควร

ขอแสดงความนับถือ

เรียนเสนอ ผ.อ. ท.อ่างทอง บ้าน ๑๘๘ ๑๙

ม.จ. น.ค. ม.จ. ม.ค. หรือ น.ค. คือ : ๘๘๐๒๙

๐๙๑๖๓๖๗๘๙๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙๐

ง.หรือจ. มี.ท.

จึงเรียนมาเพื่อโปรด ทราบ พิจารณา

คำพัน

๑๘ / เม.ย. / ๕๔

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

19/1/2015

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐-๒๕๓๔-๒๑๒๓ ภายใน ๒๑๓๐

Oliver

๐๕ เม.ย. ๕๔

ภาคผนวก ง
ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Alpha)

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	29	96.7
	Excluded ^a	.1	3.3
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.735	32

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
@2.1.1	107.6897	396.293	.596	.721
@2.1.2	107.7241	394.564	.644	.720
@2.1.3	107.7241	393.993	.631	.719
@2.1.4	106.0690	248.352	.256	.917
@2.2.1	107.8276	399.933	.472	.724
@2.2.2	108.1034	410.596	.329	.731
@2.2.3	109.1379	419.480	-.043	.738
@2.2.4	107.9655	421.392	-.082	.742
@2.2.5	108.1724	414.076	.026	.740
@2.2.6	108.2759	409.778	.101	.735

@2.2.7	108.4483	402.613	.358	.727
@2.2.8	109.1724	415.576	.035	.737
@2.2.9	108.6897	410.722	.184	.732
@3.1.1	107.6207	416.458	.038	.736
@3.1.2	107.3793	395.887	.633	.721
@3.1.3	107.5862	396.466	.756	.720
@3.1.4	107.7586	391.618	.696	.718
@3.1.5	107.6552	389.091	.844	.715
@3.2.6	107.4483	397.185	.725	.721
@3.2.7	107.4138	397.751	.632	.722
@3.2.8	107.5172	395.973	.796	.720
@3.2.9	107.5862	390.823	.801	.716
@3.2.10	107.4828	394.187	.765	.719
@3.3.11	107.7586	398.190	.730	.722
@3.3.12	107.7241	395.493	.724	.720
@3.3.14	107.6207	396.244	.756	.720
@3.3.15	107.4483	402.828	.437	.726
@3.4.16	107.6207	395.172	.701	.720
@3.4.17	107.1724	397.362	.692	.721
@3.4.18	107.4828	401.044	.577	.724
@3.4.19	107.5517	393.328	.612	.719
@3.4.20	107.6552	398.805	.503	.723

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ภาควิชาวัสดุศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนวัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐๒-๕๓๕๒-๑๒๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๕๓

วิทยาลัยการอาชีพมหาพราน
เลขที่ 1019
วันที่ 14 มิ.ย. 54
เวลา 09.00น.

๘ มิถุนายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาพราน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระใบฎีกาวิณัย ปสนโน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๒๐๑๕๐๔๗๗๙ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญ
ทางพระพุทธ :กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาพราน จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นต้องเก็บข้อมูลจากนักศึกษาในโรงเรียนของท่าน
จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
ในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เสนอผู้อำนวยการ
โปรดทราบ *ผ.ศ. อรุณรัตน์ ใจดี*
ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล
เพื่อการวิจัย
เห็นควร.....
1) แจ้ง *ผ. อรุณรัตน์*
2) มอบ *อ. นริศรา*

ขอแสดงความนับถือ
Piwi Pinner

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

14 มิ.ย. 54

ภาควิชาวัสดุศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐๒ ๕๓๕๒ ๑๒๓ ต่อ ๒๑๓๐

- 1. อ. นริศรา
- 2. เห็นสมควรให้ดำเนินการต่อไป
- 3. เห็นสมควร (เสนอขออนุมัติ) ผ. มหาวชิราวุธ

ภาคผนวก ฉ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
: กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

.....

คำชี้แจง

๑.แบบสอบถามนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒.การตอบแบบสอบถามนี้ของท่านไม่มีผลกระทบต่อตัวนักศึกษาและสถานภาพในการเป็นนักศึกษา เนื่องจากผู้วิจัยจะนำเสนอเป็นภาพรวม ดังนั้นการตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงของนักศึกษา นอกจากจะก่อให้เกิดคุณค่าอย่างมากมายต่องานวิจัยนี้แล้วยังจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญไพบูลย์ต่อไป

๓. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งเป็น ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษา เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ตอนที่ ๔ ให้นักศึกษาแสดงแนวทางการส่งเสริมการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ขอขอบคุณในความร่วมมือของท่าน

พระใบฎีกาวิญญู ปสนุโน

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
: กรณีศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

.....

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

๑. เพศ

() ชาย () หญิง

๒. อายุ

() ๑๕ ปี () ๑๖ ปี () ๑๗ ปี () ๑๘ ปีขึ้นไป

๓. ระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา ปวช.

() ปวช. ๑ () ปวช. ๒ () ปวช. ๓

๔. ศึกษาอยู่แผนกวิชา

() ประเภทวิชาอุตสาหกรรม () ประเภทวิชาพาณิชยกรรม

๕. รายได้ของครอบครัว /เดือน

() ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท () ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท

() ๑๐,๐๐๑ บาท-๑๕,๐๐๐ บาท () มากกว่า ๑๕,๐๐๑ บาท

ตอนที่ ๒ การเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อปัญหา และทำเครื่องหมาย ลงในช่องทางขวามือที่ตรงกับคิดของท่าน

ซึ่งมีระดับปัญหาดังนี้

ทุกครั้ง หมายถึง ระดับการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับบ่อยที่สุด

บ่อยครั้ง หมายถึง ระดับการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับบ่อย

ปานกลาง หมายถึง ระดับการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง

นาน ๆ ครั้ง หมายถึง ระดับการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับนาน ๆ ครั้ง

ไม่เคยเลย หมายถึง ระดับการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับไม่เคยเลย

2.1 การเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ข้อ ที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	ปาน กลาง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย เลย
๑	วันมาฆบูชา					
๒	วันวิสาขบูชา					
๓	วันอาสาฬหบูชา					
๔	วันเข้าพรรษา					

๒.๒ การปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ข้อ ที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	ปาน กลาง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย เลย
๑	การให้ทานและบำเพ็ญบุญกุศล					
๒	การพูดจาสุภาพไม่พูดคำหยาบ					
๓	การงดอาหารประเภทเนื้อสัตว์					
๔	การงดเที่ยวกลางคืน					
๕	การงดเล่นการพนัน					
๖	การงดการมีเพศสัมพันธ์					
๗	การรักษาศีล ๕ หรือรักษาศีล อุโบสถศีล					
๘	การบวชศีลจารณี(ชีพรามณ์)					
๙	การฝึกสมาธิ-กรรมฐาน					

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อบัจจัยบัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรม ในวันสำคัญทาง

พระพุทธศาสนา ทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม

ด้านรูปแบบพิธีกรรม ด้านความเชื่อ และด้านความต้องการ

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อปัญหาและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือที่ตรงกับคิดของท่าน

ซึ่งมีระดับปัญหาดังนี้

มากที่สุด หมายถึง ความคิดเห็นของนักศึกษา ต่อบัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมทางพุทธศาสนาอยู่ในระดับ มากที่สุด

มาก หมายถึง ความคิดเห็นของนักศึกษา ต่อบัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมทางพุทธศาสนาอยู่ในระดับ มาก

ปานกลาง หมายถึง ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อบัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมทางพุทธศาสนาอยู่ในระดับ ปานกลาง

น้อย หมายถึง ความคิดเห็นของนักศึกษา ต่อบัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมทางพุทธศาสนาอยู่ในระดับ น้อย

น้อยที่สุด หมายถึงความคิดเห็นของนักศึกษา ต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมทางพุทธศาสนาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

๓.๑ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม

ข้อ ที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑	พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบมีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา					
๒	สภาพแวดล้อมที่สะอาดภายในวัดหรือสถานที่ปฏิบัติธรรมมีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา					
๓	การเดินทางที่สะดวกสบายในการเข้าร่วมพิธีกรรมและการปฏิบัติตนมีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา					
๔	สื่อโฆษณาทางโทรทัศน์-วิทยุ-หนังสือพิมพ์ ที่เผยแพร่หลักธรรมเกี่ยวกับพุทธศาสนา มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา					
๕	การเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนานั้นเป็นเรื่องที่วิทยาลัยกำหนดเป็นกิจกรรมที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิต					

๓.๒ ปัจจัยด้านรูปแบบพิธีกรรม

ข้อ ที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๖	ผู้ดำเนินพิธีกรรมและผู้นำในการปฏิบัติตนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา					
๗	พิธีกรรมที่ยิ่งใหญ่และดูขลังมีผลให้คนเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา					
๘	การเข้าร่วมพิธีกรรมและปฏิบัติตนแล้วได้เข้าใจหลังกรรมอย่างแท้จริงและมีผลต่อการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา					
๙	รูปแบบพิธีกรรมที่ทันสมัยและปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยมีส่วนตัดสินใจในการเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา					
๑๐	รูปแบบพิธีกรรมส่วนใหญ่มักเป็นไปเพื่อความจริงของชีวิต และเป็นไปเพื่อให้พ้นจากความผันทุกซ์					

๓.๓ ปัจจัยด้านความเชื่อ

ข้อ ที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑๑	ผลของกรรมดีในการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาอาจทำให้ผลการเรียนของนักศึกษาดีขึ้น					
๑๒	การเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนาจะให้นักศึกษามีคูครองที่ดี					
๑๓	การเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนาจะส่งเสริมให้ครอบครัวนักศึกษามีฐานะที่มั่นคงและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น					
๑๔	ผลของกรรมดีจะทำให้ไปสู่สุคติโลกสวรรค์ในชาติหน้า					
๑๕	ผลของกรรมดีจะทำให้พ้นจากอุปสรรคปัญหาในชีวิตปัจจุบันและอบายภูมิในภพหน้า					

๓.๔ ปัจจัยด้านความต้องการ

ข้อ ที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑๖	พุทธศาสนาเป็นที่พึงพอใจของของผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา					
๑๗	เข้าร่วมพิธีกรรมและปฏิบัติตนเพราะต้องการศึกษาและปฏิบัติตนตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์					
๑๘	เข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญเพราะต้องการจะหาทางหลุดพ้นจากทุกข์					
๑๙	โชค ลาง ความร่ำรวย เป็นความต้องการของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา					
๒๐	เข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญเพราะต้องการชื่อเสียงเกียรติยศ และความสมหวังในชีวิต					

ตอนที่ ๔ ให้นักศึกษาแสดงแนวทางการส่งเสริมการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา

๔.๑ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยสิ่งแวดล้อมในการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

.....
.....
.....
.....
.....

๔.๒ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

.....
.....
.....
.....
.....

๔.๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

.....
.....
.....
.....

๔.๔ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมของวิทยาลัยการอาชีพในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

.....
.....
.....
.....
.....

ภาคผนวก ช
ประวัติวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช

ประวัติวิทยาลัยการอาชีพอำเภอมหาราช

การจัดตั้งวิทยาลัยการอาชีพมหาราช เกิดจากการรวมกลุ่มของพระภิกษุสงฆ์ ข้าราชการ พ่อค้า คหบดี และประชาชน ในบริเวณใกล้เคียงได้ยื่นคำร้องขอให้กรมอาชีวศึกษาจัดตั้งเป็นสถานศึกษา บนที่ดินที่พระครูสุวรรณโสภิต (หลวงพ่อเสงี่ยม) เจ้าอาวาสวัดสุวรรณเจดีย์ ขณะที่ท่านดำรงตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้จัดซื้อมอบให้กับกรมอาชีวศึกษาจัดตั้งสถานศึกษา เพื่อให้ลูกหลานชาวอำเภอมหาราชและใกล้เคียง ได้มีสัมมาชีพ หารายได้เลี้ยงครอบครัวได้อย่างมั่นคง ซึ่ง หลวงพ่อเสงี่ยมได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า “ อาตมามีความรู้ห้อย อ่านหนังสือไม่ค่อยออก จบแค่ ป.๔ ไม่อยากให้ลูกหลานเป็นดั่งอาตมาจึงสร้างวิทยาลัยการอาชีพมหาราชเพื่อลูกหลานจะได้มีภูมิปัญญาและมีอาชีพเลี้ยงตัวและครอบครัวได้ ”

วิทยาลัยการอาชีพมหาราชได้ประกาศจัดตั้ง โดยกระทรวงศึกษาธิการเมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๔๐ ให้เป็นสถานศึกษาสังกัดกองการศึกษาอาชีพ กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ บนเนื้อที่ ๒๒ ไร่ ๑ งาน

ทิศตะวันออก ~ ติดที่ดินสาธารณประโยชน์

ทิศตะวันตก ~ ติดวัดสุวรรณเจดีย์

ทิศเหนือ ~ ติดคลองบางแก้ว

ทิศใต้ ~ ติดถนนโพธิ์พระยา – ท่าเรือ

ผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพมหาราช

รายนามผู้อำนวยการวิทยาลัย		ปีที่ดำรงตำแหน่ง
นายวิทยา	โพธิ์สุ	๒๕๔๐ - ๒๕๔๐
นายสุรินทร์	หนองพงค์	๒๕๔๐ - ๒๕๔๓
นายจิตรเสน	จตุติมา	๒๕๔๓ - ๒๕๔๗
นายชูชีพ	สิทธิเขตรกรณ์	๒๕๔๗ - ๒๕๕๐
นางคณิษฐกัญจน์	แสงประเสริฐ	๒๕๕๐ - ๒๕๕๐
นายเจนวิทย์	ครองตน	๒๕๕๑ - ๒๕๕๓
นายมนัส	พานทอง	๒๕๕๓ - ปัจจุบัน

ลักษณะของชุมชน / ผู้ปกครอง

วิทยาลัยการอาชีพมหาราช ตั้งอยู่ในชุมชนที่เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านและอยู่ห่างจากตัวอำเภอมหาราช ประมาณ ๗ กิโลเมตร ประชาชนในอำเภอมหาราช และอำเภอใกล้เคียงโดยมากประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรม โดยภาพรวมประชาชนและผู้ปกครองของนักเรียนจึงมีอาชีพหลัก คือ ทำไร่ ทำนา ซึ่งรายได้ไม่แน่นอน ด้วยเหตุนี้ในช่วงปิดภาคเรียน นักเรียน นักศึกษา ของวิทยาลัยการอาชีพมหาราชส่วนใหญ่ไปทำงานหารายได้เสริมจากสถานประกอบการในจังหวัดใกล้เคียงเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระทางการเงินของผู้ปกครอง

แหล่งการเรียนรู้ / สถานที่สำคัญในชุมชน

๑. สถานีตำรวจภูธรอำเภอมหาราช
๒. พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน วัดสุวรรณเจดีย์
๓. วัดใหม่ปากบาง
๔. วัดเทพสุวรรณ
๕. วัดกลาง
๖. โรงพยาบาลมหาราช
๗. ที่ว่าการอำเภอมหาราช
๘. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขวาง
๙. สถานีอนามัยตำบลบ้านขวาง
๑๐. ศูนย์ กศน. ตำบลบ้านใหม่
๑๑. ศูนย์ กศน. ตำบลบ้านนา

ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากร

ความเป็นมา

ปี ๒๕๔๑	ก่อสร้างอาคารอำนวยการชั่วคราว ๑ หลัง	ราคา	๙๐๐,๐๐๐	บาท
	อาคารชั่วคราว ๑๐ ห้องเรียน	ราคา	๑,๘๐๐,๐๐๐	บาท
	อาคารโรงฝึกงาน ๑ หลัง	ราคา	๑,๗๐๐,๐๐๐	บาท
	อาคารโรงอาหารหอประชุม ๑ หลัง	ราคา	๑,๕๐๐,๐๐๐	บาท
	อาคารบ้านพักชั่วคราว ๑ หลัง	ราคา	๔๕๐,๐๐๐	บาท
	อาคารบ้านพักผู้บริหารชั่วคราว ๑ หลัง	ราคา	๒๕๐,๐๐๐	บาท
	ห้องน้ำห้องส้วมชั่วคราว ๒ หลัง	ราคา	๑๒๕,๐๐๐	บาท
	เสาธง ๑ ต้น	ราคา	๓๐,๐๐๐	บาท
	ท่อระบายน้ำทิ้ง ๑ ระบบ	ราคา	๑๕,๐๐๐	บาท
	ถนนลาดยาง ๑ เส้น	ราคา	๓๕,๐๐๐	บาท

	เจาะบ่อบาดาลและแทงน้ำ ๑ หลัง	ราคา	๓๘๐,๐๐๐	บาท
	ไฟฟ้าแรงสูงและหม้อแปลง ๑ ระบบ	ราคา	๓๐๐,๐๐๐	บาท
	ถนนคอนกรีต ๑ เส้น	ราคา	๘๔๕,๐๐๐	บาท
	อาคารเรียนและปฏิบัติการ ๑ หลัง	ราคา	๑๑,๕๖๖,๐๐๐	บาท
	อาคารโรงฝึกงาน ๑ หลัง	ราคา	๑๖,๓๗๘,๐๐๐	บาท
ปี ๒๕๕๖	ระบบประปา ๑ ระบบ	ราคา	๓,๓๔๐,๐๐๐	บาท
	สนามบาสเก็ตบอลมาตรฐานเสาประตูเหล็กเคลื่อน ที่ได้ ๑ สนาม	ราคา	๒๔๓,๐๐๐	บาท
ปี ๒๕๕๐	รั้วคอนกรีตบล็อกความยาว ๓๒๕ เมตร	ราคา	๔๘๗,๕๐๐	บาท
ปี ๒๕๕๒	พัฒนาระบบสารสนเทศ			

สามารถแบ่งแยกได้ดังนี้

<u>อาคาร</u>	<u>ห้องเรียนทั้งหมด ๓๐ ห้อง</u>		
อาคารเรียนชั่วคราว ๑	๑. เทคนิคพื้นฐาน	๑	ห้อง
อาคารเรียนชั่วคราว ๒	๒. ช่างยนต์	๔	ห้อง
อาคารอุตสาหกรรม	๓. ช่างไฟฟ้า	๑๐	ห้อง
อาคารอำนวยการ	๔. พณิชยการ	๘	ห้อง
อาคารเลิศบุญยงค์วิทยา	๕. สามัญ	๗	ห้อง
ห้องประชุมสุวรรณโสรัตน์	<u>สนามกีฬา</u>		
โรงอาหาร	๑. ฟุตบอล	๑	สนาม
ห้องสมุด	๒. วอลเลย์บอล	๑	สนาม
ห้องอินเตอร์เน็ต	๓. บาสเกตบอล	๑	สนาม
บ้านพักครู	๔. เซปักตะกร้อ	๑	สนาม
สุขาชาย-สุขาหญิง	๕. สนามเปตอง	๖	สนาม
ป้อมยามรักษาการณ์			

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ** พระใบฎีกาวินัย ฉายา ปสนฺโน อายุ ๓๙ พรรษา ๑๐ วิทยฐานะ น.ธ.เอก
ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดใหม่ปากบาง เลขานุการเจ้าคณะตำบลท่าตอ
- สถานะเดิม** ชื่อ วินัย นามสกุล มีมาก เกิดวันพุธ ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕ ปี ชวด
วันที่ ๑๕ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ซ้อบิดา นาย สมพงษ์ ซ้อมารดา นาง พรรณี
บ้านเลขที่ ๓๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลบ้านนา อำเภอ महाराช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- อุปสมบท** วันเสาร์ ขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๒ ปี จอ วันที่ ๔ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๔
ณ วัด กลางทุ่ง ตำบล บ้านนา อำเภอ महाराช จังหวัด พระนครศรีอยุธยา
พระอุปัชฌาย์ชื่อ พระครูสุวรรณโสรัต (พระสุวรรณสีลาจารย์) วัดสุวรรณเจดีย์
ตำบลบ้านขวาง อำเภอ महाराช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
พระกรรมวาจาจารย์ชื่อ พระปลัดเรวัต วัด โพธิ์ประสิทธิ์
พระอนุสาวนาจารย์ชื่อ พระอธิการสมจิตร วัด กลางทุ่ง
- วิทยฐานะ** พ.ศ.๒๕๓๗ สำเร็จชั้น ม.๖ โรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียนอ่างทอง
ตำบลตลาดหลวง อำเภอ เมือง จังหวัดอ่างทอง
พ.ศ. ๒๕๔๖ สอบได้ น.ธ.เอก สำนักเรียนคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. ๒๕๕๓ พุทธศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) การจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รุ่น ๕๕
จบเมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๓
- สมณศักดิ์** พ.ศ. ๒๕๔๙ ได้รับแต่งตั้ง ฐานานุกรม ของพระบรมรังษี
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดระฆังโฆสิตาราม ที่ “พระใบฎีกา”

Email: winai_mcu1@hotmail.com

Telephone: ๐๘ - ๙๙๐๒ - ๔๙๓๗